

รายงานการวิจัย

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน
สถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TEACHING EXPERIENCE
POTENTIALITY FOR BACHELOR'S PROGRAM COLLEGIAN IN
FACULTY OF EDUCATION MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาจรรย์ทศ ปโยโค
วรเชษฐ์ โทอิน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน
สถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TEACHING EXPERIENCE
POTENTIALITY FOR BACHELOR'S PROGRAM COLLEGIAN IN
FACULTY OF EDUCATION MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาจรรย์ทศ ปโยโค
วรเชษฐ์ โทอิน

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนและสร้างนวัตกรรมในการเสริมสร้างศักยภาพการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย ใช้ระเบียบวิธีวิทยาแบบการวิจัยและพัฒนาโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นฐาน ดำเนินการ 4 ระยะ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนมาตรฐาน ไคสแคว์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนผ่านปัจจัย 7 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ปรัชญาการศึกษาและการบริหาร การศึกษา ความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน การนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน และการบริหาร หลักสูตรและอาจารย์ผู้บรรยาย มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}$ 3.72) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ภายในตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนของ นักศึกษา มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรทั้ง 7 มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์กันในระดับ .598 สามารถอธิบายความผันแปร ได้ร้อยละ 35.8 ระดับความคลาดเคลื่อน .349 และตัวแปรอิสระที่ร่วมทำนายตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระที่สามารถ อธิบายตัวแปรตามได้ดีที่สุดและมีนัยสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านรูปแบบของกิจกรรมทาง การศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และ ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การเสริมสร้างศักยภาพ, การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research is to study problems in teaching practice and create innovations to enhance the potential of teaching practice in educational institutions for students in the Faculty of Education, specifically in the field of Thai language teaching. The research adopts a research and development methodology, utilizing both quantitative and qualitative data. The process was carried out in four phases. The statistical analysis employed includes percentage, mean, standard deviation, standard score, chi-square, and Pearson correlation coefficient.

The research findings reveal that the potential in teaching practice can be strengthened through factors in seven areas: teaching and learning in accordance with the Education Act of 1999, educational philosophy and administration, teaching ability and style, principles of teacher professional experience training, supervision of teaching practice students, administration of the curriculum, and lecturers. The overall mean ($\bar{x}$ 3.72) is very high, and there are positive correlation coefficients within the variables that affect the development of the process of enhancing students' teaching practice potential. The correlation coefficients range from .402 to .528, and all seven variables have a statistically significant positive relationship at the 0.01 level. The relationship at the level of .598 is able to explain 35.8 percent of the variation, with an error level of .349. The independent variables that best predict the dependent variable are the top three types of educational activities that enhance teaching practice potential in educational institutions, specifically in terms of teaching and learning according to the Education Act of 1999 and the self-evaluation of teaching practice students

Keywords: Development, Capacity Building, Training Teacher.

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์และการให้ความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้คณาจารย์ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนางานประจำ พร้อมทั้งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบภาระงานของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนานักศึกษาตามกรอบของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ผู้วิจัยและคณะขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ, ดร., พระครูสุธีวรสาร, ดร., ดร. สมปอง จันทร์คง, ดร.สุวิมล สมไชย และ ดร.พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจแบบสอบถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาจนงานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ในครั้งนี้ และผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ไพโรจน์ แสนสิ่ง ที่ช่วยเป็นภาระ เป็นธุระในการร่วมศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและได้ช่วยประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาต่อคุณพระรัตนตรัย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ทุกรูป/ท่าน ที่ได้เคยประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา อนึ่ง ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำเอาจุดบกพร่องที่เป็นปัญหา ข้อขัดข้อง และอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และนักศึกษาต่อไป

หัวหน้าโครงการวิจัย
พระมหาจรรย์ยุทธ ปโยโค, ผศ.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5. นิยามศัพท์	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	9
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	10
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา	22
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา	38
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน	49
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์	88
2.6 พื้นที่ที่ศึกษา	95
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	100
2.8 กรอบแนวคิดของการวิจัย	110
3 วิธีดำเนินการวิจัย	111
3.1. ประชากร	111
3.2. การสุ่มตัวอย่าง	115
3.3. กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร	115
3.4. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	116

3.5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	117
3.6 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	118
3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	124
3.8 การวัดค่าตัวแปร	124
3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล	125
3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	127
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	129
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	129
4.2 ลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล	130
4.3 การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ ในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึก ประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	144
4.4 รายงานการประเมินเครื่องมือ	150
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	153
5.1. สรุปผลการวิจัย	153
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	158
5.3. ข้อเสนอแนะ	161
บรรณานุกรม	162
ภาคผนวก	172
ภาคผนวก ก : แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ	162
ภาคผนวก ข : แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ	167
ภาคผนวก ค : หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์	185
ประวัตินักวิจัย	187

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	130
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	131
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ	132
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	133
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา	134
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน	136
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	137
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน	138
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน	139
ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	141
ตารางที่ 4.11	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	145

ตารางที่ 4.12	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณ	145
ตารางที่ 4.13	การตรวจสอบปัจจัยแต่ละข้อที่สามารถทำนายการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	146
ตารางที่ 4.14	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	147
ตารางที่ 4.15	ผลการประเมินรูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย	151

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่		หน้า
1	ตารางภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	110
2	ตารางภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบความเหมาะสมของเครื่องมือ	152
3	ตารางภาพที่ 5.1 เปรียบเทียบความเหมาะสมของเครื่องมือ/รูปแบบการ พัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา	158

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความท้าทายของพลเมืองโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติอย่างรวดเร็วของโลกดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรมยุค 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบัน (Ratification) และแนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ได้ยึดหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม อีกทั้งการยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และจากแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าว แผนการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ด้านการศึกษาไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ (1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2545, 2553, 2562 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม รู้รัก สามัคคี และร่วมมือผลึกกำลังสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ภายในประเทศลดลง (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579: ฉ-ช) และมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564-2568 โดยเฉพาะประเด็นวิสัยทัศน์แห่งการพัฒนา (Strategies) เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาจึงกำหนดแก่นแห่งการพัฒนา (Key Strategic Areas) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) บริยัติ: สืบสาน ส่งต่อ ต่อยอด โดยมุ่งประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในแผ่นดินไทยเพื่อเผยแผ่ให้กว้างไกลไปทั่วโลก (2) ประยุกต์: ผสาน สร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง คือ พระพุทธศาสนาได้ยกระดับและเคียงคู่กับสรรพวิทยาของมวลมนุษยชาติเพื่อให้องค์ภูมิแห่งปัญญาปรากฏอยู่ท่ามกลางความเป็นเลิศของ

สรรพวิชา (3) ปฏิบัติ: คันทาตน เต็มคน เสริมสร้างสังคม โดยวิธีการนำทาง รวมทั้งการยกระดับและ พัฒนาจิตใจชาวโลกสู่การเป็นมนุษย์อีกครั้งเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก่อให้เกิดเป็นสังคมที่มีความ เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน มีจิตวิญญาณและสติปัญญาแบบพุทธวิธี (4) ปฏิบัติ: ฟันฟู เยียวยา นำพากลัสู่ ความสว่าง สงบ โดยการร่วมเติมเต็มและเสริมพลังแก่สังคมทุกภาคส่วนที่อ่อนล้า พลัดหลงเพื่อให้ สมาชิกในสังคมฟื้นคืนกลับสู่ความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ เกิดความมั่นคงยืนหยัดและก้าวต่อไปอย่าง ยั่งยืนในทิศทางที่ถูกควรตามทำนองคลองธรรม และ (5) ปฏิรูป: พลิก เปลี่ยน ปรับและรับการ เปลี่ยนแปลง โดยการพัฒนาองค์กรแบบก้าวกระโดดในทุกองคาพยพทั้งบทบาท โครงสร้าง กระบวนการ การบริหารและทรัพยากรเพื่อเป็นองค์กรอนาคตแห่งความรู้ ภูมิปัญญาที่ร่วมพัฒนา อนาคตของสังคมไทยและสังคมโลก ซึ่งสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง ในอนาคต (แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564-2568, หน้า 15)

จากบริบทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “ครู” คือตัวแปรหลัก (Variable) หรือปัจจัยสำคัญ และเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาโลกแห่งการเรียนรู้ (Develop Learning) ของ นักเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ ปัจจุบันเราพบความพยายามอย่างมากในการยกระดับ วิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 หมวด 7 มาตรา 52 ได้ระบุความไว้ว่าให้ กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้ มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความ เข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรร งบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 25-26) อนึ่ง กระบวนการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู คือ บริบทของการจัดประสบการณ์ตรงให้นักศึกษาครูได้มีการเรียนรู้และมองเห็น ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ การดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษา จะได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของตนนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบัน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรประจำโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น ดังนั้น การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูจึงสื่อสะท้อนความถึงกระบวนการฝึกปฏิบัติการทำงานด้วยประสบการณ์จริงโดยนักศึกษา ต้องปฏิบัติหน้าที่ของครูทั้งงานสอนและงานในหน้าที่อื่น ๆ ภายใต้การกำกับ ดูแลของอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์ (ชาติรี ฝ่ายคำตา, 2553, หน้า 143-144) พร้อมทั้ง คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีบทบาทและหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตทางด้าน ศึกษาศาสตร์ให้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและควมมีคุณธรรม

(Moral) จริยธรรม (Ethics) ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ส่วนการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาก็ นับว่าเป็นประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดในการเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมที่จะออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคตเพราะนักศึกษาจะได้มีโอกาสนำความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาชีพครูและความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติให้ได้ผลอันพึงประสงค์ในสถานการณ์จริง มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพ สมรรถภาพทางวิชาชีพ เจตคติของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพครูและสอดคล้องกับ (มคอ.2) หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (4 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ที่กำหนดให้จัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1-4 จำนวน 12 หน่วยกิต เช่น รายวิชา ED1009, ED1010, ED1011, ED1012 เป็นต้น (มคอ. 2 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 2562, หน้า 81-83)

จากการศึกษาเอกสาร การสืบค้นทางวิชาการ การประมวลผลข้อมูล (Literature Review) โดยเฉพาะงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา รวมทั้งการสนทนาทั่วไป การสอบถามแบบไม่เป็นทางการ (Informal) การสัมภาษณ์นักศึกษาระหว่างฝึกปฏิบัติการสอนและหลังการฝึกปฏิบัติการสอน การทบทวนข้อมูลจากการสนทนากับครูพี่เลี้ยงที่ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหาในแต่ละปีการศึกษาที่ผ่านมา รวมทั้งการเก็บสำรวจข้อมูลภาคสนามกับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนและครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาของผู้วิจัยระหว่างปีการศึกษา 2562-2564 พบว่า นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนคณะศึกษาศาสตร์ประสบกับปัญหาและข้อขัดข้องในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาหลายประเด็น เช่น ปัญหาด้านการเตรียมการสอน การเตรียมสื่อการสอน การดำเนินการสอน การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนกับนักเรียน อาจารย์นิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษา ครูพี่เลี้ยงและบริบทของโรงเรียนที่นักศึกษาเลือกฝึกปฏิบัติการสอน เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบโจทย์การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Based of Education: OBE) ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 รวมทั้งเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาคือการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาโดยการศึกษาระบบการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา/โรงเรียนเพื่อสร้างประสิทธิภาพ

(Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ของการการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ
 ในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 สภาพปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
 กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญา
 ตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นอย่างไร?

1.2.2 แนวทางหรือรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นอย่างไร?

1.2.3 ผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มีอยู่ในระดับใด?

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับ
 ปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.3.2 เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.3.3 เพื่อสร้างคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน
 ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
 มกุฏราชวิทยาลัย

1.3.4 เพื่อนำคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน
 สถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน
 สถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
 ราชวิทยาลัย” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)
 ดำเนินการ 4 ระยะ การตามกรอบวิธีวิทยาการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 1 (Research 1) การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความ
 ต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการฝึก
 ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์
 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ
 กาฬสินธุ์

ระยะที่ 2 (Development 1) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

ระยะที่ 3 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 2 (Research 2) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

ระยะที่ 4 (Development 2) การยืนยันรูปแบบ (Confirmative) การเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ขั้นตอนการยืนยันรูปแบบและคู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ระยะที่ 1 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 1 (Research 1) การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัย ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และศึกษา จำนวน 1,500 รูป/คน ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดยโสธร ซึ่งนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 4 ระยะ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 1 โดยใช้วิธีการสำรวจ ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม จำนวน 306 ชุด ตามตารางการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, PP. 1-4) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

ระยะที่ 2 (Development 1) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน โดยการพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

ระยะที่ 3 (Research 2) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา (ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยการศึกษาผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2565-2566 และการประเมินความพึงพอใจจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) จำนวน 176 รูป/คน โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรู้

ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรฤทธิ เอกะกุล, 2543, หน้า 56)

กลุ่มเป้าหมาย (Target Group)

ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลและผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้แบบสมบูรณ์และผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (Specialist) ในการประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Specific) จำนวน 40 รูป/คน โดยแยกเป็นนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ชั้นปีที่ 1 จำนวน 10 รูป/คน นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 10 รูป/คน นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 รูป/คน และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 รูป/คน (ธีรฤทธิ เอกะกุล, 2543, หน้า 56)

1.4.2 ด้านตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

- (1) สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น
- (2) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
- (3) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

ในสถานศึกษาของนักศึกษา

2) ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (Dependent Variables) ตามที่เกิดจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน (Current Condition) หรือความต้องการจำเป็น (Needs) และผลจากการวิจัยขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- (1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (Need Assessments)
- (2) รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
- (3) ผลลัพธ์การใช้รูปแบบ (Model) การเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

ในสถานศึกษาของนักศึกษา

(4) คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับเขตพื้นที่การวิจัย (Research Area) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่ของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดยโสธรและจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของโรงเรียนที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสาสนศาสตร์ยโสธร (วศ.ย.) และวิทยาลัยสาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ (วศ.ก.) ได้ออกไปฝึกประสบการณ์การสอน เท่านั้น

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2566

1.4.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยดังนี้

1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัยกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (Content Validity) โดยใช้สูตรของ โรวีเลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1977)

2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (Content Validity) โดยใช้สูตรของ โรวีเลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1977) (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (χ^2) การทดสอบค่า t ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson Correlation Coefficient

1.5. นิยามศัพท์

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ราชวิทยาลัย” ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการเพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน สื่อการสอน การดำเนินการสอน นักศึกษาฝึกประสบการณ์สอน นักเรียน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง โรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์สอน และการวิจัยในชั้นเรียน

นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 1-4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ เท่านั้น

อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง คณาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศก์การฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ในปีการศึกษา 2565

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือตำแหน่งอื่นใดที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บริหารของโรงเรียน เท่านั้น

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูในสถานศึกษา/โรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้ง มอบหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการเป็นครูพี่เลี้ยง (Mentor Teacher) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การพัฒนา หมายถึง แนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝงหรืออำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1-4 ตามที่ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงมอบหมาย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประโยชน์ต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1) ได้ทราบถึงสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (Need Assessments) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) ได้ทราบถึงแนวทางหรือรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3) ได้ทราบถึงผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4) สามารถนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะมาพัฒนาเป็นคู่มือ (Handbook) การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5) สามารถนำคู่มือ (Handbook) หรือรูปแบบ (Model) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีต่อไป

1.6.2 ประโยชน์ด้านการเผยแพร่

1) นำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อลงในเว็บไซต์ (Website) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัย และหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

2) นำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ

3) นำผลงานวิจัยไปเสนอบนเวทีสัมมนาวิชาการ หรือ Symposium เป็นต้น

4) นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่บนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ

5) นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ในสถานศึกษา/โรงเรียนต่าง ๆ

6) นำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

1.7 หน่วยงานที่นำผลวิจัยไปใช้

1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ

4) ส่วนงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ

6) นักวิจัย นักวิชาการและนักการศึกษา

7) นักเรียน นักศึกษาและประชาชนผู้ที่มีความสนใจทั่วไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ (Apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542
- 2.2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 2.3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- 2.4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอน
- 2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์
- 2.6 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดของการวิจัย

2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

2.1.1 การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

เมื่อพิจารณาความจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตราที่ 5 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในพระราชบัญญัติการศึกษานี้ ยังกำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ในมาตราที่ 22 นี้ มีนัยว่าจะต้องจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” หรือที่มักนิยมเรียกขานกันในแวดวงการศึกษาว่า “Child-Centered” การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะเป็นที่คุ้นเคยของครูและผู้ใหญ่ในแวดวงการศึกษาโดยทั่วไป แต่ถ้าหากถามถึงความหมายแล้วจะพบว่ามีความ

แตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันไปตามสิ่งที่ผู้ตอบเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรเน้น อย่างไรก็ตามโดยหลักการแล้วแนวคิดนี้มาจากแนวคิดทางการศึกษาของ John Dewey ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning by Doing” (Dewey, 1963. อ้างถึงใน ทิศนา ขมมณี, 2548) ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับทั่วโลกมานานแล้ว การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจัดกระทำนั้นนับว่าเป็นการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดหาประสบการณ์ด้านการเรียนรู้” ให้ผู้เรียนซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้น ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะบทบาทในการเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น หลังจากแนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้น ต่อมาได้มีผู้พัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของ John Dewey ทั้งสิ้น แนวคิดใหม่ ๆ เหล่านี้ต่างก็ช่วยส่งเสริมแนวคิดหลักของ John Dewey ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติได้จริง กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

ในวงการการศึกษาของประเทศไทยได้มีนักการศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เรียกว่า “CIPPA MODEL” ซึ่งมีองค์ประกอบด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึงการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึงการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และ A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังมีเทคนิค วิธีการสอนและสื่อการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่พัฒนาขึ้นตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยมได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติเองได้รับการเสริมแรงทันที โดยรู้ผลของการเรียนและสามารถปรับการเรียนให้เร็วหรือช้าได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ทฤษฎีกลุ่มปัญญานิยมได้เสนอวิธีสอน เช่น การสอนแบบค้นพบโดยยึดว่าผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจภายในโครงสร้างของบทเรียนต้องจัดให้เหมาะสม ทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยมได้เสนอวิธีโดยเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย จิตพิสัย (Affective Domain เท่ากับหรือยิ่งกว่าการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสนุกไปกับการเรียนโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง

2.1.2 สรุปย่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2542 ประกาศ ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2542 รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการ ซึ่งเกิดจากหมวด 5 มาตรา 81 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ (ซึ่งได้จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ)

มาตรา 4 การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ สัจจรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาอันเกิดจากการผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษา/หน่วยงาน ต้นสังกัด

การประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.)

ผู้สอน หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ

ครู หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน

คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอน และการวิจัย ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐ/เอกชน (ข้อสังเกต: ไม่มีคำว่าวิชาชีพ/การเรียน/ การส่งเสริม)

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน

ผู้บริหารการศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

บุคลากรทางการศึกษา หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและ ผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งทำหน้าที่ในการให้บริการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศก์

2.1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มี 9 หมวด 78 มาตรา 1 บทเฉพาะกาล หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ (มาตรา 1-9) (พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 1-4)

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 3)

มาตรา 8 หลักการจัดการศึกษา มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (มาตรา 10-14) (พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 4-5)

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย

- 1) การศึกษาสำหรับคนพิการ รัฐต้องจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือ
- 2) บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล (ความแตกต่างระหว่างบุคคล)

มาตรา 13 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ (การศึกษาตามอัธยาศัย)

- 1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาของบุตร

- 2) เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี สำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและอื่น ๆ มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ (การศึกษาตามอัธยาศัย)

- 1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาบุตร
- 2) เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา (มาตรา 15-21) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 5-7)

มาตรา 15 ระบบการศึกษา มี 3 ระบบ

1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา

3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

มาตราที่ 16 การศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ คือ

1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนอุดมศึกษา

2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

มาตรา 17 การศึกษาขั้นบังคับ จำนวน 9 ปี โดยเด็กอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังนี้

1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) โรงเรียน เช่น โรงเรียนรัฐ/เอกชน

3) ศูนย์การเรียน

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (มาตรา 22-30) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 7-9) เป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 22 การจัดการศึกษายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตราที่ 23 จุดเน้นในการจัดการศึกษา (ทั้ง 3 ระบบ) โดยเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม รวมถึงด้านประวัติความเป็นมาของสังคมไทยและระบอบการปกครอง

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาโดยเน้นวิธีการใช้ภาษาไทยอย่างได้ถูกต้อง

5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 25 รัฐส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียน ควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอน (โดยถือว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาและเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา)

มาตรา 27 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรา 30 สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมผู้สอนให้สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา (มาตรา 31–46) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 9-13)

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงที่เป็นองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา จำนวน 4 องค์กร คือ

1. สภาการศึกษา มีหน้าที่

- 1) พิจารณา เสนอแผนการศึกษาแห่งชาติกับการศึกษาทุกระดับ
- 2) พิจารณาเสนอนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา
- 3) พิจารณาเสนอนโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4) ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษา
- 5) ให้ความเห็นและคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวง
- 6) คณะกรรมการสภาการศึกษา (จำนวน 59 คน) ประกอบด้วย

(1) ประธานกรรมการ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง

(3) ผู้แทนองค์กรเอกชน

(4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ

(6) ผู้แทนคณะสงฆ์

(7) ผู้แทนศาสนาอิสลาม

(8) ผู้แทนศาสนาอื่น

(9) ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน (30 คน)

(10) เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ (เป็นนิติบุคคล)

2. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณา เสนอแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ

แผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยดังนี้

1) กรรมการโดยตำแหน่ง (ปลัดกระทรวง/เลขาฯ สภา/เลขาฯ อุดมศึกษา/เลขาฯ อาชีวศึกษา/เลขาฯ ศรศสภา/ผอ.สำนักงานงบประมาณ/ผอ.สำนักสอนวิทย์และเทคโนโลยี/ผอ.สำนักรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพ)

2) ผู้แทนองค์กรเอกชน

3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ (ไม่มีผู้แทนศาสนา)

5) ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน (12 คน และผู้แทนพระสงฆ์ จำนวน 1 รูป)

6) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกรรมการและเลขานุการ (เป็นนิติบุคคล)

7) คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (ลักษณะคล้ายกันกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

8) คณะกรรมการการอุดมศึกษา (ลักษณะคล้ายกันกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึง

1) ปริมาณสถานศึกษา

2) จำนวนประชากร

3) วัฒนธรรม

4) ความเหมาะสมด้านอื่น ๆ

5) รัฐมนตรีกระทรวง โดยคำแนะนำของสภาการศึกษาที่มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจในการกำกับ ดูแล จัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษา

1) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (จำนวน 15 คน) ประกอบด้วย

(1) ผู้แทนองค์กรชุมชน

(2) ผู้แทนองค์กรเอกชน

(3) ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น

(4) ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู

(5) ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา

(6) ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู

(7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

(1) ผู้แทนผู้ปกครอง

(2) ผู้แทนครู

(3) ผู้แทนองค์กรชุมชน

(4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ผู้แทนศิษย์เก่า

(6) ผู้แทนพระภิกษุ/องค์กรศาสนาอื่น

(7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

4) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 44 สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลและคณะกรรมการสถานศึกษาเอกชน

ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

2) ผู้รับใบอนุญาต

3) ผู้แทนผู้ปกครอง

4) ผู้แทนองค์กรชุมชน

5) ผู้แทนครู

6) ผู้แทนศิษย์เก่า (ไม่มีผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่นและศาสนา)

7) ผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 45 สถานศึกษาเอกชน มีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ

หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา (มาตรา 47-51) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 14-15)

มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

- 1) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา
- 2) ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3) จัดทำรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) เปิดเผยมต่อสาธารณชน

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษามีฐานะเป็น องค์การมหาชน มีหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการ และทำการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อตรวจสอบ คุณภาพของสถานศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับแต่ประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 51 กรณีผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานให้ สมศ. จัดทำ ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในเวลาที่ กำหนด หากไม่ดำเนินการให้รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (มาตรา 52-57) (พรบ. การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 15-16)

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็น องค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ มีอำนาจ (ทำให้เกิด พรบ. สภาครูฯ) ดังนี้

1) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ/ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ/พัฒนาวิชาชีพ

2) ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของ รัฐและเอกชนต้องมีใบประกอบวิชาชีพ ยกเว้น

- (1) บุคลากรที่จัดการศึกษาตามอัยยาศัย
- (2) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตการศึกษา
- (3) วิทยากรพิเศษทางการศึกษา
- (4) คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ระดับปริญญา

หมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (มาตรา 58-62) (พรบ. การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 16-18)

มาตรา 59 บรรดาอสังหาริมทรัพย์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศ ให้หรือการซื้อขาย การแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษาไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ ให้เป็นกรรมสิทธิ์

ของสถานศึกษา บรรดาราชาได้และผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังให้จัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาได้

หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (มาตรา 63-69) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 18)

มาตรา 63 รัฐต้องจัดคลื่นความถี่ สื่อตัวนำโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อกระบวนการส่งวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา

มาตรา 64 รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาแบบเรียนโดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

บทเฉพาะกาล (มาตรา 70-78) (พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 18-23)

มาตรา 70 บรรดา กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ให้ใช้ต่อไป แต่ไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้

มาตรา 71 กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาที่มีอยู่ในวันที่ พรบ. บังคับใช้ ให้ใช้ต่อไป แต่ไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้

มาตรา 72 ห้ามมิให้ใช้ มาตรา 10 (การศึกษาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี) มาบังคับใช้จนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตาม พรบ. แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญบังคับใช้ภายใน 6 ปี นับแต่วันที่ พรบ. นี้ บังคับใช้ ให้มีการประเมินภายนอกทุกแห่ง (2548)

มาตรา 75 ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปทางการศึกษา เป็นองค์กรมหาชนเฉพาะกิจ

มาตรา 76 คณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวน 9 คน มีวาระดำรงตำแหน่งวาระเดียว 3 ปี เมื่อครบแล้วให้ยุบตำแหน่งและสำนักงาน

2.1.4 สรุปสาระสำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษาภาคบังคับ” หมายความว่า การศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับ

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหมายความรวมถึงบุคคลที่เด็กอยู่ด้วยเป็นประจำหรือที่เด็กอยู่รับใช้การงาน

“เด็ก” หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับแล้ว

“คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา” หมายความว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานศึกษาอยู่ในสังกัด

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาและการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับโดยให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา รวมทั้งต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา 6 ให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเมื่อผู้ปกครองร้องขอให้สถานศึกษามีอำนาจผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

มาตรา 7 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบการเข้าเรียนของเด็ก หากพบว่า มีเด็กไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาตามมาตรา 5 ให้ดำเนินการให้เด็กนั้นได้เข้าเรียนในสถานศึกษานั้นแล้วรายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีทราบในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนตามวรรคหนึ่งได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่นท้องที่ที่พบเด็ก แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษา

มาตรา 8 ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 9 ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 11 ผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้ปกครอง มีเด็กซึ่งไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาอาศัยอยู่ด้วยต้องแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เด็กมาอาศัยอยู่ เว้นแต่ผู้ปกครองได้อาศัยอยู่ด้วยกับผู้นั้นการแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 12 ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ การให้บริการและความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

มาตรา 13 ผู้ปกครองที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 14 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 15 ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เด็กมิได้เรียนในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 16 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 หรือแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 17 ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรา 18 ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้คณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หรือคณะกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 19 ให้บรรดากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษายังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 20 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับมีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ

เหตุผลในการประกาศให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่จะสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ จึงสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีความสำคัญต่อการรับรู้อย่างถ่องแท้และการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับระบบการศึกษา ดังนั้นนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจำต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตนให้อยู่บนพื้นฐานของพระราชบัญญัตินี้อย่างเคร่งครัด อนึ่ง หลังจากการสำรวจแนวคิด ทฤษฎีประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจข้อมูลและการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) รวมทั้งการประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบต่อไป

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา

ระบบการจัดการศึกษาที่ถูกต้องกับบริบทของผู้เรียนและพื้นฐานของความต้องการจำเป็น (Need Assessments) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพคือการศึกษา การจัดการศึกษาของชาตินั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงระบบทั้งสามด้าน การจัดการศึกษาของชาติก็จะต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ละสังคมจะมีแนวทางในการจัดการศึกษาต่างกัน เพราะระบบทั้งสามด้านไม่เหมือนกัน แนวความคิดหรือความเชื่อในการจัด

การศึกษา ก็คือปรัชญาการศึกษาซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะยึดแนวทางในการจัดการศึกษา หรือปรัชญาของการศึกษาต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคมและสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุค แต่ละสมัย การจัดการศึกษาของประเทศใด ถ้าไม่ยึดการศึกษาที่ถูกต้องก็ไม่มีทางที่จะทำให้ประเทศ เจริญไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประเทศ

2.1.1 ความหมายของปรัชญา

ปรัชญา มีความหมายที่กว้างขวาง เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดของบุคคลและมีลักษณะเป็น นามธรรม การที่จะให้ความหมายของคำว่าปรัชญาที่แน่นอนจึงเป็นเรื่องยาก แต่มีนักปราชญ์และนัก คิดได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้มากมาย ซึ่งความหมายหนึ่งอาจเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่ม หนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มหนึ่ง สุดแล้วแต่ว่าบุคคลใดจะมีมุมมองอย่างไร ดังนั้นการ พิจารณาความหมายของคำว่า “ปรัชญา” ควรจะมีการแยกพิจารณาออกเป็น 2 นัยยะ คือ ความหมาย ตามรูปศัพท์และความหมายโดยอรรถ (อรสา สุขประม, 2541, หน้า 55)

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2529, หน้า 2-3) อธิบายว่า ปรัชญา หากกล่าวถึงความหมายตามรูป ศัพท์แล้วคำว่า Philosophy ตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ที่นำมาใช้คือ Pythagoras เป็นผู้เริ่มใช้คำนี้ เป็นครั้งแรก มาจากภาษากรีกว่า “Philosophy” เป็นคำสนธิระหว่างคำว่า “Philos” แปลว่า ความ รัก ความสนใจ ความเลื่อมใส กับคำว่า “Sophia” ซึ่งแปลว่า ความรู้ ความสามารถ ความฉลาด ปัญญา เมื่อรวม 2 คำเข้าด้วยกันก็จะได้คำแปลว่าความรักในความรู้ความรักในความฉลาดหรือความ รักในความปราดเปรื่อง (Love of Wisdom) ความหมายตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษเน้นที่ทัศนคติ นิสัยและความตั้งใจ และกระบวนการแสวงหาความรู้

คำว่าปรัชญาในภาษาไทยเป็นคำที่ “พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์” ทรง บัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “Philosophy” ในภาษาอังกฤษ เป็นการบัญญัติเพื่อให้มีคำภาษาไทยว่า “ปรัชญา” ใช้คำว่าปรัชญา เป็นคำในภาษาสันสกฤต ประกอบด้วยรูปศัพท์ 2 คำ คือ “ปร” ซึ่งแปลว่า ไกล สูงสุด ประเสริฐ และคำว่า “ชญา” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ เมื่อรวมกันเป็นคำว่า “ปรัชญา” จึงหมายถึง ความรู้อันประเสริฐ เป็นความรอบรู้ รู้กว้างขวาง ความหมายตามรูปศัพท์ใน ภาษาไทยเน้นที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่กว้างขวาง ลึกซึ้ง ประเสริฐ

บรรจง จันทรสา (2522, หน้า 13-14) อธิบายว่า ความหมายโดยอรรถของปรัชญานั้นนัก ปรัชญาและนักคิดได้อธิบายถึงความหมายของปรัชญาถือว่าเป็นศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลายซึ่ง หมายถึงว่าปรัชญาเป็นวิชาแม่บทของวิชาการแขนงอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์กับวิชาทุก ๆ สาขาด้วย ปรัชญาจะทำหน้าที่สืบค้นเรื่องราวต่าง ๆ ที่มนุษย์ยังไม่รู้และสงสัย จนกระทั่งรู้ความจริงและมีคำตอบ ของตนเองอย่างชัดเจนในเรื่องรานั้นก็จะแยกตัวเป็นวิชาหรือศาสตร์ต่างหากออกไปวิชาที่แยกตัว ออกไปเป็นวิชาแรกคือศาสนาจากนั้นก็มีการพัฒนาวิชาอื่น ๆ กลายเป็นศาสตร์ต่าง ๆ มากมาย เมื่อมี

ศาสตร์พัฒนาออกไปมาก เนื้อหาของปรัชญาก็ไม่ค่อยมีแต่ปรัชญาจะทำหน้าที่ในการนำเนื้อหาของศาสตร์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์และหาทางพัฒนาศาสตร์นั้นเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการถ้ามองปรัชญาในอีกลักษณะหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าได้มีการนำเอาแนวคิดพื้นฐานของปรัชญามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวิชาต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ศาสตร์ต่างเหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ปรัชญาสังคม ปรัชญาการเมือง และปรัชญาศาสนา เป็นต้น

จากลักษณะของปรัชญาดังกล่าว ได้มีนักคิด นักปรัชญา นักวิชาการได้พยายามให้ความหมายของปรัชญาไว้แตกต่างกัน ดังนี้ (kunwee, 2550, ออนไลน์)

1) ปรัชญา คือ ศาสตร์หนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่ หรือระบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบสาระของวิชาปรัชญาจะประกอบด้วยวิชาตรรกวิทยา (Logic) จริยศาสตร์ (Ethics) สุนทรศาสตร์ (Aesthetics) อภิปรัชญา (Metaphysics) และศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้ทั้งปวงของมนุษย์

2) ปรัชญา คือ ความคิดเห็นใดที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ หรือยังสรุปผลแน่นอนไม่ได้ แต่ถ้าพิสูจน์ได้จนลงตัวแล้วก็จัดว่าเป็นศาสตร์

3) ปรัชญา คือ ศาสตร์ชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและการแปลความหมายของข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ

พร้อมทั้งความหมายของคำว่าปรัชญามีผู้ให้ทัศนะไว้อีกมากมายและจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของปรัชญาแต่ละยุคแต่ละสมัยและตามทัศนะของบุคคล นักปราชญ์บางท่านอาจกล่าวว่าปรัชญานั้นหาคำตอบไม่ได้ สรุปว่าปรัชญาควรมีลักษณะ ดังนี้

1) ทำหน้าที่รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของโลกและชีวิตไว้ทั้งหมด
2) พยายามหาคำตอบที่เป็นความจริงที่เป็นนิรันดร์ (Eternal) และสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

3) ใช้วิธีการทางตรรกวิทยา (Logic) ในการสืบค้น การค้นหาความจริงซึ่งเป็นวิธีการคิดอย่างมีเหตุและมีผล

4) เนื้อหาของปรัชญาจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแล้วแต่ว่าจะสนใจที่จะศึกษาในเรื่องใดหรือปัญหาใด อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ

ส่วนปรัชญาแบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ

1) อภิปรัชญา (Metaphysics) หรือภววิทยา (Ontology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง (Reality) เพื่อค้นหาความจริงอันเป็นที่สูงสุด (Ultimate Reality) อันได้แก่ ความจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ จิตวิญญาณ (Spirit) รวมทั้งเรื่องของพระเจ้าอันเป็นบ่อเกิดของศาสนา

2) ญาณวิทยา (Epistemology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความรู้ (Knowledge) ศีลธรรมชาติของความรู้ บ่อเกิดของความรู้ ขอบเขตของความรู้ซึ่งความรู้จะได้อาจมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากพระเจ้า (God) ประทานมาซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ (Scripture) ของศาสนาต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาค้นคว้าปรากฏในตำราเกิดจากการหยั่งรู้ (Intuition) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นมาในทันทีทันใด เช่น พระพุทธเจ้าตรัสรู้หรือเป็นความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาเหตุและผลหรือได้จากการสังเกต

3) คุณวิทยา (Axiology) ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยม (Value) เช่น คุณค่าเกี่ยวกับความดีและความงาม มีอะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าอย่างไรดี อย่างไรงาม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) จริยศาสตร์ (Ethics) ได้แก่ คุณค่าแห่งความประพฤติ หลักการแห่งความดี ความถูกต้อง เป็นคุณค่าแห่งจริยธรรม เป็นคุณค่าภายใน (2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ได้แก่ คุณค่าความงามทางศิลปะซึ่งสัมพันธ์กับจิตนาการและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งตัดสินได้ยากและเป็นอัตนัย (Subjective) เป็นคุณค่าภายนอก

2.1.2 ปรัชญาการศึกษา

ข้อแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษาและปรัชญาทั่วไปหรือปรัชญาบริสุทธิ์ กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำถามต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกันกับปรัชญาบริสุทธิ์ ถึงแม้ว่าบางครั้งคำถามจะไม่เหมือนกันก็ตาม แต่จุดหมายปลายทางของคำถามนั้นจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ปรัชญาบริสุทธิ์ ถามว่า “บุคคลเรียนรู้ได้อย่างไร” นักปรัชญาการศึกษาจะถามต่อจากคำถามนี้ต่อไปอีกขั้นหนึ่งก็คือ “สภาพห้องเรียนควรจะเป็นอย่างไร ถ้าจะทำให้คนอยากเรียนรู้มากที่สุด” “จะจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างไร” เป็นต้น นอกจากนี้ ปรัชญาการศึกษาจะพูดถึงเรื่องเฉพาะที่จะนำไปใช้กับการศึกษาเท่านั้น การจะมองถึงปัญหาเกี่ยวกับด้านการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ก็จำเป็นจะต้องใช้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาทั่วไปด้วยทุกครั้งเสมอ ดังนั้น ลักษณะของปรัชญาการศึกษา ก็มีความคล้ายคลึงกับปรัชญาบริสุทธิ์นั่นเอง กล่าวคือปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา (Metaphysics) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยา (Axiology) เช่นเดียวกันปรัชญาทั่วไป ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 11-12)

1. อภิปรัชญา (Metaphysics หรือ Ontology) เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

อภิปรัชญา หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงหรือสสารัตถะ (Reality Essence) ว่า มีจริงหรือไม่ ศึกษาความมีอยู่ของความจริง หรือสสารัตถะนั้นเป็นจริงอย่างไร เป็นการศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากการเห็นทั่ว ๆ ไป หรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือการรู้เห็นใด ๆ แต่สามารถรู้และเข้าใจด้วยเหตุผล เรื่องที่เกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา (Metaphysics) ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อหลักความจริงต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การกล่าวว่า “มนุษย์ศึกษาเพื่อหลักความจริงต่าง ๆ” สิ่งที่นักศึกษาจะต้องคิดต่อไปก็คือ “ความจริงคืออะไร” ความจริงอาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งที่รับรู้ด้วย

การสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ก็ได้ หรือความจริงอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนเป็นนามธรรมก็ได้ เช่น ความจริงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความดี ความถูกต้องดีงาม คำถามต่าง ๆ ที่มักถูกใช้ในทางวิทยาศาสตร์ วรรณคดี ก็มักจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญาอยู่มาก นักการศึกษาที่ไม่มีมีความรู้ความเข้าใจถึงอภิปรัชญาดีพอก็ย่อมจะเกิดความยากลำบากในการที่จะอธิบายปัญหาต่าง ๆ กับผู้เรียนให้เข้าใจโดยแจ่มแจ้ง

2. ญาณวิทยา (Epistemology) และตรรกวิทยา (Logic) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ญาณวิทยาหรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีความรู้” (Theory of Knowledge) จะอธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง ส่วนตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์ (Logic) เป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาเหตุผล ข้ออ้าง ข้อสรุปเพื่อให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผล วิธีคิดอย่างมีเหตุผลของตรรกวิทยาที่นำมาเป็นเครื่องมือในการคิดทางปรัชญา และตรวจสอบความผิดถูกในการโต้แย้งที่คิดต่างของบุคคล ตรรกวิทยาในปรัชญามี 2 วิธีคือ (1) อนุมานวิธี คือ การหาความจริงจากสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นจริงจากข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมที่มีอยู่ก่อนแล้ว (2) อุปมานวิธี คือ การหาความจริงหรือการคิดหาเหตุผลด้วยการพิจารณาข้อปลีกย่อยอื่นด้วยการทดลอง ค้นคว้า แล้วนำมาเป็นข้อสรุปหากฎเกณฑ์

3. คุณวิทยา (Axiology) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

คุณวิทยาเป็นกระบวนการศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณค่า สามารถจำแนกออกเป็น 2 แขนง คือสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และ จริยศาสตร์ (Ethics) คำถามหลักของคุณวิทยาคือ “อะไรคือความดี ความงาม” อย่างไรก็ตามนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ไม่ได้สนใจที่จะตั้งระบบจริยธรรมใด ๆ ขึ้นมา แต่ทั้งนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ศึกษาพื้นฐานทางการศึกษาว่า “อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว อะไรคือความสวยงาม หรืออะไรคือความน่าเกลียด”

ในทางปฏิบัติผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน อาจไม่ต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการศึกษาก็ได้ แต่หากไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับญาณวิทยาและตรรกศาสตร์แล้ว ก็อาจจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนคุณวิทยานั้น เป็นปัญหาที่ครูและนักเรียนจะต้องพบโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่าง เช่น ในการสอนวิชาวรรณคดีหรือประวัติศาสตร์ ทั้งครูและนักเรียนก็มักจะพบว่าเรื่องที่กำลังศึกษาหรือเรียนอยู่นั้น ดี งาม ชั่วหรือเลวอย่างไร ครูที่มีความรู้ความเข้าใจว่าประเทศชาติ สังคมและชีวิตที่ดีคืออย่างไร ก็ย่อมจะสามารถกำหนดได้ว่าโรงเรียนและนักเรียนที่ดีควรเป็นเช่นใด ในทางตรงกันข้ามครูที่ไม่เข้าใจเรื่องคุณค่าต่าง ๆ ที่ดีพอ ก็ย่อมจะทำให้ไม่สามารถอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ถูกต้องตามความต้องการของสังคมได้

2.1.3 ความสำคัญของปรัชญาการศึกษา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าความเชื่อที่ฝังใจของสังคมมักจะถูกปลูกฝังให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปของสังคม ดังนั้นปรัชญาหรือปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษามีความใกล้ชิดกันมาก ปรัชญาทั่วไปเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความจริง วิธีการค้นหาความจริงและคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม แต่ปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาปรัชญาทั่วไปมาประยุกต์เพื่อนำไปจัดการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาทำไปเพื่อพัฒนาบุคคลพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความสงบสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นปรัชญาทั่วไปกับปรัชญาการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งนักปรัชญาและนักการศึกษาที่มีแนวคิดชั้นนำตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันมักเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น John Locke, Immanuel Kant, Johann Herbart, John Dewey เป็นต้น นอกจากนี้ไม่เพียงแต่จุดเริ่มต้นและวิวัฒนาการของปรัชญาและปรัชญาการศึกษาเท่านั้นที่เหมือนกัน แต่ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษายังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันอีกด้วย กล่าวคือ ทั้งปรัชญาและปรัชญาการศึกษาจะสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ (Human) ซึ่งได้แก่ ธรรมชาติ ความรู้ ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมของมนุษย์ และขณะเดียวกันสาขาวิชาทั้งสองต่างก็มีความสนใจร่วมกันในเรื่องที่จะทำให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีสันติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 5) ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาที่นักศึกษามักกล่าวอ้างถึงดังแสดงในตารางการเปรียบเทียบปรัชญาทั่วไปและปรัชญาการศึกษา

สมัย	ปรัชญาทั่วไป	ปรัชญาการศึกษา
สมัยเก่า	จิตนิยม (Idealism)	สารัตถนิยม (Essentialism)
	สัจนิยม (Realism)	
	นีโอ-ธอมิสซึม (Neo-Thomism)	นิรันตรนิยม (Perennialism)
สมัยกลาง	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)	ภาวะนิยม (Existentialism)
		ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
สมัยปัจจุบัน	ภาวะนิยม (Existentialism)	ภาวะนิยม (Existentialism)
	ปรัชญาวิเคราะห์	ปรัชญาวิเคราะห์
	(Philosophical Analysis)	(Philosophical Analysis)

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบปรัชญาทั่วไปและปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ มีพื้นฐานจากความคิดหรือแนวคิดด้านปรัชญาแตกต่างกันออกไป และเนื่องจากการศึกษาเป็นศาสตร์ประยุกต์ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาถึงแนวคิดต่าง ๆ ของปรัชญา เพื่อเป็นแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจและมองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังจะทำให้เกิดการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ด้านการศึกษาได้อีกต่อไป ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวความคิดของ

ปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาเฉพาะในส่วนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมาเป็นตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน โดยแยกเป็นประเด็น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)

ปรัชญาสารัตถนิยม มีแนวคิดหลักเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมซึ่ง Theodor Brameld ได้เปรียบเทียบการศึกษาแบบนี้ว่า “เป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม” ซึ่งปรัชญาสารัตถนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญา 2 กลุ่ม คือ ลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) เนื่องจากปรัชญาทั้ง 2 ลัทธินี้มีความเชื่อพื้นฐานแตกต่างกัน ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมจึงแยกพิจารณาออกเป็น 2 กลุ่ม ตามรากฐานของปรัชญาดั้งเดิม (Philosophy) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (สมชาย รัตน์ ทองคำ, 2556, หน้า 8-10)

1.1 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยม

1) แนวคิดทางสังคม เป้าหมายการศึกษาปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิจิตนิยมมีแนวคิดที่ว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นเครื่องมือของสังคม ดังนั้นบุคคลจะต้องอุทิศตนเพื่อสังคมที่ตนเองอาศัย นอกจากนั้นยังมีความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดที่สังคมพึงกระทำคือการสะสม/การอนุรักษ์มรดกของสังคมไว้ให้คนรุ่นต่อไป และช่วยสืบทอดวัฒนธรรมในสังคมให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นเป้าหมายทางการศึกษาตามความเชื่อดังกล่าว ตามทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้จึงมีความเห็นว่าโรงเรียนจะต้องพัฒนาคุณธรรม รักษาและถ่ายทอดซึ่งคุณธรรมของสังคมในอดีตให้คงอยู่ตลอดไปยังบุคคลรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งสิ่งใดก็ตามที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องถ่ายทอดสิ่งนั้นไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป

2) ลักษณะผู้เรียน ในทัศนะของนักปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดที่จะเป็นเช่นนั้นสิ่งนี้ได้ ดังนั้นถ้าหากผู้เรียนได้รับการอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมก็จะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ตามที่ต้องการได้ ดังนั้นหน้าที่ของนักเรียนก็คือจะต้องเลียนแบบจากครูโดยครูเป็นต้นแบบและศึกษาเล่าเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ตามที่ครูกำหนดหรือครูเห็นว่าดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาที่เกี่ยวกับมานุษยวิทยา (Anthropology) นอกจากนั้นนักปรัชญากลุ่มนี้ยังมีความเชื่อว่าโดยธรรมชาติของผู้เรียนที่แท้จริงแล้ว ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่ต้องทำดีที่สุด เพื่อจะทำให้ตนเองเป็นคนที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3) ลักษณะครูผู้สอน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทางการศึกษาเพราะครูเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างหรือต้นแบบของนักเรียนและเป็นสัญลักษณ์ที่นักเรียนจะต้องทำตามให้เป็นเช่นนั้น ดังนั้น ครูจะต้องทำตัวให้ดีที่สุดและจะต้องพยายามฝึกนักเรียนให้เป็นคนที่มีอุดมการณ์ตามที่ต้องการ ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของผู้เรียนและของสังคมนั้น

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญากลุ่มนี้มีความเห็นว่าหลักสูตรจะต้องเน้นการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ สิ่งตีงามของชุมชนตนเอง และประวัติบุคคลสำคัญโดยถือว่าประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจสังคมและชีวิตภายในสังคมดีขึ้น ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยาจะช่วยให้เข้าใจมนุษย์ได้ดีขึ้น

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย อภิปรายและทำตามตัวอย่างที่มีอยู่ สอนเนื้อหาและวิธีการเดิม ๆ ที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่อดีต

6) บทวิจารณ์ข้อสังเกตนักปรัชญากลุ่มสารัตถนิยมตามแนวของจิตนิยมมีข้อสังเกต ดังนี้

(1) นักปรัชญากลุ่มนี้แยกร่างกายและจิตใจออกจากกัน ซึ่งนับว่าเป็นการผิดจากสภาพความเป็นจริงของสังคมซึ่งไม่สามารถแยกได้

(2) ไม่คำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ความแตกต่างของผู้เรียน และไม่สนใจความต้องการของผู้เรียน แต่มักสอนในสิ่งที่ผู้สอนอยากสอน ในความเป็นจริงแล้วถึงแม้ความรู้หรือข้อความรู้ทุกอย่างไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ทั้งหมดก็ตาม บางส่วนเกิดจากข้อค้นพบและสิ่งที่ไม่ความมองข้ามว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนก็แตกต่างกัน

(3) การตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาของนักปรัชญากลุ่มสารัตถนิยมนี้ เป็นสิ่งที่สูงเกินไป ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่สามารถจะกระทำอะไรที่สมบูรณ์แบบที่สุดได้ทุกอย่าง

(4) การจัดการศึกษาในแนวทางของปรัชญากลุ่มจิตนิยมจะเป็นแนวทางนำไปสู่ระบบเผด็จการทางการศึกษาได้

(5) การให้การศึกษานี้เน้นด้านมานุษยวิทยา (Anthropology) แต่เพียงอย่างเดียว (เกิดความสุดขีด) ทำให้ไม่มีการยอมรับความก้าวหน้าของกลุ่มวิทยาศาสตร์หรือความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้

1.2 ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของลัทธิสังคมนิยม

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวลัทธิสังคมนิยม ได้กำหนดนโยบายทางสังคมในลักษณะใกล้เคียงกับลัทธิจิตนิยมซึ่งเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมเช่นเดียวกัน แต่มรดกทางสังคมในทัศนะของนักปรัชญากลุ่มนี้จะหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ ดังนั้นเป้าหมายทางการศึกษาตามแนวคิดสารัตถนิยมกลุ่มสังคมนิยม เพื่อค้นหาความจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่และเพื่อขยายความจริงและผสมผสานความจริงที่รับรู้แล้วไปยังคนรุ่นต่อไป โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับชีวิตทั่วไปและ

เกี่ยวกับหน้าที่ในอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความจริงที่มีทฤษฎีสันับสนุนหรือความรู้ที่แจ่มชัดอยู่แล้วในคนรุ่นหนุ่มสาวและคนชราไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

2) ลักษณะผู้เรียน นักเรียนจะไม่มีอิสระในการเลือกเรียน แต่จะต้องถูกดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดและจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยจนกระทั่งถึงวัยสมควรและสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3) ลักษณะครูผู้สอน ผู้สอนจะต้องรับผิดชอบในการแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงให้นักเรียนได้รู้จัก ได้เรียนรู้โดยวิธีการบรรยาย สาธิต (Demonstration) และประสบการณ์ตรง ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้รู้ถึงกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ตามธรรมชาติและเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความลำเอียง (Bias) อันจะเกิดขึ้นจากครู นักปรัชญาในกลุ่มนี้จะใช้เครื่องช่วยสอนและสื่อต่าง ๆ ด้วย

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา นักปรัชญาในกลุ่มสังคมนิยมจะมองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่สามารถแบ่งแยกให้เป็นความรู้ย่อยที่สามารถวัดได้ประเมินได้นักปรัชญาในกลุ่มสังคมนิยมหลายคนได้สนับสนุนแนวความคิดของ Thorndike (นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมและบิดาแห่งการวัดผลการศึกษา) ที่กล่าวว่า ถ้าสิ่งต่าง ๆ มีอยู่จริงแล้ว สิ่งนั้นจะต้องมีปริมาณและจะสามารถวัดได้ ดังนั้นลักษณะหลักสูตรของปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวของสังคมนิยมนี้นักเรียนจะต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษาในสังคมของตนเอง นักเรียนจะต้องคุ้นเคยกับวิธีการทางฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยา นักเรียนจะต้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ วรรณคดีและศิลปะที่สำคัญต่าง ๆ ของสังคมและในขั้นสุดท้ายควรจะสอนให้รู้เกี่ยวกับปรัชญาและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำเอาความรู้ไปสู่การปฏิบัติอีกด้วย

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อจะสามารถเข้าใจในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ วิธีการสอนจะเน้นถึงการอุปมาน (Inductive) ซึ่งเป็นการสรุปกฎเกณฑ์จากข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ วิธีสอนที่นิยมใช้กันมากก็คือการทัศนศึกษา (Case study) การใช้ภาพยนตร์ (Movies) ฟิล์ม (Film) เครื่องบันทึกเสียง โทรทัศน์และวิทยุหรือสื่อประกอบการเรียนการสอน

6) บทวิจารณ์การจัดการศึกษาตามแนวความคิดของปรัชญาในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นอธิบายความสัมพันธ์ของเหตุและผล (Cause and Effect) มักจะไม่คำนึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม สิ่งที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้จะก่อให้เกิดระบบผูกขาด (ที่ว่าสิ่งใดควรสอนสิ่งใดไม่ควรสอน) ทั้งนี้ เพราะการที่ยอมให้ผู้หนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นผู้ชี้ว่าสิ่งใดเป็นความจริงสิ่งใดไม่เป็นความจริง สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญสิ่งใดควรสอนสิ่งใดไม่ควรสอน ก็ย่อมจะเป็นอันตรายอย่างมากต่อสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม เน้นการถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นหลักหรือเป็นแก่นของสังคมในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานเป็นหลัก ส่วนด้านทักษะก็เน้นทักษะที่จำเป็นในการ

แสวงหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิต การจัดการเรียนการสอนเน้นการสอนที่เป็นแบบแผนเดิม หรือ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยซึ่งได้กำหนดไว้อย่างเข้มงวดกวดขันไม่ใช่เลือกเรียนอะไรง่าย ๆ ความ เจริญก้าวหน้าหรือความคิดริเริ่มขึ้นกับครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดหามาให้ ครูเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน ฉะนั้น ครูผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นอย่างดี การสอนเน้นให้ผู้เรียนรับรู้และการท่องจำ

2. ปรัชญาิรันตรนิยม (Perennialism)

ปรัชญาิรันตรนิยมเป็นปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ลัทธิ Neo-Thomism ซึ่งมีแนวความเชื่อว่า “ความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลงหรือเป็นสิ่งที่ เรียกว่าอมตะ” โดยเฉพาะเรื่องของความรู้ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งหนใดก็เป็นสิ่งที่ ดีเสมอไม่ว่าเวลาจะเปลี่ยนไป ดังนี้ (สมชาย รัตนทองคำ, 2556, หน้า 14-16)

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา ปรัชญาิรันตรนิยมมุ่งเน้นความสำคัญ ของความคงที่หรือความไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในทัศนะของนักปรัชญากรุ่มนี้จึงถือว่าความจริงหรือ ความรู้ในอดีตย่อมสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน และถือว่าศีลธรรมและความรู้ต่าง ๆ มาจากวัดและ มหาวิทยาลัย การปลูกฝังความรู้และพัฒนาความรู้ควรทำตั้งแต่วัยเยาว์และเชื่อว่าโรงเรียนที่ต่ำกว่า ระดับอุดมศึกษาจะมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมน้อยกว่าระดับอุดมศึกษา ดังนั้นเป้าหมาย การศึกษาที่จัดสำหรับคนทุกคนในสังคม และทุกยุคทุกสมัยจะมีความเหมือนกัน นั่นก็คือจะเป็นการ พัฒนาสติปัญญาและความสามารถของคนให้สูงขึ้น

2) ลักษณะผู้เรียน ปรัชญาการศึกษากรุ่มนี้รันตรนิยมจะมีความเชื่อว่า นักเรียนเป็นผู้ ที่มีเหตุผลและมีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่ความจริงและความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาผู้เรียน ให้ได้รับความจริงและความรู้เหล่านั้น นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล ให้มีความจำ และให้มีความตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นเลิศ

3) ลักษณะครูผู้สอน กรุ่มนี้รันตรนิยมนั้นเชื่อว่าครูจะเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ ควบคุมดูแลและรักษาระเบียบ วินัย และเนื่องจากครูจะต้องเป็นผู้ที่ฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นคนมี เหตุผลและเป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงาน ดังนั้น ครูจะต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวและต้องเป็น แบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา หลักสูตรในทัศนะของนักปรัชญากรุ่มนี้รันตรนิยม ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 2 ประเภท คือ เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับจิตใจซึ่งส่วนใหญ่จะเน้น การศึกษาทางมานุษยวิทยา (Anthropology) และนักปรัชญากรุ่มนี้รันตรในสหรัฐอเมริกาหลายคนได้ สนับสนุนแนวความคิดที่จะให้ใช้เรื่องราวและวรรณคดีจากหนังสือ “The Great Book” เป็นวิชา พื้นฐานของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากมีความเห็นว่า เรื่องราวในหนังสือดังกล่าวได้รับการ พิสูจน์ด้วยกาลเวลามาแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ดำรงอยู่ สามารถสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นต่อไป

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มนิรันทรมิได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการฝึกอบรมทางจิตใจและปัญญาโดยใช้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ และเนื่องจากว่าธรรมชาติของผู้เรียนมีความต้องการอยากจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นทุนเดิม ดังนั้นนักปรัชญากรณิรันทรมินิยมจึงใช้ธรรมชาติดังกล่าวของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปสู่ความมีเหตุผล วิธีการสอนที่กรณิรันทรมินิยมได้ใช้มากก็คือวิธีการบรรยายเพื่อให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้ใช้วิธีการให้ท่องจำเนื้อหาสาระต่าง ๆ และวิธีการถามตอบ (ปจญา-วิสัยนา) อีกด้วย

6) บทวิจารณ์การจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักปรัชญานิรันทรมิได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ากรณิรันทรมิสนใจเรื่องราวในอดีตเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเชื่อว่าโลกปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีมากขึ้น การจะละเลย (Neglect) ความก้าวหน้าในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง ประการต่อไปก็คือความจริงสุดยอดในทัศนะของนักปรัชญานิรันทรมิมักได้มาโดยการนึกคิดและยึดติดกับศาสนา (คริสต์ศาสนา) โดยข้อเท็จจริงดังกล่าวบางเรื่องเมื่อมีการทดสอบโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้วพบว่ามีความผิดพลาดอยู่มาก และประการสุดท้ายกรณิรันทรมิจะมองว่าความรู้เป็นเรื่องที่มีความสิ้นสุดในตัวของมันเอง ซึ่งการมองในลักษณะดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นเหตุผลไม่เพียงพอสำหรับเรื่องของการจัดการศึกษา ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับปรัชญากรณิรันทรมิแล้ว ปรัชญากรณิรันทรมิ เน้นหนักไปทางด้านการพัฒนาปัญญา การใช้เหตุผลโดยยึดความรู้ที่ได้รับการยอมรับแล้วมากกว่าแนวความรู้ใหม่ ๆ จึงมักถูกมองว่าอยู่ในกลุ่มพวกหัวสูง กลุ่มพวกนักปราชญ์ จนลืมนึกว่าผู้เรียนกลุ่มปัญญาปานกลางและต่ำก็สามารถเป็นพลเมืองดีและสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้เช่นกัน

3. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism)

ปรัชญาพิพัฒน์นิยม เป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิกรณิรันทรมิปฏิบัตินิยม (Pragmatism) พิพัฒน์นิยม หมายถึง การนิยามหาความรู้ย่อมมีอิสระภาพ มีเสรีภาพในด้านการเรียน การค้นคว้า การทดลอง เพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism) มีดังนี้

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา นักปรัชญาการศึกษากรณิรันทรมิจะถือว่าโรงเรียน เป็นเครื่องมือของสังคมที่ใช้สำหรับถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของสังคมไปสู่อนุชนรุ่นหลัง โรงเรียนที่ดีควรสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ยอมรับในสังคม และสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่ความสุขของชีวิตในอนาคต การดำเนินการต่าง ๆ ตามปรัชญาการศึกษากรณิรันทรมิจะเน้นวิธีการประชาธิปไตย เป้าหมายการศึกษา นักปรัชญากรณิรันทรมิมีความเห็นว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการศึกษาก็คือการสร้างสถานการณ์ที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถือว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่จะต้องมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้น

2) ลักษณะผู้เรียน เป็นผู้ที่จะต้องพบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน และได้ยอมรับว่านักเรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน

3) ลักษณะครูผู้สอน ภาระหน้าที่ของครูก็คือแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ครูจะต้องเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนเช่นเดียวกับนักเรียน และมีหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุน นักเรียนในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ทำอยู่ เป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมมือกันทำงานมากกว่าการแข่งขันกันในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา ในทัศนะของปรัชญากลุ่มพิพัฒน์นิยมจะยึดเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน และคัดค้านอย่างยิ่งต่อหลักสูตรที่ยึดเอาวิชาเป็นศูนย์กลาง การเรียนการสอนมักยึดเอาความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความยืดหยุ่นมากที่สุด ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนเป็นประการสำคัญหลักสูตรแบบนี้มีชื่อเรียกว่า “หลักสูตรประสบการณ์” (Experience Curriculum) หรือ “หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้” (Child Centered Curriculum)

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ใช้วิธีการเรียนการสอนในหลายลักษณะที่เห็นว่าจะนำมาใช้ได้และมีความแตกต่างกันตั้งแต่จัดแบบตามสบายจนกระทั่งถึงแบบที่มีระเบียบแบบแผน สำหรับวิธีการที่นิยมใช้มากก็คือการทำโครงการ การอภิปรายกลุ่ม และการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล การจัดการเรียนการสอนตามแนวความคิดของกลุ่มพิพัฒน์นิยม (Progressivism) จะเน้น “คิดอย่างไร” มากกว่า “คิดอะไร” นั่นคือเน้นกระบวนการมากกว่าจุดหมายปลายทางหรือผลลัพธ์ของการเรียน

6) บทวิจารณ์ได้มีนักการศึกษาได้วิจารณ์เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของกลุ่มพิพัฒน์นิยมไว้ดังต่อไปนี้

(1) จากหลักการที่ถือเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนและกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำเอง จะช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวไปสู่การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้นและมีชีวิตที่ดีขึ้น คำถามจึงอยู่ที่การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น การเข้าสังคมได้ดีขึ้น และมีชีวิตที่ดีขึ้นนั้นมีความหมายอย่างไร สอนอย่างไร

(2) ข้อที่ถูกต้องอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตนเอง โดยทั่วไปเชื่อว่าจะให้อิสระกับผู้เรียนในระดับสูงกว่าปริญญาตรีในการเลือกเรียนแขนงวิชาต่าง ๆ ก็เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางสติปัญญาสูงเพียงพอ แต่การให้ผู้เรียนซึ่งยังไม่มีความพร้อมทางสติปัญญาเลือกเรียนสิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้เรียนนั้นอาจประสบความล้มเหลวในที่สุด

(3) การที่นักปรัชญาในกลุ่มพิพัฒนาธิสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนและคำแนะนำของครูนั้น ได้มีผู้คัดค้านในประเด็นที่ว่าเนื่องจากความรู้มีอยู่มาก และขณะเดียวกันผู้เรียนก็ยังไม่มีความสามารถจำแนกได้ว่าความรู้ไหนมีความจำเป็นและความรู้ไหนไม่มีความจำเป็น ดังนั้น กลุ่มผู้คัดค้านจึงมีความเห็นว่าผู้เรียนควรจะได้เรียนในสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้มากกว่าจะเลือกหรือตัดสินใจด้วยตนเอง

(4) จากการที่กลุ่มพิพัฒนาธิได้กล่าวว่าการเรียนโดยการแก้ปัญหาจะนำไปสู่ความงอกงามทางสติปัญญาและได้นำเอาผลการศึกษาค้นคว้า จากการวิจัย “Eight Years Study” (โครงการปฏิรูปการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา) มายืนยันนั้น ก็มีผู้คัดค้านว่าในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังมีตัวแปรอีกมากมายที่ยังไม่ได้ควบคุม ดังนั้น การจะสรุปว่าการเรียนด้วยกระบวนการหรือวิธีแก้ปัญหาเป็นการเรียนที่ดีที่สุดนั้นยังไม่เพียงพอ

(5) จากการที่กลุ่มพิพัฒนาธิกล่าวว่า ผู้เรียนเป็นเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ที่ย่อส่วนลงมา การพัฒนาการด้านความคิดยังไม่สมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรจัดเพื่อผู้เรียนโดยตรงมีผู้คัดค้านว่าถ้าหากไม่คำนึงถึงลักษณะที่ผู้เรียนควรจะทำเช่นไรเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่แล้ว ถ้าผู้เรียนต้องการที่จะเป็นผู้ที่สังคมไม่ปรารถนา เช่น ใช้ชีวิตเป็นอันธพาลจะทำอย่างไร

(6) การที่กลุ่มพิพัฒนาธิสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันก็มีผู้ท้วงติงว่าถ้าหากไม่มีการแนะนำถึงความร่วมมือในสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำแล้ว บางครั้งการร่วมมืออาจจะนำไปสู่การร่วมมือในทางที่ผิดพลาดได้

(7) การที่กลุ่มพิพัฒนาธิกล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มนี้ เป็นระบบการศึกษาในรูปแบบของประชาธิปไตย ดังนั้น ในสายตาของกลุ่มนี้จึงมองการศึกษาของประเทศอื่น เช่น การศึกษาของประเทศฝรั่งเศสว่าไม่เป็นประชาธิปไตย ทั้ง ๆ ที่การศึกษาในประเทศเหล่านั้นก็มีความเป็นประชาธิปไตย และเป็นที่ยอมรับกันของคนทั่วทั้งประเทศ

(8) สิ่งที่ถูกโจมตีจากประชาชนเป็นอย่างมากคือ จากการที่ไม่เน้นความสำคัญด้านเนื้อหาวิชา ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์สู่ประเทศรัสเซียไม่ได้ กล่าวคือในปี ค.ศ. 1957 รัสเซียได้ส่งดาวเทียมสปุตนิก (Sputnik) ขึ้นไปสู่อวกาศเป็นประเทศแรก โดยเหตุนี้การศึกษาแบบพิพัฒนาธิจึงถูกโจมตีว่าสนใจแต่ผู้เรียน แต่ไม่สนใจเนื้อหาวิชาการเลย (Kneller, 1964 อ้างถึงใน สงัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 44-45) เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าจัดการศึกษาตามแนวพิพัฒนาธิมีแนวโน้มในการต่อต้านแนวความคิดการจัดการศึกษาแบบเก่า ที่เน้นระเบียบวินัย เน้นการเรียนการสอนที่เข้มงวดที่ต้องทำแบบฝึกหัดตามหลักสูตรและท่องจำเป็นหลัก การจัดการศึกษาตามแนวพิพัฒนาธิจะเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา

4. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

ปรัชญาปฏิรูปนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เช่นเดียวกับปรัชญาพิพัฒนนิยม โดยทั่วไปถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนนิยม บิดาของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมนี้ คือ Theodor Brameld

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษาของกลุ่มปฏิรูปนิยมมีความเชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม ในภาวะที่สังคมกำลังเผชิญปัญหาประการต่าง ๆ อยู่ การศึกษาควรจะมีบทบาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นเป้าหมายการศึกษา ควรมุ่งให้ผู้เรียนสนใจและตระหนักถึงความสำคัญ

2) ลักษณะผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึกสำนึกในหน้าที่รับช่วงของการสร้างสังคมใหม่ โดยเหตุนี้ผู้เรียนจำเป็นต้องหาประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อจะได้รู้จักตนเอง รู้สภาพปัญหาของสังคมตนเอง และรู้ว่าจะทำอะไรให้กับสังคมบ้างในอนาคต และผู้เรียนมีเสรีภาพในด้านการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มากที่สุดของตนเอง สร้างความรู้สึกว่าผู้เรียนเป็นสมาชิกของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถปฏิรูปสังคมให้ดีขึ้นได้

3) ลักษณะครูผู้สอน นักปรัชญาปฏิรูปนิยมถือว่าครูจะต้องเป็นผู้นำในสังคม สร้างระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น ครูมีหน้าที่สอนกระบวนการประชาธิปไตยให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ทั้งขณะที่อยู่ในโรงเรียนและในสังคมอนาคตต่อไป

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหา หลักสูตรในทัศนะของนักปรัชญาปฏิรูปนิยมยึดเอาอนาคตเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการจะเป็นในอนาคต เนื้อหาวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของสังคมปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ เน้นหนักในวิชาสังคมศึกษา มักจะจัดหลักสูตรในรูปของหลักสูตรแบบแกน และยึดเอาภาระหน้าที่ภายในสังคมเป็นหลักในการจัด

5) หลักการจัดการเรียนการสอน การจัดเวลาสำหรับการสอนจะมีความยืดหยุ่นได้มากเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ได้ ครูให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและทำในสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อส่วนรวม

6) บทวิจารณ์ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมถูกวิจารณ์ในลักษณะที่ว่าในการปฏิรูปสังคมนั้น ค่านิยมที่ดีที่สุดในสังคมปัจจุบัน ณ สภาพการณ์นั้น ๆ ฟังมีนั่นคืออะไร และสังคมที่จะช่วยให้คนรู้จักตนเองนั้นควรมีลักษณะอย่างไร ปัญหาดังกล่าวนี้ยังหาข้อยุติไม่ได้ ดังนั้น แนวคิดการศึกษาของกลุ่มปฏิรูปนิยม มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสังคม ไปสู่สังคมใหม่ที่มีประชาธิปไตย มีความทัดเทียมของบุคคลในสังคม และเป็นสังคมที่มาจากประชาชนโดยแท้จริงมิใช่สังคมนอกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การศึกษาจึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการคิด ยึดหยุ่นมีหลักในการ

ทำงาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมที่ตนอาศัย ผู้สอนต้องไม่ทะนงว่าเป็นผู้รู้และเก่งผู้เดียวแต่ต้องพยายามประคับประคองและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามที่มุ่งหมาย

5. ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

Existentialism มีความหมายว่า ความมีอยู่หรือเป็นแก่นแท้ของความจริง ซึ่งเน้นการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคนซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพของตนเอง ปรัชญาการศึกษาของกลุ่มภาวะนิยมจะเป็นแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ และความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรี สร้างลักษณะของตนเองตามแบบอย่างตนเองปรารถนา การที่มนุษย์จะกระทำเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีเสรีภาพเป็นสำคัญ โดยจะเป็นเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ซึ่งเสรีภาพต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ๆ ที่อาจมีผลต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

1) แนวคิดทางสังคมและเป้าหมายการศึกษา กลุ่มอัตถิภาวนิยมมีความเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาบนโลกพร้อมกับความว่างเปล่าไม่มีสาระอะไรติดมา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของตัวมนุษย์เองที่จะต้องพยายามค้นหาตัวเอง และเลือกสร้างลักษณะของตนเองที่ตนอยากจะเป็น อาทิ เป็นครู แพทย์ วิศวกร ช่างนา ผู้เสียสละ เป็นต้น ในการเลือกนั้นบุคคลมีสิทธิเสรีภาพปราศจากเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ของสังคมบีบบังคับ ดังนั้น เป้าหมายการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและรู้จักตนเองโดยการทบทวน การพิจารณาใคร่ครวญ และการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้เกิดสำนึกที่ถูกต้อง การศึกษาช่วยให้ผู้เรียนรู้ศักยภาพของตนเอง

2) ลักษณะผู้เรียน มีเสรีภาพอย่างมากในการที่จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ในประเทศไทยได้มีการทดลองจัดตั้งโรงเรียนตามแนวความคิดของปรัชญาภาวะนิยมคือโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดสอนตามความสามารถของผู้เรียน ตามความชอบของผู้เรียนเป็นหลัก หรือ Summer Hill, Non-Grade School เป็นต้น

3) ลักษณะครูผู้สอน จะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ครูควรพยายามทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ชีวิตเป็นของตัวเองดังนั้นผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดแนวทางชีวิตเอง หลังจากได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ และได้รับคำแนะนำจากครูหรือผู้มีประสบการณ์แล้ว ผู้สอนควรมีความเป็นกันเองและร่วมคิดร่วมทำกับผู้เรียน

4) ลักษณะหลักสูตรหรือเนื้อหาให้ความสำคัญกับทุกรายวิชาและทุกเนื้อหาเสมอภาคกัน หากผู้เรียนเห็นว่าวิชาใดเหมาะกับตนที่จะทำให้ตนเข้าใจสังคมและตัวเองได้ ย่อมถือว่าวิชานั้นเหมาะกับผู้เรียน เนื้อหาในหลักสูตรจะมุ่งเน้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการผู้เรียน ดังนั้น วิชาที่สอนจึงมีความโน้มเอียงไปทางหวมดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

5) หลักการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดของปรัชญากลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นได้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบเปิด ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ การสอนแบบไม่มีชั้นเรียน การจัดกลุ่มผู้เรียนหลายกลุ่มอายุ เป็นต้น

6) บทวิจารณ์สำหรับข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดของนักปรัชญา กลุ่มภาวะนิยมก็คือมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์กับการลงทุนทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคนนั้น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าเนื่องจากปรัชญาการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเชื่อในการจัดการศึกษา ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งพิจารณาได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามลัทธิปรัชญาการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ธรรมชาติของศาสตร์ทางการศึกษาซึ่งเป็นศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) แนวคิดตลอดจนวิธีการจัดการศึกษาจึงได้นำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาโดยศาสตร์ทางการศึกษา จะพยายามเลือกสรรเอาเฉพาะสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นหรือสามารถนำไปปฏิบัติได้ มาเป็นส่วนประกอบในการจัดการศึกษา วิธีการเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ จะครอบคลุมไปถึงการเลือกสรรศาสตร์ต่าง ๆ ในระดับสาขาวิชา และเลือกสรรเนื้อหาสาระในระดับย่อยซึ่งอยู่ภายในแต่ละสาขาวิชาอีกด้วย ในเรื่องปรัชญาการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากปรัชญาแต่ละลัทธิจะมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในแต่ละสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจะเป็นข้อจำกัดอย่างยิ่งถ้าจะนำเอาปรัชญาลัทธิใดลัทธิหนึ่งมาใช้กับสังคมไทยโดยตรง การจัดการศึกษาของไทยในอดีต ระหว่างปี พ.ศ. 2411-2547 อาจกล่าวได้ว่าเป็นไปตามแนวสาร์ตานิยม (อ้างถึงใน สงัด อุทรานันท์, 2532) แต่ในปัจจุบันอาจเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปรัชญาการศึกษาในหลักสูตรไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาใดซึ่งอาจจะบอกได้เพียงแต่ว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว มีความสอดคล้องกับลัทธิใดหรือปรัชญาใดมากที่สุดเท่านั้น ตัวอย่างเช่น อาจบอกได้เพียงว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 นั้น มีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบสาร์ตานิยมมากที่สุด หรือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 นั้นมีความสอดคล้องกับปรัชญาลัทธิปฏิรูปนิยมมากที่สุด ที่กล่าวหลักสูตรของไทยมีความสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบนั้นแบบนี้มากที่สุดนั้น เป็นเพียงการกล่าวว่าส่วนใหญ่เท่านั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาค่อนข้องไปในลัทธิปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะเป็นไปตามแนวคิดของปรัชญาลัทธินั้น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่านอกจากจะมีแนวคิดตามปรัชญานั้น ๆ แล้วยังมีความคิดจากปรัชญาลัทธิอื่น ๆ

ผสมผสานอยู่ด้วย ปรัชญาลัทธิอื่น ๆ ผสมผสานอยู่ด้วยปรัชญาที่เกิดจากการผสมผสานแนวความคิดของปรัชญาอื่น ๆ อยู่ มีชื่อเฉพาะว่า “ปรัชญาแบบผสมผสาน (Eclecticism)” โดยลักษณะเช่นนี้จึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าหลักสูตรประถมศึกษาของไทยเป็นไปตามลัทธิปรัชญาแบบผสมผสานก็ได้ ซึ่งแนวคิดปรัชญาแบบนี้จะทำการเลือกสรรเอาส่วนที่เห็นว่ามีเหมาะสมจากปรัชญาลัทธิต่าง ๆ มาผสมผสานกันโดยไม่ยึดลัทธิใดลัทธิหนึ่งโดยตรง

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจข้อมูลและการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) รวมทั้งการประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบต่อไป

2.3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

2.3.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร เช่น การบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหารและภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างขึ้นต่อไป

1. คำจำกัดความ

คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึงการจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีหลายท่านได้ระบุ ดังนี้

Peter F. Drucker อธิบายว่า การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2-3)

Herbert A. Simon กล่าวถึงกระบวนการบริหารว่า การบริหาร คือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2-3)

Simon อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542, หน้า 1-2)

Chester I. Barnard อธิบายว่า การบริหารคือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารคือการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542, หน้า 1-2)

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน กำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (2547, หน้า 23) บัญญัติว่า คำว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษศูนย์ศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542, หน้า 6) อธิบายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

2. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่ฟังเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่างที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 11-12)

- 1) คน/บุคลากร/พนักงาน (Man)
- 2) เงิน/งบประมาณ (Money)
- 3) วัสดุสิ่งของ (Materials)
- 4) การจัดการ (Management)

3. กระบวนการบริหารการศึกษา

จากหลักการบริหารทั่วไป 14 ข้อของ Henry Fayol ทำให้ต่อมานักวิชาการคือ Luther Gulick ได้นำมาปรับต่อยอดเป็นที่รู้จักกันดีในตัวย่อที่ว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคัมภีร์ของการจัดองค์การในต้นยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งตัวย่อแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

- P – Planning หมายถึง การวางแผน
- O – Organizing หมายถึง การจัดองค์การ
- S – Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน
- D – Directing หมายถึง การสั่งการ
- Co – Coordinating หมายถึง ความร่วมมือ
- R – Reporting หมายถึง การรายงาน
- B – Budgeting หมายถึง งบประมาณ

4. ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

ระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 1887–1945 ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical Organization Theory) แบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 10)

1. นักวิชาการกลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor (Scientific Management) ของ Frederick Taylor ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด (Efficiency and Effectiveness) ซึ่ง Frederick Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิต ขององค์การได้ เจ้าของตำรับ “The One Best Way” คือ ประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ

- 1) เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)
- 2) ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)
- 3) หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

Frederick Taylor ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียว ที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน Taylor เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของ Taylor สรุปง่าย ๆ ประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้

- 1) การแบ่งงาน (Division of Labors)
- 2) การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy)
- 3) การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive Payment)

2. กลุ่มการบริหารจัดการ (Administration Management) หรือทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) ของ Henry Fayol บิดาของทฤษฎีการปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหาร ทั้ง Henri Fayol และ Frederick Taylor จะเน้นตัวบุคคล ปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ก็ไม่ได้มีมุมมองทางด้าน “จิตวิทยา” (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 17-18) Henry Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป 14 ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือการแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง
- 2) หลักสายบังคับบัญชาที่เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด (Hierarchy of Command)
- 3) หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)
- 4) หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of Control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ 6 คนที่อยู่ภายใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด
- 5) การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง
- 6) หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชาที่ซับซ้อนและยืดยาวหลายระดับมากเกินไป
- 7) หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

3. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (Bureaucracy) มาจากแนวคิดและหลักการของ Max Weber ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

- 1) หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย
- 2) การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์
- 3) การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง
- 4) การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว
- 5) มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้านข้อเสียคือสายบังคับบัญชา ยืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red Tape” ในด้านข้อดี คือยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945–1958 (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 10-11) ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Douglas J. La Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict) ไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลงคือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่คืนัก
- 2) Compromise คือ คนละครึ่งทางเพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม
- 3) Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหาย กล่าวคือการได้รับประโยชน์ทั้ง 2 ทาง (Win-Win) นอกจากนี้

Douglas J. La Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานนับว่าเป็นความบกพร่องของการบริหาร” (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 20-21) ผลงานการวิจัยหรือผลการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthorn Experiment) ที่ Elton Mayo กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์กร ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์มีความสำคัญมากซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

- 1) คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการทำงาน
- 2) เงินไม่ใช่สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน
- 3) กระบวนการทำงานจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก

ข้อคิดที่สำคัญคือการตอบสนองคนด้านความต้องการศักดิ์ศรีและการยกย่องจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษยสัมพันธ์”

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ ค.ศ. 1958–ปัจจุบัน (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 18-19) เป็นยุคแห่งการใช้ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์กร ซึ่งมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่หลาย ๆ คนได้แสดงไว้ ดังต่อไปนี้

- 1) Chester I Barnard เขียนหนังสือการบริหารที่เรียกว่า “The Function of the Executive” ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์กรและเป้าหมายขององค์กรกับความต้องการของบุคคลในองค์กรต้องสมดุลกัน
- 2) ทฤษฎีของ Abraham Maslow. ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow–Hierarchy of Needs) เป็นการศึกษาในเรื่องแรงจูงใจโดยการแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัยความต้องการด้านสังคม

ความต้องการด้านการเคารพ นับถือ และประการสุดท้าย คือการบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self-Actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

3) ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของ Douglas MC Gregor (Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวความคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน ทฤษฎี X (The Traditional View of Direction and Control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนไม่ชอบทำงานและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
- (2) คนไม่ทะเยอทะยานและไม่คิดริเริ่ม มักชอบให้การสั่ง
- (3) คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์กร
- (4) คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
- (5) คนมักโง่และหลอ้งง่าย

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะเช่นนี้ กระบวนการบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน ใช้อำนาจต่าง ๆ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุมหรือการสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y (The Integration of Individual and Organization Goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐาน ดังนี้

- (1) คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ขยันขันแข็ง
- (2) คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้
- (3) คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง
- (4) คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ

4) อุชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (Institute of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้เป็นการรวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือองค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระและมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร

บทสรุปเพื่อความออมชอม (Compromise) ทั้งสองทฤษฎี โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญจำนวน 4 ประการ คือ

- 1) การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุเป้าหมาย
- 2) การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

- 3) การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
- 4) การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5. ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ

ทฤษฎีคือมวลแนวความคิดต่าง ๆ ที่นำมาสร้างเป็นหลักการอย่างมีเหตุผลได้มาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองและวิจัยบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ การบริหารและการจัดการมักจะเป็นคำที่ใช้เรียกแทนกันได้ แต่ในความเป็นจริงการบริหารจะเน้นในเรื่องของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมักจะใช้กับการบริหารในหน่วยงานของรัฐ ส่วนการจัดการจะใช้ในงานที่เกี่ยวกับภาคเอกชน วิวัฒนาการของทฤษฎีการบริหาร แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 22-23)

1. กลุ่มคลาสสิก (Classical Organizational Thought) ผู้ที่คิดค้นทฤษฎีนี้ คือ Frederick W. Taylor ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของทฤษฎีบริหารกลุ่มคลาสสิกโดยมีความเชื่อว่าเราสามารถวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพได้ต่อมา Lyndall Urwick และ Luther Gulick ได้ทำการวิจัยพบว่าพฤติกรรมของผู้บริหารจะประกอบด้วยหลักที่นิยมเรียกกันว่า “POSDCROB”

2. กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนของกลุ่มทฤษฎีคลาสสิก (Classic) โดยได้มีการทดลองที่ Hawthorne Plant ซึ่งกำหนดสมมติฐานว่า “มีความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและปริมาณของแสงสว่างกับประสิทธิภาพของงาน” เมื่อพิจารณาจากผลการทดลอง 3 ครั้ง พบว่า ผลผลิตของคนงานไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพของแสงสว่างและได้มีตัวแปรหลายตัวที่ไม่สามารถควบคุมได้ระหว่างการทดลอง ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบผลการทดลองที่ Hawthorne Plant โดยตั้งสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของการทำงานมีความสัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับ ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมการทำงานของพนักงานไม่ได้เกิดจากมาตรฐานงานที่องค์การกำหนด พนักงานรวมตัวกันเป็นโครงสร้างสังคมกลุ่มย่อย อันประกอบด้วยทัศนคติ (Norms) ค่านิยม (Value) และจิตใจ (Sentiments) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน

3. กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นโดยการผสมผสานระหว่างสองทฤษฎีแรก ผวนกับหลักการทางด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ เป็นกลุ่มทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางสังคมหรือพฤติกรรมของกลุ่มย่อยที่เหมาะสมกับโครงสร้างการบริหารงานรูปแบบ ซึ่งอาจต้องใช้ศาสตร์การบริหารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยาหรืออื่น ๆ ศาสตร์เหล่านี้จัดได้ว่าเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกลุ่มย่อยส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานและประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานในองค์การ

4. กลุ่มทฤษฎีระบบ (A System View) ทฤษฎีการบริหารในปัจจุบันได้พยายามให้ความสำคัญกับระบบ กล่าวคือมีปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื้องกัน กลุ่มทฤษฎีระบบแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ระบบปิด (ระบบเหตุผล) มีความเชื่อว่าองค์การเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ แนวคิดนี้มีการตัดสินใจ แก้ปัญหาตามเหตุผลบนฐานของกฎเกณฑ์ ระเบียบที่ตั้งไว้ เน้นความสนใจเฉพาะภายในระบบขององค์กร

2) ระบบเปิด เชื่อว่าองค์การมีศักยภาพที่จะได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของระบบคือ ปัจจัยป้อน กระบวนการและผลผลิตโดยองค์การที่อยู่รอดคือองค์การที่ปรับตัวได้สมดุลกับสิ่งแวดล้อมและเป็นองค์การเปิด เน้นความสนใจระบบทั้งในและนอกองค์การ

6. หลักการบริหารการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ในยุคปฏิรูปการศึกษาภายใต้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขันเพื่อสร้างข้อได้เปรียบและความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว รุนแรงและมีความหลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพโดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษา ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติโดยเน้นระบบการกระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (วิชัย ต้นศิริ, 2542, หน้า 1-2)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 นั้น ได้เสนอแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่ทำหลายด้าน จึงเป็นเสมือนกฎหมายปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ปฏิรูปแนวการจัดการศึกษาโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาให้เพื่อการศึกษา ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองและประเมินผล

มาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 15-18)

การปฏิรูปการศึกษาทำให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการและปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach :WSA) บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาเพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเรียน การสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วังสินธ์, 2545, หน้า 2-3) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์การหรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมสมบูรณได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้นควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

3. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน คือ ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปในการศึกษาจึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อก้าวถึงคุณลักษณะของนักบริหารดูเหมือนจะมีการกล่าวไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งทัศนะส่วนตัวที่เกิดจากประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารมาและผลจากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการซึ่งมีทั้งของไทยและต่างประเทศ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวง
กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน 4
ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป
(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 82-84)

4. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียนเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน
ทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและสาธารณชนมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน
ดังนั้น โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ
บริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวถึงที่ยังเป็นผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการ
ปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องบริหารแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตยจะให้
ความสำคัญ ให้เกียรติและให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน
แสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของ
ตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุนและจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพัน
ในโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง
เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองโดยการใช้หลักการบริหารคุณภาพที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วม
ตัดสินใจ โรงเรียนสร้างทีมงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School
Based Management: SBM)

5. ปัจจัยเสริมสร้างความเป็นนักบริหารมืออาชีพ

นอกจากคุณลักษณะและบทบาทที่สำคัญของการเป็นนักผู้บริหารการศึกษามืออาชีพดังได้
กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีปัจจัยเสริมบางประการที่จะเป็นตัวชี้วัด (Indicators) สำคัญของการเป็น
ผู้บริหารการศึกษามืออาชีพได้อย่างสง่างาม เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายต่อการปฏิบัติภารกิจตาม
บทบาท หน้าที่เชิงบริหารจัดการศึกษา ในสถานศึกษา ปัจจัยบ่งบอกความสำคัญเหล่านี้ ได้แก่
(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 82-84)

1) คุณวุฒิทางการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญจะต้องมี กล่าวคือต้องมีคุณวุฒิทางด้าน
การศึกษาที่ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดในกฎหมายวิชาชีพ โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการ
มืออาชีพทางการบริหาร บุคคลเหล่านี้ต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท หรือปริญญาเอก
ทางด้านการศึกษาเป็นสำคัญ

2) ประสพการณ์การปฏิบัติงาน ต้องมีประสพการณ์สั่งสมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะประสพการณ์ด้านการบริหารทางการศึกษาในองค์กรทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ในตำแหน่งทางการบริหารการศึกษาที่ได้ดำเนินบทบาทภารกิจตามสายงานที่กำหนดไว้

3) ประสพการณ์การฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน ผู้บริหารการศึกษามีอาชีพต้องได้รับการเพิ่มพูนประสพการณ์ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการฝึกอบรม หลักสูตรต่าง ๆ การศึกษาดูงานจากแหล่งวิทยาการความรู้ สามารถนำประสพการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การสร้างผลงานทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบของการสร้างนักบริหารการศึกษา ก้าวสู่มืออาชีพ โดยมีผลงานทางวิชาการเป็นเครื่องมือยืนยันถึงศักยภาพดังกล่าว ผลงานสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบ ทั้งด้านการวิเคราะห์งานวิจัย การเขียนและเรียบเรียงเอกสารทางวิชาการ การเขียนบทความ ตำรา เป็นต้น ออกเผยแพร่แก่หน่วยงานอื่น ๆ ให้แพร่หลายทั่วถึง รวมทั้งการเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ นวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ผลงานดีเด่นที่สั่งสมไว้ผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ อาจดูจากหลักฐานที่เป็นผลงานที่สั่งสมไว้จนเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน สังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

6) ลักษณะเฉพาะของเอกัตบุคคล เป็นลักษณะเฉพาะตัว (Character) ที่นักบริหารการศึกษามีอาชีพควรเสริมสร้างให้บังเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ได้แก่ มีบุคลิกที่ดี สง่างามน่านับถือ มีความขยันหมั่นเพียร สัมมาอาชีพ มีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงต่อเวลา บริหารเวลาได้ดี กระตือรือร้นในการทำงาน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรักษาระเบียบวินัยได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดี

จากที่กล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้มีความเหมาะสม และทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและมีคุณสมบัติของความเป็นนักประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคปฏิรูปการศึกษาคควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ นักพัฒนา นักแก้ปัญหา นักตัดสินใจ นักประนีประนอม นักการพูด นักวางแผน นักปกครอง และนักประชาสัมพันธ์ อนึ่ง หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้ว

ประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

จากการศึกษา ค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Teaching Format) ผู้วิจัยได้ศึกษาดังต่อไปนี้ ทิศนา ขัมมณี (2548, หน้า 45-46) ได้อธิบายถึงรูปแบบการสอนในประเด็นต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียนโดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุเชิงผล การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การสังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน
- 2) ขั้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์
- 3) ขั้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ
- 4) ขั้นสรุปและประเมินผล คือการสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้ การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

2. วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA MODEL

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ CIPPA เป็นแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวว่า CIPPA เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลายซึ่งอาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้การจัดการเรียน

การสอนแบบ CIPPA มาจากแนวคิดหลัก 5 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ได้แก่ (ทีศนา แคมมณี, 2548, หน้า 47-48)

- 1) แนวคิดการสร้างสรรค้ความรู้ (Constructivism)
- 2) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบ CIPPA ตามรูปแบบของ ทีศนา แคมมณี มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ในขั้นนี้ ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการด้านความคิด กระบวนการด้านกลุ่ม กระบวนการด้านแสวงหาความรู้ กระบวนการด้านแก้ปัญหา กระบวนการด้านสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทางสังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่และจัดสิ่งที่ยังเรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญประกอบด้วยมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระสำคัญครบถ้วน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจัดเป็นโครงสร้างความรู้จะช่วยให้อ่านข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ กล่าวคือเป็นวิธีการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ซึ่งกระบวนการขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำความมารวม แสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นที่ 1-6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)

ขั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติครบตามหลัก CIPPA

ประโยชน์ของการศึกษาตามหลัก CIPPA (ทีศนา แชมมณี, 2548, หน้า 47-48)

- 1) ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิต

3) ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับสมาชิกภายในกลุ่ม

3. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกกระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผนในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนการดำเนินงานสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้อย่างหลากหลาย อันเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้วิธีการสอนโครงการสามารถสอนต่อเนื่องกับวิธีสอนแบบบูรณาการได้ ทั้งในรูปแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาบูรณาการเพื่อทำโครงการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำตามกระบวนการ ดังนี้ (ทิตินา แคมมณี, 2548, หน้า 47-48)

1) ขั้นกำหนดปัญหาหรือสำรวจความสนใจ ผู้สอนเสนอสถานการณ์หรือตัวอย่างที่เป็นปัญหาและกระตุ้นให้ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาหรือช่วยผู้เรียนมีความต้องการใคร่เรียนใคร่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเรียนเพื่ออะไร จะทำโครงการนั้นเพื่อแก้ปัญหาอะไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนกำหนดโครงการแนวทางในการดำเนินงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

3) ขั้นวางแผนและวิเคราะห์โครงการ ให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งเป็นโครงการเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้ แล้วเสนอแผนการดำเนินงานให้ผู้สอนพิจารณา ให้คำแนะนำช่วยเหลือและข้อเสนอแนะการวางแผนโครงการของผู้เรียน ผู้เรียนเขียนโครงการตามหัวข้อซึ่งมีหัวข้อสำคัญประกอบด้วย (ชื่อโครงการ, หลักการและเหตุผล, วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย, เจ้าของโครงการ, ที่ปรึกษาโครงการ, แหล่งความรู้, สถานที่ดำเนินการ, ระยะเวลาดำเนินการ, งบประมาณ, วิธีดำเนินการ, เครื่องมือที่ใช้, และผลที่คาดว่าจะได้รับ)

4) ขั้นลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหตามแผนการที่กำหนดไว้โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา คอยสังเกต ติดตาม แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกผลดำเนินการด้วยความมานะอดทน มีการประชุมอภิปราย ปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ ผู้สอนจะเข้าไปเกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ความคิด ความรู้ ในการวางแผนและตัดสินใจทำด้วยตนเอง

5) ขั้นประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ คือรู้จักพิจารณาว่าก่อนที่จะดำเนินการมีสภาพเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไรบ้างในระหว่างที่ดำเนินงานตามโครงการนั้น ยังมีสิ่งใดที่มีความผิดพลาดหรือเป็นข้อบกพร่องอยู่ ต้องแก้ไขอะไรอีกบ้าง มีวิธีแก้ไขอย่างไร เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้เรียนมี

แนวคิดอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ ผลของการดำเนินการตามโครงการ ผู้เรียนได้ความรู้อะไร หรือได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงงานได้อย่างดียิ่งขึ้น หรือเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างไร โดยผู้เรียนประเมินโครงการของตนเองหรือเพื่อนร่วมประเมิน จากนั้นผู้สอนจึงประเมินผลโครงการตามแบบประเมิน ซึ่งผู้ปกครองอาจจะมีส่วนร่วมในการประเมินด้วยก็ได้

6) ขึ้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน เมื่อผู้เรียนทำงานตามแผนและเก็บข้อมูล แล้วต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลงาน ซึ่งนอกเหนือจากรายงานเอกสารแล้ว อาจมีแผนภูมิ แผนภาพ กราฟ แบบจำลองหรือของจริงประกอบการนำเสนอ อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ

สำหรับประโยชน์ของการศึกษาแบบโครงการ มีดังนี้

1) เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ ปฏิบัติจริงคิดเอง ทำเอง อย่างละเอียดรอบคอบ อย่างเป็นระบบ

2) ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาข้อมูล สร้างองค์ความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

3) ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการในการทำงาน มีทักษะทางด้านการเคลื่อนไหวทางกาย

4) ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้

5) ฝึกความเป็นประชาธิปไตย คือการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีเหตุผลหรือมีการยอมรับในความรู้ ความสามารถซึ่งกันและกัน

6) ผู้เรียนได้ฝึกลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น การจดบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความซื่อตรง ความเอาใจใส่ในรายละเอียดของงานที่รับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน รู้จักทำงานอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างมีแผน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7) ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ ความคิด หรือแนวทางที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

4. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา และการจัดกิจกรรมทำได้ ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี, 2548, หน้า 47-48)

- 1) กำหนดปัญหาจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหากำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ
- 2) ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้
- 3) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างหลากหลาย
- 4) สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามามากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่
- 5) สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง ประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมเพียงใด โดยการตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง
- 6) นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอในรูปแบบผลงานที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกคนและผู้เกี่ยวข้องกับปัญหา ร่วมกันประเมินผลงาน

5. การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method)

การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ในลักษณะที่ผู้เรียนจะเผชิญกับปัญหา ซึ่งในการแก้ปัญหา นั้น ผู้เรียนจะใช้กระบวนการที่ตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือปัญหานั้น เช่น ผู้เรียนจะศึกษาปัญหาทางชีววิทยาก็จะใช้วิธีเดียวกันกับนักชีววิทยาศึกษา หรือผู้เรียนจะศึกษาปัญหาประวัติศาสตร์ ก็จะใช้วิธีการเช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ศึกษา ดังนั้น จึงเป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เหมาะสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แต่ก็สามารถใช้กับวิธีอื่น ๆ ได้ในการแก้ปัญหา นั้น ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเพื่อให้ได้ข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบเน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะใช้วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพและตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือปัญหา ดังนั้น จึงมีผู้นำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ไว้หลากหลายประเด็น เช่น การแนะนำให้ผู้เรียนพบหลักการทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเองโดยวิธีอุปนัย การที่ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาแล้วนำไปสู่การค้นพบ มีการกำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐานและรวบรวมข้อมูลทดสอบสมมติฐานและสรุปข้อค้นพบซึ่งอาจใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการทดลองด้วย การที่ผู้สอนจัดโปรแกรมไว้ให้ผู้เรียนใช้การคิดแบบอุปนัยและนิรนัยในเรื่องต่าง ๆ ก็สามารถได้ข้อค้นพบด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้วิธีหรือกระบวนการที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว ขั้นตอนการเรียนรู้จึงปรับเปลี่ยนไปตามวิธีการหรือเป็นไปตามกรอบของกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ แต่ในที่นี้จะเสนอผลการพบความรู้ ข้อสรุปใหม่ด้วยการคิดแบบอุปนัยและนิรนัย การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (วิธีสอนแบบค้นพบ, 2565)

1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนให้สนใจที่จะศึกษาบทเรียน

2) ขั้นเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยในตอนแรกเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบข้อสรุป ผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบนิรนัยเพื่อให้ผู้เรียนนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้เพื่อเรียนรู้หรือค้นพบข้อสรุปใหม่ในตอนที่สอง โดยอาศัยเทคนิคการซักถาม โต้ตอบหรืออภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการค้นพบ

3) ผู้เรียนสรุปข้อค้นพบหรือความคิดรวบยอดใหม่และนำไปใช้ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method) มีดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ค้นพบได้นานและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
- 3) ผู้เรียนมีความมั่นใจ เพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่อย่างเข้าใจจริง
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านความคิด
- 5) ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ค้นคว้าเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง
- 6) ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ความพึงพอใจในตนเองต่อการเรียนสูง
- 7) ผู้เรียนรู้วิธีสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การหาข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปข้อความรู้

8) เหมาะสมกับผู้เรียนที่ฉลาด มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแรงจูงใจสูง

6. การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method)

การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในบทเรียน จากนั้นจึงให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกการนำทฤษฎี หลักการ หลักเกณฑ์ กฎหรือข้อสรุปไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย หรืออาจเป็นหลักการชี้แนะให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยันทฤษฎี กฎหรือข้อสรุปเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุปเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง การสอนแบบนี้นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสอนจากทฤษฎีหรือกฎไปสู่ตัวอย่างที่เป็นรายละเอียดการสอนแบบนิรนัยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (Suwanan, 2565, ออนไลน์)

1) ขึ้นกำหนดขอบเขตของปัญหา เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเสนอปัญหาหรือระบุงสิ่งที่จะสอนในแง่ของปัญหาเพื่อยั่วให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ ปัญหาที่จะนำเสนอควรเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

2) ขึ้นแสดงและอธิบายทฤษฎี หลักการ เป็นการนำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปที่ต้องการสอนมาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทฤษฎี หลักการนั้น

3) ขึ้นใช้ทฤษฎี หลักการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเลือกทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ได้

4) ขึ้นตรวจสอบและสรุป เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะตรวจสอบและสรุปทฤษฎี หลักการ กฎ และข้อสรุปหรือนิยามที่เชื่อว่าถูกต้อง สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยอาจปรึกษาผู้สอน หรือค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ หรือจากการทดลอง ข้อสรุปที่ได้พิสูจน์หรือตรวจสอบว่าเป็นจริง จึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

5) ขึ้นฝึกปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปพอสมควรแล้ว ผู้สอนเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนฝึกนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย

ส่วนประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย ประกอบด้วย

- 1) เป็นวิธีการที่ช่วยในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ง่าย รวดเร็วและไม่ยุ่งยาก
- 2) ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ไม่มากนัก
- 3) ฝึกให้ผู้เรียนรู้ได้นำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปหรือนิยามไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
- 4) ใช้ได้ผลดีในการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาและคณิตศาสตร์
- 5) ฝึกให้ผู้เรียนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่มีการพิสูจน์ให้เห็นจริง

6. การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Induction Method)

กระบวนการที่ผู้สอนจากรายละเอียดปลีกย่อย หรือจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือกฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุป โดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่มีหลักการแฝงอยู่มาให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต (Notice) การทดลอง (Experimentation) เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) ขึ้นเตรียมการ เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนทบทวนความรู้เดิมหรือปูพื้นฐานความรู้
- 2) ขึ้นเสนอตัวอย่างเป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือแนวคิดให้ผู้เรียนได้สังเกตลักษณะและคุณสมบัติของตัวอย่างเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบสรุปเป็นหลักการ แนวคิด หรือกฎเกณฑ์ ซึ่งการนำเสนอตัวอย่างควรเสนอหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอที่ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้

3) ชั้นเปรียบเทียบ เป็นชั้นที่ผู้เรียนทำการสังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ รวบรวม เปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่าง แยกแยะข้อแตกต่าง มองเห็นความสัมพันธ์ในรายละเอียดที่เหมือนกัน ต่างกัน ในชั้นนี้หากตัวอย่างที่ให้แกผู้เรียนเป็นตัวอย่างที่ดี ครอบคลุมลักษณะหรือคุณสมบัติสำคัญ ๆ ของหลักการ ทฤษฎีก็ย่อมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษา และวิเคราะห์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว แต่หากผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จ ผู้สอนอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นต่อไป โดยการตั้งคำถามกระตุ้นแต่ไม่ควรให้ในลักษณะบอกคำตอบ เพราะวิธีสอนนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้คิด ทำความเข้าใจด้วยตนเอง ควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มอย่างทั่วถึงและผู้สอนไม่ควรรีบร้อนหรือเร่งรัดผู้เรียนจนเกินไป

4) ชั้นกฎเกณฑ์ เป็นการให้ผู้เรียนนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างมาสรุปออกมาเป็นหลักการ กฎเกณฑ์หรือนิยามด้วยตัวผู้เรียนเอง

5) ชั้นนำไปใช้ ในชั้นนี้ผู้สอนจะเตรียมตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือความคิดใหม่ ๆ ที่หลากหลายมาให้ผู้เรียนใช้ในการฝึกความรู้ ข้อสรุปไปใช้ หรือผู้สอนอาจให้โอกาสผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้เรียนเองเปรียบเทียบก็ได้ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน และจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนว่าหลักการที่ได้รับนั้น สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและทำแบบฝึกหัดได้หรือไม่หรือเป็นการประเมินว่าผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่นั่นเอง

ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Induction Method) ประกอบด้วย

1) เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจ และจดจำได้นาน

2) เป็นวิธีการที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสังเกต คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตามหลักตรรกศาสตร์และหลักวิทยาศาสตร์ สรุปด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้ซึ่งใช้ได้กับการวิชาวิทยาศาสตร์

3) เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้และกระบวนการซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ได้

7. การพัฒนาทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหา

การพัฒนาทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหาโดยการจัดสถานการณ์ หรือปัญหา หรือเกมส์ที่น่าสนใจ ทำท่ายให้อยากคิดอาจเริ่มด้วยปัญหาที่ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาแล้วมาประยุกต์ ก่อน ต่อจากนั้นจึงเพิ่มสถานการณ์หรือปัญหาที่แตกต่างจากที่เคยพบมาและกระบวนการแก้ปัญหา มี 4 ขั้นตอน (OK. NATION BLOG, 2565, ออนไลน์)

- 1) ทำความเข้าใจปัญหาหรือวิเคราะห์ปัญหา
- 2) วางแผนแก้ปัญหา
- 3) ดำเนินการแก้ปัญหา
- 4) ตรวจสอบหรือมอย้อนกลับ

8. การพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล

การพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล เป็นการจัดสถานการณ์หรือปัญหาที่น่าสนใจให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ผู้สอนจะใช้คำถามกระตุ้น ด้วยคำว่า ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใด เป็นต้น พร้อมทั้งให้ข้อคิดเพิ่มเติม เช่น “ถ้า.....แล้ว ผู้เรียนคิดว่า จะเป็นอย่างไร” เหตุผลที่ไม่สมบูรณ์ต้องไม่ตัดสินว่าไม่ถูกต้อง แต่ใช้คำพูดเสริมแรงให้กำลังใจ เช่น “คำตอบที่นักเรียนให้มีบางส่วนถูกต้อง นักเรียนคนใดจะอธิบายหรือให้เหตุผลเพิ่มเติมของเพื่อนได้อีกบ้าง” เพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น วิธีการจัดการเรียนรู้มีดังนี้ (OK. NATION BLOG, 2565)

- 1) ให้นักเรียนพบกับโจทย์ปัญหาที่น่าสนใจเป็นปัญหาที่ไม่ยากเกินที่นักเรียนจะคิดและให้เหตุผลของคำตอบได้
- 2) ผู้เรียนมีโอกาส มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการใช้และให้เหตุผลของตนเอง
- 3) ผู้สอนช่วยสรุปและชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเหตุผลของผู้เรียนถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือไม่ ขาดตกบกพร่องอย่างไร

9. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สืบค้น สืบเสาะ สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมายและวิธีการสืบเสาะหาความรู้ประกอบด้วย (OK. NATION BLOG, 2565)

- 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำเรื่องที่สนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในช่วงเวลานั้น หรือเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เรียนมาแล้วเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม เป็นแนวทางที่ใช้ในการสำรวจตรวจสอบอย่างหลากหลาย
- 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เมื่อทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถามที่สนใจ มีการกำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

3) ชั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอ จึงนำข้อมูลที่ได้อธิบายวิเคราะห์ แผลผล สรุปผล นำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บรรยายสรุป สร้างแบบจำลอง หรือรูปวาด

4) ชั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมแนวคิดที่ได้จะช่วยเชื่อมโยงกับเรื่องต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้กว้างขึ้น

5) ชั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไรและมากน้อยเพียงใด จากนั้นจะนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่น ๆ

10. วิธีสอนแบบอุปนัย (Inductive Method)

วิธีสอนแบบอุปนัย เป็นการสอนรายละเอียดปลีกย่อยไปหากฎเกณฑ์ หรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ นั่นคือนักเรียนได้เรียนรู้ในรายละเอียดก่อนแล้วจึงสรุป ตัวอย่างของวิธีสอนนี้ได้แก่ การให้โอกาสนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า การสังเกต การทดลอง เปรียบเทียบแล้วพิจารณาค้นหาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุป ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ (Narong Kanchana, 2565)

1) เพื่อให้ให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์หรือความจริงที่สำคัญๆ ด้วยตนเอง โดยการทำความเข้าใจความหมาย แล้วจึงสร้างความสัมพันธ์ของความคิดต่าง ๆ ให้แจ่มแจ้งก่อนนำมาสรุปกฎเกณฑ์ ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการกระตุ้นและให้แนวทางการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

2) เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะในการสรุปหลักเกณฑ์จากรายละเอียดอย่างมีระบบ ส่วนขั้นตอนในการสอนแบบอุปนัยมีวิธีดังนี้

1) ชั้นเตรียมนักเรียน เป็นการเตรียมความรู้และแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนด้วยการทบทวนความรู้เดิม กำหนดจุดมุ่งหมาย และอธิบายความมุ่งหมายให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

2) ชั้นเสนอตัวอย่างหรือกรณีศึกษาต่าง ๆ ให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบและสรุปกฎเกณฑ์การเสนอตัวอย่างควรเสนอหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอที่จะสรุปกฎเกณฑ์ได้

3) ชั้นหาองค์ประกอบรวม คือ การให้นักเรียนมีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบจากตัวอย่างเพื่อเตรียมสรุปกฎเกณฑ์

4) ชั้นการสรุปข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างเป็นกฎเกณฑ์ การนิยามหลักการด้วยตัวของนักเรียนเอง

5) ชั้นการนำข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ที่ได้จากการทดลองหรือสิ่งที่เข้าใจไปใช้ในสถานการณ์อื่น

ข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ

- 1) นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจในรายละเอียด และหาข้อสรุปได้อย่างชัดเจน
จดจำนาน
  - 2) นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการคิดตามหลักการ เหตุผล และหลักวิทยาศาสตร์
  - 3) นักเรียนเข้าใจวิธีการในการแก้ปัญหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี
- ประเด็นข้อสังเกตของวิธีสอนแบบอุปนัย คือ

- 1) ในการสอนแต่ละชั้น ครูควรให้โอกาสนักเรียนคิดอย่างอิสระ
- 2) ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการเพื่อลดความเครียดและ
เบื่อหน่าย
- 3) วิธีสอนแบบอุปนัยจะให้ผลสัมฤทธิ์สูงถ้าครูสร้างความเข้าใจทุกขั้นตอนอย่างดี
ก่อนการสอน

11. วิธีสอนแบบนิรนัย (Deductive Method)

เป็นวิธีสอนที่เริ่มจากกฎเกณฑ์หรือหลักการต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนหาหลักฐานเหตุผลมา
พิสูจน์ยืนยัน นั่นคือการฝึกทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล มีการพิสูจน์ตรวจสอบข้อเท็จจริงอันมีที่มา
จากหลักการ ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบนิรนัย คือ (Narong Kanchana, 2565, ออนไลน์)

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาโดยยึดกฎ สูตร และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
- 2) เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจในการทำงาน ด้วยการพิสูจน์ให้ทราบ
ข้อเท็จจริง

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัย ประกอบด้วย

- 1) ชั้นอธิบายปัญหาเป็นขั้นของการกำหนดปัญหาและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความ
สนใจที่จะหาคำตอบในการแก้ปัญหา
- 2) ชั้นอธิบายกฎหรือหลักการเพื่อการแก้ปัญหา เป็นการนำเอาข้อสรุป กฎเกณฑ์
หลักการมาอธิบายให้นักเรียนได้เลือกใช้ในการแก้ปัญหา
- 3) ชั้นตัดสินใจ เป็นขั้นที่นักเรียนจะเลือกกฎกติกา หรือหลักการ หรือข้อสรุปมาใช้
ในการแก้ปัญหา
- 4) ชั้นพิสูจน์หรือตรวจสอบ เป็นขั้นการนำหลักฐานหรือเหตุผลมาพิสูจน์ตรวจสอบ
ข้อเท็จจริงตามหลักการนั้น ๆ

ข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัย

- 1) วิธีสอนแบบนิรนัยใช้ได้กับการสอนเนื้อหาวิชาง่าย ๆ เนื่องจากหลักการหรือ
กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ดี เป็นการอธิบายจากส่วนใหญ่ไป
หาส่วนย่อย

2) เป็นวิธีสอนที่ฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบนิรนัย

1) ครูผู้สอนต้องศึกษากฎเกณฑ์ หลักการหรือข้อสรุปต่าง ๆ อย่างแม่นยำ ก่อนที่จะทำการสอน

2) การสอนวิธีนี้ครูเป็นผู้กำหนดความคิดรวบยอดให้นักเรียน จึงไม่ช่วยฝึกทักษะในการคิดหาเหตุผลและแก้ปัญหาด้วยตัวนักเรียนเองได้มากเท่าที่ควร

12. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)

วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นการสอนโดยที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาย่างใดอย่างหนึ่ง การอภิปรายกระทำระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยในการส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็นพูดเป็น และสร้างการมีส่วนร่วมหรือความเป็นประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบอภิปราย (Narong Kanchana, 2565, ออนไลน์)

1) เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย

2) เพื่อฝึกทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3) เพื่อฝึกทักษะในการพูด และการแสดงความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอภิปราย

1) ชี้นำเข้าสู่หัวข้อการอภิปรายเป็นขั้นการกระตุ้นหรือสร้างความสนใจของนักเรียน ให้มีความสนใจร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2) ชี้นำอภิปราย ให้แบ่งนักเรียนเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้อภิปรายซึ่งอยู่หน้าชั้นเรียนกับฝ่ายผู้ฟัง ฝ่ายผู้อภิปรายประกอบด้วยประธาน 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้เสนอปัญหา สรุปประเด็นสำคัญและนำการอภิปรายไม่ให้ออกนอกทาง ตัดบทสมาชิกที่ถกเถียงกันและการนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย (Discussion) ประธานต้องแนะนำหัวข้อที่จะอภิปรายจากนั้นแนะนำสมาชิกผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคน

ข้อดีของวิธีสอนแบบอภิปราย

1) ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2) พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านการคิดหาเหตุผล

3) ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย

4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการอภิปรายไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบอภิปราย

1) หากผู้ดำเนินการอภิปรายไม่มีความสามารถในการอภิปราย จะทำให้การอภิปรายไม่สัมฤทธิ์ผลและสิ้นเปลืองเวลามาก

2) หากการตั้งหัวข้อไม่ดีจะทำให้ไม่ได้ข้อสรุปของการอภิปราย

3) ครูผู้สอนต้องควบคุมให้การอภิปรายดำเนินไปตามหลักการที่ถูกต้อง เช่น ประชานต้องไม่ใช้ความคิดของตนเองชี้แจงผู้ร่วมอภิปรายไม่ใช้ความคิดของตนเอง

13. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน คือ (ทิพภรณ์ ชูเรือง, 2565, ออนไลน์)

1) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสืบสวนสอบสวนความรู้หรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง

2) เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล

3) เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ขั้นที่ 1 การสังเกต (Observation) หลังจากกำหนดประเด็นปัญหา ให้นักเรียนสังเกตสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัญหา พยายามนำความคิดรวบยอดเดิมมาแก้ปัญหาโดยคิดหาเหตุผล จัดลำดับความคิดในรูปแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์อันเป็นปัญหานั้น

ขั้นที่ 2 การอธิบาย (Explanation) นักเรียนจัดระบบความคิด การตั้งสมมุติฐาน เพื่ออธิบายความคิดรูปแบบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทบทวนความคิด และทำความเข้าใจปัญหานั้น ๆ ให้ชัดเจน

ขั้นที่ 3 การทำนาย (Prediction) เมื่ออธิบายความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาแล้วให้นักเรียนทำนายหรือพยากรณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อีกว่าเมื่อเกิดแล้วผลเป็นอย่างไร และแก้ไขอย่างไร

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้และสร้างสรรค์ (Control and Creativity) นักเรียนสามารถนำเหตุผลและความเข้าใจในการแก้ปัญหาไปใช้ประโยชน์ให้กว้างไกลในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์นำไปใช้ในสภาพการณ์อื่น ๆ

ข้อดีของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1) นักเรียนสามารถใช้ความคิด สติปัญญา และประสบการณ์เดิมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต มีเหตุ มีผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ตรวจสอบ

3) นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น กล้าแสดงความคิดเห็น

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1) ครูมีบทบาทสำคัญในการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เนื่องจากครูต้องป้อนคำถามให้กับนักเรียนเพื่อนำไปสู่การคิดค้นคว้า

2) ครูต้องให้ออกาสนักเรียนทั้งห้องในการอภิปราย วางแผน และกำหนดวิธีการแก้ปัญหาเอง

3) ปัญหาที่กำหนดเพื่อสืบสวนสอบสวนไม่ควรยากเกินความสามารถของนักเรียน

14. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee Work Method)

วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงานเป็นวิธีสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน คือ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

1) เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานนั้นคือส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

2) เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและมีระเบียบวินัย รู้จักทำหน้าที่

3) เพื่อฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยปฏิบัติงานทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มและมีประสบการณ์ตรงในการทำงาน

4) เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ

ขั้นตอนในการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายของการทำงานในแต่ละกลุ่ม
ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่กำหนดความมุ่งหมายและวิธีการทำงานอย่างละเอียด

2) ครูเสนอแนะแหล่งวิทยาการที่จะใช้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แก่ บอกรายละเอียดของหนังสือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3) นักเรียนร่วมกันวางแผนและปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

4) ครูและนักเรียนประเมินผลการทำงาน ในกรณีที่เป็นครูให้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการปฏิบัติงาน ในกรณีนักเรียนร่วมกันประเมินผลการทำงานในกลุ่มตนเองโดยบอกขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลที่ได้รับและการพัฒนางานในโอกาสต่อไป

ข้อดีของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่

2) นักเรียนได้ทำงานตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของตนเอง

ข้อสังเกตของวิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน

1) ถ้าครูเพิ่งเริ่มใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงานเป็นครั้งแรก ครูควรดูแลนักเรียนใกล้ชิดเช่น ต้องดูแลให้นักเรียนทุกคนทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนผู้ที่เป็นหัวหน้ากลุ่มต้องทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนอกกลุ่ม รวมทั้งประสานงานกับครู

2) หน้าที่การเป็นหัวหน้ากลุ่ม ควรหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันเพื่อฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3) การปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัด

15. วิธีสอนแบบหน่วย (Unit Teaching Method)

วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบหน่วยเป็นวิธีการสอนที่นำเนื้อหาวิชาหลายวิชามาสัมพันธ์กัน โดยไม่กำหนดขอบเขตของวิชา แต่ยึดความมุ่งหมายของบทเรียนที่เรียกว่า “หน่วย” นักเรียนอาจเรียนหลาย ๆ วิชาพร้อม ๆ กันไปตามความต้องการและความสามารถของนักเรียน ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบหน่วย มีดังนี้ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

1) เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2) เพื่อส่งเสริมการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย ได้แก่ นักเรียนร่วมกันปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาร่วมกัน

ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบหน่วย

1) ชี้นำเข้าสู่หน่วย ขั้นตอนนี้ครูเป็นผู้สร้างความสนใจของนักเรียนด้วยการนำหนังสือที่น่าสนใจ หรือสนทนาพูดคุย หรือเล่าเรื่อง หรืออภิปราย หรือพาไปทัศนศึกษา หรือชมนิทรรศการ หรือชมภาพยนตร์ หรือชมวีดิทัศน์ ฯลฯ

2) ชี้นักเรียนและครูวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม เริ่มด้วยการกำหนดความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายเฉพาะ ช่วยกันตั้งปัญหาและแบ่งหัวข้อปัญหา กำหนดกิจกรรมของแต่ละปัญหากำหนดสื่อการสอนที่จะนำไปใช้แก้ปัญหา แล้วจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรม และรายงานผลการปฏิบัติงาน

3) ชี้นลงมือทำงาน เริ่มต้นด้วยการสำรวจและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุด หรือพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร (Magazine) เอกสาร แบบเรียน ตำรา ร้านค้า ภาพยนตร์ ความสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และศิลปะ ฯลฯ

(1) ชี้นเสนอกิจกรรม ได้แก่ กระบวนการเสนอกิจกรรมด้วยการรายงานผลการปฏิบัติงานโดยวาจาหรือรายงานผลเป็นข้อเขียน การอภิปราย การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แบบอื่น ๆ

(2) ชี้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน และจุดประสงค์ของหน่วยโดยพิจารณาความรู้เชิงวิชาการ เจตคติ และความสนใจต่าง ๆ รวมทั้งคุณสมบัติส่วนตัว เช่น คุณสมบัติด้านการเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มและยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม

ข้อดีของวิธีสอนแบบหน่วย

- 1) เป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมความถนัดตามธรรมชาติของนักเรียน เพราะการสอนแบบนี้มีกิจกรรมหลายประเภทให้นักเรียนได้เลือกปฏิบัติทำตามที่ถนัดและสนใจ
- 2) นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนร่วมกับครู
- 3) นักเรียนได้รับการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และได้ฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม
- 4) เป็นการสอนที่สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบหน่วย

- 1) วิธีสอนแบบนี้ต้องใช้เวลามาก
- 2) ครูผู้สอน ต้องมีแหล่งความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอและหลากหลาย

16. วิธีสอนแบบแสดงบทบาท (Role Playing Method)

วิธีสอนแบบแสดงบทบาท วิธีสอนแบบแสดงบทบาทเป็นวิธีสอนที่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ หรือการเทียบเคียงสถานการณ์ที่เป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยที่ครูสร้างสถานการณ์สมมุติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทอาจกระทำได้ทั้งทางด้านความรู้ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดง วิธีการนี้จะสร้างความเข้าใจและความรู้สึกให้เกิดกับนักเรียนได้ดี ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท คือ (นรรักษ์ต์ ฝันเชียร, 2565, ออนไลน์)

- 1) เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 2) เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรม
- 3) เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท

- 1) เลือกปัญหาที่นักเรียนทำความเข้าใจยาก จำยากสับสน หรือกล่าวตามสภาพจริงไม่ได้มาเป็นเรื่องที่จะแสดงบทบาท
- 2) ให้นักเรียนร่วมกันกำหนดตัวบุคคลให้เหมาะสมกับบทบาทนั้น ๆ เท่าที่ลักษณะของบุคคลจะเอื้ออำนวยให้กับสภาพความเป็นจริง

ข้อดีของวิธีสอนแบบแสดงบทบาท

- 1) นักเรียนได้เรียนพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายและจดจำได้ดี
- 3) ช่วยพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
- 4) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบบทบาท

- 1) ครูผู้สอนต้องมีภาระในการเตรียมสอนมากขึ้น และการแสดงบทบาทบางครั้งใช้เวลาทั้งในการแสดงจริงและการฝึกซ้อม
- 2) การแสดงบทบาทบางครั้งต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
- 3) การกำหนดเรื่องที่จะนำมาแสดงบทบาทต้องมีสาระสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

17. วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพบปัญหาและคิดหาวิธีแก้ปัญหาโดยขั้นทั้ง 5 ของวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนและรูปแบบของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ มีดังนี้ (Nursemoobin, 2565, ออนไลน์)

- 1) ขั้นกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจถึงปัญหา เป็นขั้นในการกระตุ้น หรือเร่งเร้าความสนใจให้นักเรียนเกิดปัญหา อยากรู้อยากเห็นและอยากทำกิจกรรมในสิ่งที่เรียน หน้าที่ของครูคือการแนะนำให้นักเรียนเห็นปัญหา จัดสิ่งแวดล้อมในการแก้ปัญหาโดยมีนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วย
- 2) ขั้นแยกปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา ขั้นนี้ครูและนักเรียนช่วยกันแยกแยะปัญหากำหนดขอบข่ายการแก้ปัญหาและจัดลำดับขั้นตอนก่อนหลังในการแก้ปัญหา ดังนี้
  - (1) ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนและกำหนดวิธีการแก้ปัญหา
  - (2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มรับผิดชอบ และทำงานตามความสามารถ และความสนใจ
  - (3) แนะนำให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มรู้จักแหล่งความรู้เพื่อศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา
- 3) ขั้นลงมือแก้ปัญหาและเก็บข้อมูลเป็นขั้นการเรียนรู้ของนักเรียนเองโดยวิธีการกระทำจริง ๆ โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความสามารถที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในขั้นนี้ครูมีหน้าที่ ดังนี้
  - (1) แนะนำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเข้าใจปัญหา รู้จักวิธีแก้ปัญหา และรู้จักแหล่งความรู้สำหรับแก้ปัญหา
  - (2) แนะนำให้นักเรียนทำงานอย่างมีหลักการ
- 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลหรือรวบรวมความรู้เข้าด้วยกันและแสดงผล เป็นขั้นตอนของการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากปัญหาที่แก้ไขแล้ว นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องแสดงผลงานของตน

5) ชั้นสรุปและประเมินผลหรือชั้นสรุปและการนำไปใช้ ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป และประเมินผลการปฏิบัติการแก้ปัญหาตั้งกล่าวว่ามีผลดีผล เสียอย่างไร แล้วบันทึกเรียบเรียงไว้เป็น หลักฐาน

ข้อดีของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

- 1) นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและได้ร่วมปฏิบัติงานเป็นทีม
- 2) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
- 3) ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ
- 4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดหาเหตุผลและมีการคิดอย่างเป็นระบบ

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

- 1) ปัญหาที่นำมาใช้ต้องเป็นปัญหาที่เกิดจากนักเรียน ไม่ใช่เป็นปัญหาที่ครูกำหนด
- 2) ครูต้องยึดมั่นในบทบาทของตนในการทำหน้าที่ให้แนวทางในการคิดแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้ชี้้นำความคิดของนักเรียน

18. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)

วิธีสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนให้ความรู้ตามเนื้อหาสาระด้วยการเล่าอธิบาย แสดงสาธิตโดยที่ผู้เรียนเป็นผู้ฟังเพียงอย่างเดียว อาจเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาได้บ้างในตอนท้าย ของการบรรยาย ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบบรรยาย คือ (Narong Kanchana, 2565, ออนไลน์)

- 1) เป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาสาระที่นำเสนอโดยครูผู้สอน ผู้บรรยายจะเสนอปัญหา วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา และสรุปด้วยว่าวิธีการใดเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดตามหลักการ
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้หลาย ๆ แนวคิดก่อนที่จะสรุปเป็นข้อคิดหรือทางเลือก ที่เหมาะสม

ข้อดีของวิธีสอนแบบบรรยาย

- 1) ดำเนินการสอนได้รวดเร็ว
- 2) ง่ายต่อการสอนเพราะไม่ต้องเตรียมสื่อการสอน เพียงแต่ครูเตรียมเนื้อหาสาระที่จะสอนล่วงหน้าก็เพียงพอ
- 3) สามารถใช้สอนได้ในเวลาอันจำกัด ส่งเสริมทักษะในการย่อและเขียนสรุป

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบบรรยาย

- 1) หากผู้เรียนมีความตั้งใจฟังการบรรยาย จะช่วยเสริมทักษะในการสรุปความ
- 2) ผู้สอนต้องรู้จักการสร้างบรรยากาศด้วยวาทศิลป์ เพื่อมิให้ผู้ฟังสูญเสียความสนใจ
- 3) สาระที่ได้จากการบรรยายมิได้เกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง แต่เป็น สาระความรู้ที่ได้จากการบอกเล่าจากครูผู้สอน
- 4) ความรู้ที่ได้รับจากการฟังเพียงอย่างเดียวอาจลึบง่าย เป็นความทรงจำที่ไม่ถาวร

19. วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง (Laboratory Method)

วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง เป็นวิธีสอนที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือทำการทดลองค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองแตกต่างจากวิธีสอนแบบสาธิต คือ วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองผู้เรียนเป็นผู้กระทำเพื่อพิสูจน์หรือค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนวิธีสอนแบบสาธิตนั้นครูหรือนักเรียนเป็นผู้สาธิตกระบวนการและผลที่ได้รับจากการสาธิต เมื่อจบการสาธิตแล้วผู้เรียนต้องทำตามกระบวนการและวิธีการสาธิตนั้น ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง คือ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือทดลองค้นหาความรู้ด้วยตนเอง
- 2) เพื่อส่งเสริมการใช้ประสบการณ์ตรงในการแก้ปัญหา
- 3) เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าแทนการจดจำจากตำรา

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง

- 1) ชั้นกล่าวนำ
- 2) ชั้นเตรียมดำเนินการ
- 3) ชั้นดำเนินการทดลอง
- 4) ชั้นเสนอผลการทดลอง
- 5) ชั้นอภิปรายและสรุปผล

ข้อดีของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือทดลอง

- 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของการปฏิบัติการหรือทดลอง
- 2) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ หรือเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง
- 3) เสริมสร้างความคิดในการหาเหตุผล
- 4) เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
- 5) เป็นการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้าน
- 6) การปฏิบัติการหรือทดลอง นอกจากช่วยเพิ่มความเข้าใจในการเรียนรู้แล้วยังทำ

ให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนเพราะได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือทดลอง

- 1) ผู้เรียนทุกคนต้องมีโอกาสใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เท่า ๆ กันจึงจะได้ผลดี
- 2) ต้องมีการควบคุมความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์และห้องปฏิบัติการ
- 3) ต้องมีเวลาในการเตรียมจัดตั้งเครื่องมือหรืออุปกรณ์การทดลองอย่างเพียงพอ
- 4) ต้องใช้งบประมาณมาก เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ในการทดลองมีราคาแพง

หากไม่เตรียมการสอนที่ดีพอ ผลที่ได้จะไม่คุ้มค่า

5) ต้องกำหนดสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อพื้นที่ที่ปฏิบัติการหรือทดลองให้เหมาะสม โดยปกติแล้ววิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลองทำได้กับนักเรียนจำนวนน้อย

20. วิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method)

วิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง วิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิชาด้วยตนเอง ได้แก่ การศึกษาจากหนังสือและการศึกษานอกสถานที่ การสอนแบบวิธีนี้บางครั้งเรียกว่าวิธี “Problem Solving” หรือ “Discovery Method” ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง มีดังนี้ (Wittaya Nonkratok, 2565, ออนไลน์)

1) เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและการแนะนำของครู เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาด้วยการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยและหาข้อสรุป ขั้นตอนของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง จัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรืออาจเป็นผู้เรียนคนเดียวศึกษาค้นคว้าตามลำพัง

2) ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายและให้คำแนะนำให้มีการร่วมมือกันในการวางแผนที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ ดูแลและให้ความช่วยเหลือในการศึกษาของนักเรียนแต่ละคน จัดหาและเสนอแนะแหล่งความรู้ ได้แก่ วัสดุ หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่นักเรียนต้องใช้ รวมทั้งอาจแนะนำให้หาความรู้ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกโรงเรียน

3) หลังการแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว นักเรียนเขียนรายงานผลการวินิจฉัยปัญหา

ข้อดีของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง

- 1) เป็นการสอนที่พัฒนาความงอกงามทางด้านสติปัญญา สามารถส่งเสริมนิสัยในการวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจ การเลือกวิธีแก้ปัญหา
- 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักที่จะควบคุมการทำงานของตนเองได้
- 3) เสริมสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าและความรับผิดชอบตนเอง
- 4) เป็นวิธีที่มุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง มิใช่เรียนรู้จากการสอนของครู

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง

- 1) วิธีนี้อาจจะไม่ได้ผล ถ้าผู้เรียนขาดความรับผิดชอบและไม่ตั้งใจจริง
- 2) การเรียนรู้ที่เกิดกับนักเรียนอาจใช้เวลาไม่เท่ากัน จึงยากแก่การประเมินผล

21. วิธีสอนตามคาดหวัง (Expectation Method)

วิธีสอนตามคาดหวัง วิธีสอนตามความคาดหวังของนักเรียนเป็นวิธีสอนที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความคาดหวังของนักเรียน นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองตามสื่อ/ประสบการณ์ที่ครูจัดให้ ความมุ่งหมายของวิธีการสอนตามความคาดหวัง คือ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความคาดหวังและความสนใจ
- 2) เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคาดหวังในสิ่งเดียวกัน
- 3) เพื่อตอบสนองความต้องการและความถนัดของนักเรียน
- 4) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขั้นตอนของวิธีสอนตามความคาดหวัง

- 1) ครูทราบถึงจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมทั้งกำหนดเนื้อหาสาระที่จะให้การเรียนรู้
- 2) ครูแจกกระดาษให้นักเรียนได้เขียนถึงประเด็นของความคาดหวังที่จะได้รับการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาสาระที่กำหนดให้
- 3) ครูจำแนกความคาดหวังของนักเรียนเป็นกลุ่มตามความคาดหวังที่ตรงกัน
- 4) เปรียบเทียบความคาดหวังของแต่ละกลุ่มกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ตามแผนการเรียนรู้เพื่อดูว่าจุดประสงค์ที่นักเรียนคาดหวังกับจุดประสงค์ที่กำหนดในแผนการเรียนรู้ครบถ้วนตรงกันหรือไม่ หากไม่ครบตามจุดประสงค์ในแผนการเรียนรู้ครูต้องเพิ่มความคาดหวังของครูที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ลงไปด้วย
- 5) ครูจัดสื่อหรือวัตรกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามความคาดหวังของนักเรียนและความคาดหวังของครู
- 6) ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มตามสื่อ หรือวัตรกรรมที่ครูจัดเตรียมให้ไว้เพื่อตอบสนองความคาดหวังของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม
- 7) ครูแสดงความคาดหวังของตนและแสดงให้นักเรียนได้รับทราบ
- 8) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปว่าการเรียนรู้ได้รับตามความคาดหวังหรือไม่
- 9) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ตามความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของกลุ่ม

ข้อดีของวิธีสอนตามความคาดหวัง

- 1) นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้
- 2) ช่วยเสริมสร้างทักษะในการคิดและคาดหวัง
- 3) นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจจริงเพราะได้เรียนตามความคาดหวังของตน

ข้อสังเกตของวิธีการสอนตามความคาดหวัง

- 1) ครูต้องเตรียมสื่อการสอนหรือวัตรกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความคาดหวังของนักเรียน
- 2) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนร่วมกิจกรรม ครูจึงต้องเตรียมสื่อให้พอกับจำนวนนักเรียน

3) หลังจากที่นักเรียนได้รายงานผลงานที่ได้จากการเรียนรู้ตอบสนองความคาดหวังแล้วครูแล้วนักเรียนต้องช่วยกันสรุปเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้อีกครั้ง เพื่อเป็นการประสานความรู้ความเข้าใจในองค์รวมหรือความคิดรวบยอด (Concept) โดยรวมความคาดหวังของนักเรียนทุกกลุ่มและความคาดหวังของครูเข้าด้วยกัน

22. วิธีสอนแบบโซเครติส (Socratic Method)

วิธีสอนแบบโซเครติส (Socratic Method) เป็นวิธีสอนของนักปราชญ์ชาวกรีก คือ โซเครติส วิธีสอนแบบนี้ใช้การตั้งคำถามให้นักเรียนคิดหาคำตอบหรือตอบปัญหาด้วยตนเอง โดยครูจะกระตุ้นให้นักเรียนนึกถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เคยเรียนแล้ว คำถามของครูจะเป็นแนวทางให้นักเรียนคิดค้นหาคำตอบ นักเรียนจะเรียนด้วยการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง และเป็นการเสริมสร้างสติปัญญาให้ทุกคนรู้จักแสดงความคิดเห็น อภิปรายแล้วสรุปความคิดเห็นลงในแนวเดียวกัน วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่ชอบใช้ความคิดค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งต่าง ๆ (kru-mon, 2565, ออนไลน์)

23. วิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต (Herbart Method)

วิธีสอนแบบ Herbart เป็นไปตามแนวคิดของแฮร์บาร์ต ที่ว่าการที่นักเรียนจะเรียนรู้สิ่งใดนั้นนักเรียนจะต้องสนใจเป็นเบื้องต้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องเร้าความสนใจของนักเรียนก่อนเข้าสู่ขั้นของการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบ Herbart คือ (kroobannok, 2565, ออนไลน์)

- 1) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการสนใจ
- 2) เพื่อฝึกในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่ที่ได้รับ
- 3) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถจัดลำดับความรู้จากง่ายไปหายากและจัดลำดับจากความจริงทั่วไปไปสู่หลักเกณฑ์หรือข้อสรุป

ขั้นตอนของการวิธีสอนแบบ Herbart

- 1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นตอนของการเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ครูจะต้องทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนให้ประสานกับความรู้ใหม่
- 2) ขั้นสอน เป็นขั้นตอนที่ครูดำเนินการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ตามบทเรียน
- 3) ขั้นสัมพันธ์หรือขั้นทบทวนและเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนต่อจากการสอนของครู เมื่อครูสอนจบบทเรียนแล้ว ครูต้องทบทวนความรู้ที่นักเรียนเรียนไปแล้ว และนำความรู้ใหม่ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมด้วยการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างและคล้ายคลึงกันระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่

4) **ขั้นตั้งกฎหรือข้อสรุป** เป็นขั้นที่นักเรียนเข้าใจบทเรียนกว้างขึ้น ครูและนักเรียนจะต้องช่วยกันรวบรวมความรู้จากขั้นตอนที่ 1-4 ตามลำดับจากง่ายไปหายากอย่างเป็นระบบและจัดบันทึกไว้

5) **ขั้นการนำไปใช้** เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำเอาความรู้ความเข้าใจที่ได้เรียนมาแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในสถานการณ์อื่น

ข้อดีของวิธีสอนแบบ Herbart

- 1) นักเรียนได้เรียนรู้จากความสนใจ
- 2) การเรียนรู้ดำเนินไปจากง่ายไปหายากตามลำดับ
- 3) การสร้างกฎเกณฑ์หรือข้อสรุปกระทำโดยนักเรียนและครู

ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต

1) ในขั้นของการสัมพันธ์หรือทบทวนและเปรียบเทียบ ครูต้องให้โอกาสนักเรียนในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างและคล้ายคลึงกันระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ด้วยตนเอง มิใช่เกิดจากการแนะนำของครู

2) ครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนจัดบันทึกความรู้ตามลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก

24. วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

วิธีสอนแบบโครงการเป็นการสอนตามแนวคิดของ William H. Kilpatrick วิธีสอนนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดโครงการและดำเนินงานให้เสร็จตามนั้น โครงการที่กำหนดขึ้นอาจเป็นโครงการรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนของการจัดการโครงการ ดังนี้ (กัญญาพัชร ยอดกลาง, 2565, ออนไลน์)

- 1) **ขั้นการตั้งปัญหา**
- 2) **ขั้นกำหนดโครงการ**
- 3) **ขั้นดำเนินงานหรือลงมือปฏิบัติตามโครงการ**
- 4) **ขั้นประเมินผลโครงการ**

25. วิธีสอนแบบดัลตัน (Dalton Laboratory Plan)

วิธีสอนแบบ Dalton เป็นวิธีสอนที่ไม่แบ่งชั้นเรียนและไม่จัดตารางสอนเป็นชั่วโมง แต่ใช้ห้องทดลอง (laboratory) ตามวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้โดยให้โอกาสนักเรียนเลือกเรียนตามความสมัครใจและรับผิดชอบในการเรียนของตน นักเรียนมีสิทธิเลือกเรียนวิชาใดก่อนหลังได้ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ เป็นการสอนที่ให้เสรีภาพกับนักเรียนภายในขอบเขตการสอนที่ยึดหลักสำคัญที่ความแตกต่างระหว่างบุคคลห้องสมุดและอุปกรณ์การสอนจึงต้องเตรียมไว้อย่างเพียงพอสำหรับการศึกษาค้นคว้า ส่วนข้อดีของการสอนแบบดัลตัน คือ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) เป็นการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาอย่างเหมาะสม
  - 2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง มีการจัดตารางการเรียนของตนเองได้ ภายใต้การแนะนำของครู
  - 3) นักเรียนสามารถรู้ว่าการเรียนรู้มีความก้าวหน้าไปเพียงใด
- ข้อสังเกตของวิธีสอนแบบดัดตน ครูผู้สอนวิธีนี้ต้องมีความรู้ความสามารถในการแนะนำนักเรียนได้อย่างดีด้วย

26. วิธีสอนแบบนิเทศ (Supervised Plan)

วิธีสอนแบบนิเทศเป็นวิธีสอนที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่ละขั้นตอนทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ตามลำพัง โดยมีครูคอยช่วยเหลือ การสอนแบบนิเทศเน้นย้ำให้นักเรียนเข้าใจเทคนิควิธีการเรียนให้เกิดผลดี โดยสามารถทำได้สองแบบ คือ นักเรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคล และนักเรียนเรียนรู้เป็นกลุ่ม

27. วิธีสอนแบบใช้ครูพี่เลี้ยง (Tutorial Method)

วิธีสอนแบบใช้ครูพี่เลี้ยง (tutorial method) เป็นวิธีสอนที่ใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็กจำนวน 1-5 คน ชั้นการสอนแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ (1) ชั้นนำ (2) ชั้นศึกษาค้นคว้าหรือชั้นเรียนรู้ และ (3) ชั้นสรุปและประเมินผล

28. วิธีสอนแบบทีม (Team Teaching Method)

วิธีสอนแบบทีม (Team Teaching Method) เป็นการสอนที่มีครูอย่างน้อย 2 คน ร่วมมือกันเตรียมการสอนอย่างใกล้ชิดและสอนนักเรียนร่วมกันในห้องเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน การสอนแบบทีมจะมีครูที่เป็นหัวหน้าทีม (Team Leader) ครูร่วมทีม ได้แก่ ครูอาวุโส (Senior Teacher) ครูประจำ (Master Teacher) และครูช่วยสอน (Co-Operative Teacher) การสอนแบบนี้ได้ผลดี ถ้าครูหัวหน้าทีมและครูร่วมทีมเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานอย่างดี ลักษณะของการสอนเป็นทีมคือ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) ในห้องเรียนมีครูสอนมากกว่าหนึ่งคนรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา วิธีสอน สื่อการสอน ลงมือสอน ประเมินผล
- 2) ใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ ได้แก่ การบรรยาย การค้นคว้าด้วยตนเอง การอภิปราย การแก้ปัญหา การสาธิต เป็นต้น
- 3) มีรูปแบบของการสอนเป็นทีม ได้แก่ แบบมีผู้นำคณะ (Team Leader Type) แบบไม่มีผู้นำคณะ (Associate Type) และแบบครูพี่เลี้ยง
- 4) คณะผู้สอนมีระหว่าง 2-7 คน แต่ละคนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

ข้อดีของการสอนเป็นทีม

- 1) ผู้สอนแต่ละคนได้แสดงความสามารถในการสอนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) การวางแผนที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์กว่าคิดคนเดียว
- 3) ผู้เรียนได้สัมผัสผู้สอนในหลายลักษณะทำให้ไม่เบื่อหน่าย

ข้อสังเกตของการสอนเป็นทีม

- 1) เสียเวลาในการเตรียมงานมาก
- 2) ผู้สอนในคณะต้องมีความสามารถเพียงพอและต้องเข้าใจรูปแบบการทำงาน

เป็นทีม

- 3) เครื่องอำนวยความสะดวกและสื่อการสอนต้องมีจำนวนมากพอ

29. วิธีสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching Method)

วิธีสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching Method) เป็นวิธีสอนที่ยึดหลักการย่อส่วนทั้งขนาดของชั้นเรียน ระยะเวลาที่สอนและชนิดของทักษะ วิธีสอนแบบจุลภาคใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที ในการฝึกทักษะแต่ละชนิด เมื่อสอนเสร็จจะมีการวิเคราะห์และประเมินผลการสอนจากภาพและเสียงบันทึกไว้ใน Video Tape และนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการสอน การสอนแบบจุลภาคจึงเป็นการฝึกทักษะการสอนในสถานการณ์ย่อส่วนจากสถานการณ์จริง ๆ เพื่อแยกแวกการฝึกภายใต้การควบคุม อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฝึกได้มีโอกาสตรวจสอบและปรับปรุงการสอนของตน ลักษณะการสอนแบบจุลภาคที่สำคัญ มีดังนี้ (krupatom, 2565, ออนไลน์)

- 1) เป็นสถานการณ์จริงในสถานการณ์จำลอง
- 2) เป็นการลดความซับซ้อนของการสอนตามชั้นเรียนปกติ ได้แก่ ลดขนาดของห้องเรียน ลดขอบเขตของเนื้อหาวิชา และลดเวลา
- 3) เป็นการฝึกทักษะเฉพาะอย่าง เช่น ทักษะการอภิปราย ทักษะการแก้ปัญหาและการสาธิต ฯลฯ
- 4) ได้ทราบผลการประเมินประสิทธิภาพการสอนและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา

ขั้นตอนการสอนแบบจุลภาค

- ขั้นที่ 1 เตรียมครูผู้สอน ได้แก่ การศึกษาทักษะการสอน
- ขั้นที่ 2 ทดลองสอนและบันทึกเทปวีดีทัศน์
- ขั้นที่ 3 เรียนรู้ผลการประเมินการสอน
- ขั้นที่ 4 ปรับปรุงพัฒนาการสอนกับนักเรียนกลุ่มใหม่

30. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง

เป็นวิธีสอนที่ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 8-10 คน หรืออย่างมากที่สุดไม่เกิน 15 คน ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาในการระดมพลังสมองโดยใช้เวลานั้น ๆ ประมาณ 10-15 นาที

แต่ละกลุ่มมีประธานกลุ่มเลขานุการกลุ่ม ประธานเป็นผู้ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นไม่มีการตำหนิว่า “ถูก” หรือ “ผิด” และเลขานุการมีหน้าที่จดบันทึกโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญก่อนหลัง จากนั้นผู้แทนกลุ่มนำมารายงานให้กลุ่มใหญ่ในชั้นเรียนทราบผลการระดมพลังสมอง (krupatom, 2565, ออนไลน์)

31. วิธีสอนแบบอริยสัจ

วิธีสอนแบบอริยสัจ คล้ายคลึงกับวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุด ชั้นต่าง ๆ คือ

- 1) ทุกข์ (ชั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง
- 2) สมุทัย คือการรู้ที่ของปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา
- 3) นิโรธ การดับทุกข์ คือการทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บข้อมูล
- 4) มรรค คือการหาเหตุผลและการแก้ปัญหา

32. วิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method)

วิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท เป็นกระบวนการสอนที่เน้นการทบทวนประจำวัน ประจำสัปดาห์ และประจำเดือน มีการตรวจสอบการบ้าน และมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้สั้น ๆ เข้าใจง่ายได้คำตอบที่ถูกต้องรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนของวิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method) คือ (ภานุมาศ พร้อมวงษ์, 2565, ออนไลน์)

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนประจำวันและตรวจสอบการบ้าน มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ตรวจสอบการบ้าน (ครูอาจให้นักเรียนช่วยกันตรวจสอบการบ้าน)
- 2) สอนใหม่เมื่อจำเป็นในเนื้อหาที่สำคัญๆ
- 3) ทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ใหม่และครูอาจซักถามเพิ่มเติม
- 4) ฝึกปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอสาระความรู้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้สั้น ๆ แต่เข้าใจง่าย
- 2) เสนอโครงสร้างและภาพรวมของสาระความรู้
- 3) เริ่มสอนเนื้อหาที่ละน้อยทีละชั้น
- 4) ซักถามนักเรียนเพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจ
- 5) เน้นประเด็นที่สำคัญให้นักเรียนทราบ
- 6) อธิบายให้ตัวอย่าง อย่างชัดเจน
- 7) สาธิตและทำแบบให้ดู
- 8) อธิบายรายละเอียดและยกตัวอย่างประกอบประเด็นเนื้อหาที่สำคัญๆ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติโดยครูคอยแนะนำ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

- 1) การฝึกนักเรียนในระยะแรกครูคอยช่วยเหลือแนะนำโดยตลอด
- 2) ชักถามนักเรียนอยู่บ่อย ๆ ถามคำถามให้มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนตอบและให้ฝึกอย่างเพียงพอ
- 3) คำถามที่ถามควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาใหม่หรือทักษะใหม่
- 4) ครูตรวจสอบความเข้าใจโดยประเมินจากคำตอบของนักเรียน
- 5) ระหว่างตรวจสอบความเข้าใจ ครูจะให้คำอธิบายเพิ่มเติม ให้ข้อมูลย้อนกลับหรืออธิบายซ้ำ (ถ้าจำเป็น) และให้นักเรียนมีการตอบสนองและให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูควรแน่ใจว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

6) การให้ฝึกปฏิบัติในระยะแรก ครูคอยแนะนำจนนักเรียนสามารถปฏิบัติเองโดยลำพังภายหลัง

7) การฝึกปฏิบัติควรทำอย่างต่อเนื่องจนกว่านักเรียนจะชำนาญถึงขั้นที่นักเรียนนักเรียนทำได้ 80 % ในขั้นตอนนี้มีข้อเสนอแนะในการตรวจสอบความเข้าใจเพื่อจะได้แก้ไขความผิดพลาด ความบกพร่อง ด้วยกิจกรรมดังนี้

- (1) เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าให้มากเพื่อถามให้นักเรียนตอบอย่างทั่วถึงและคำตอบที่ได้ควรเป็นคำตอบที่ตรงประเด็นสำคัญ หรือตรงตามในเรื่องหรือทักษะที่สอน
- (2) ให้นักเรียนสรุปกฎหรือกระบวนการด้วยตนเอง
- (3) ให้นักเรียนตอบโดยเขียนคำตอบในสมุด
- (4) หลังจากการสอน ครูควรให้นักเรียนเขียนสาระหรือประเด็นสำคัญของบทเรียนและสรุปประเด็นสำคัญลงในสมุด

ดังนั้น การตรวจสอบความเข้าใจจึงมีความสำคัญและจำเป็นเพื่อเป็นการทบทวนเนื้อหาสาระที่เรียนผ่านมาและย้ำเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขให้ถูกต้อง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ครูควรรับรู้และตอบรับคำตอบที่รวดเร็วและมั่นใจของนักเรียนอย่างสั้น ๆ เช่น ถูกต้องหรือคำชมอื่น ๆ
- 2) คำตอบที่ลืงเลขของนักเรียนครูอาจต้องให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ตอบอย่างมั่นใจ
- 3) การตอบผิดหรือปฏิบัติผิดของนักเรียนบ่งบอกถึงความจำเป็นในการฝึกเพิ่ม
- 4) ตรวจสอบติดตามบทเรียนของนักเรียนเสมอ
- 5) พยายามให้การตอบสนองทุกคำถามที่นักเรียนถาม
- 6) การแก้ไขการตอบผิดของนักเรียน ครูควรให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ถามคำถามให้ง่ายขึ้น ให้คำแนะนำ อธิบาย ทบทวนหรือสอนใหม่ในขั้นสุดท้าย

7) ถามคำถามซ้ำจนกว่าจะถูกต้อง

8) การให้ฝึกปฏิบัติโดยครูคอยแนะนำการแก้ไขควรทำต่อไป จนกว่าครูจะแน่ใจว่านักเรียนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

9) ให้คำชมเชยแต่พอควร ในเรื่องที่เฉพาะเจาะจง จะทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่าการชมเชยแบบพร่ำเพรื่อ

ในประเด็นของการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนมีข้อเสนอแนะข้อแนะนำเพื่อการตอบสนองคำตอบของนักเรียน ดังนี้

1) ตอบถูกต้องเร็วด้วยความมั่นใจในคำตอบโดยปกติพฤติกรรมนักเรียน จะปรากฏในช่วงการเรียนตอนแรก ๆ ตอนที่มีการทบทวน ครูควรถามคำถามใหม่ ๆ พร้อมทั้งมีการฝึกเพิ่มเติมและกล่าวคำชมเชย

2) ตอบถูกต้องแต่ลังเลไม่แน่ใจ จะปรากฏในการเรียนในตอนต้นหรือในช่วงให้ฝึกโดยมีครูคอยแนะนำ ครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับหรือตอบสนองกลับด้วยคำพูดสั้น ๆ เช่น ถูกต้อง ดีมาก การให้ข้อมูลย้อนกลับในลักษณะนี้ครูควรให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจว่าคำตอบนั้นถูกต้องเพราะอะไร

3) ถ้านักเรียนตอบผิดเพราะสะเพร่าควรให้การทบทวนแก้ไขและให้ข้อมูลย้อนกลับทันที

4) ตอบผิดเพราะไม่มีความรู้ ไม่จำเนื้อหาสาระ นักเรียนที่ตอบผิดในช่วงต้นซึ่งเป็นระยะการเรียนรู้เนื้อหาสาระใหม่ ชี้ให้เห็นว่ามีความรู้ไม่แน่นพอ ไม่รู้จริงเกี่ยวกับสาระความรู้ที่ครูควรแก้ไข ดังนี้

(1) ครูชี้แนะเสนอแนะแนวทางเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้อง โดยถามคำถามใหม่และง่ายพร้อมทั้งยกตัวอย่างและเหตุผลประกอบ

(2) สอนใหม่ สำหรับนักเรียนที่ไม่เข้าใจ

(3) บอกเป็นนัย ถามคำถามที่ง่าย ๆ หรือทำการสอนใหม่

การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ประการหนึ่งขั้นตอนที่ 5 การฝึกอย่างอิสระ (ฝึกปฏิบัติที่โต๊ะ) มีข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ให้นักเรียนฝึกอย่างเพียงพอ

2) ฝึกทักษะเนื้อหาสาระที่เรียนไปแล้ว

3) ฝึกเพื่อให้เกิดความชำนาญ

4) การฝึกปฏิบัติโดยลำพัง ควรปฏิบัติได้ถูกต้อง 95%

5) นักเรียนจะตื่นตัว ถ้าการให้ฝึกปฏิบัติ ได้โดยมีการติดตามตรวจสอบ

6) กระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ตนเองปฏิบัติและนักเรียนมีความกระตือรือร้นเสมอการฝึกปฏิบัติที่โต๊ะเพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมโดยลำพังที่มีประสิทธิภาพควรปฏิบัติดังนี้

(1) ครูควรเดินดูนักเรียนทำงาน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ถามคำถามและอธิบายสั้น ๆ อย่างทั่วถึง

(2) ครูควรจัดที่นั่งให้มองเห็นนักเรียนทั้งชั้นในขณะปฏิบัติงาน

(3) ครูควรวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติอย่างอิสระและประสบผลสำเร็จ ครูต้องจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามจุดประสงค์ มีการเตรียมการฝึกให้พร้อม และเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน และต้องเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพโดยความมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถตอบโต้โดยอัตโนมัติโดยการที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมาก ๆ

ขั้นตอนที่ 6 การทบทวนรายสัปดาห์และรายเดือน มีข้อเสนอการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ทบทวนเนื้อหาที่เรียนไปแล้วอย่างเป็นระบบโดยทบทวนเป็นประจำสัปดาห์ และทบทวนประจำเดือน การทบทวนของครูช่วยให้ครูได้ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน และเพื่อให้แน่ใจว่าความรู้ทักษะที่เรียนไปแล้ว นักเรียนรู้และปฏิบัติเข้าใจเป็นอย่างดีและเพื่อความคงทนของความรู้

2) ตรวจสอบการบ้านที่ให้ทำ

3) ทดสอบบ่อย ๆ

4) สอนใหม่ในเนื้อหาที่บกพร่อง

33. วิธีสอนแบบสาธิต

วิธีสอนแบบสาธิต เป็นวิธีสอนที่ครูแสดงให้นักเรียนดูและให้ความรู้แก่นักเรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง การสอนแบบสาธิตแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ผู้สอนเป็นผู้สาธิต ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสาธิต ผู้เรียนสาธิตเป็นกลุ่ม ผู้เรียนสาธิตเป็นรายบุคคล วิทยากรเป็นผู้สาธิต และการสาธิตแบบเงียบโดยให้นักเรียนสังเกตเอง ขั้นตอนของการสอนแบบสาธิต คือ (Beebee, 2565, ออนไลน์)

1. ขั้นเตรียมการสอน

1) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยวิธีการสาธิต

2) ศึกษาเนื้อหาสาระให้ชัดเจน และจัดลำดับให้เหมาะสม

3) เตรียมกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ

4) เตรียมสื่อ อุปกรณ์ เอกสารให้เพียงพอกับผู้เรียน

5) กำหนดเวลาการสาธิตให้พอเหมาะ

6) กำหนดวิธีการประเมินผล

7) เตรียมสภาพห้องเรียน

8) ทดลองสาธิตก่อนสอนจริงในห้องเรียน

2. ขั้นสาธิต

- 1) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้
- 2) บอกให้นักเรียนรู้บทบาทของตนเอง ได้แก่ การทดลองปฏิบัติ การจดบันทึกการสรุป
- 3) แนะนำสื่อการเรียนรู้
- 4) ดำเนินการสาธิต

3. ขั้นสรุป

- 1) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลที่เกิดจากการสาธิต
- 2) บันทึกขั้นตอนการสาธิตพร้อมทั้งผลที่เกิดขึ้น

4. ขั้นวัดและประเมินผล

- 1) ผู้เรียนทดลองสาธิตให้ผู้เฝ้าดูพร้อมทั้งบอกผลและข้อคิดที่ได้
- 2) ให้เขียนรายงาน ตอบคำถามจากแบบฝึกหัด และแสดงความคิดเห็น

ข้อดีของการสอนแบบสาธิต

- 1) นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง
- 2) สร้างความสนใจและความกระตือรือร้น
- 3) ฝึกการสังเกต การสรุปผล การบันทึก และการจัดขั้นตอน

ข้อจำกัดของการสอนแบบสาธิต

- 1) การสาธิตบางครั้งไม่สามารถใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่
- 2) ผู้สอนต้องแนะนำขั้นตอน อุปกรณ์ ที่ใช้ในการสาธิตอย่างชัดเจน
- 3) ผู้สอนต้องทดลองการสาธิตก่อนสอนให้แม่นยำเพื่อลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

34. วิธีการสอนแบบทดลอง

วิธีการสอนแบบทดลอง เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นประสบการณ์ตรงหรือโดยการสังเกต เป็นการนำรูปธรรมมาอธิบาย นักเรียนจะค้นหาข้อสรุปจากการทดลองนั้นด้วยตนเอง อาจสอนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ การทดลองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทดลองแบบไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ และการทดลองที่มีกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ (kruteaching Methods, 2565, ออนไลน์)

1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นของการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องตามหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ จากนั้นจึงวางแผนการให้การเรียนรู้ด้วยการทดลอง มีการเตรียมวัสดุ สื่อ อุปกรณ์หรือเอกสารต่าง ๆ ในการนี้ต้องตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทดลองด้วย

2) ขั้นทดลอง เป็นขั้นของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มต้นด้วยการนำเข้าสู่บทเรียน แจ้างจุดประสงค์และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยตามที่ต้องการ จากนั้นจึงดำเนินการทดลองตามรูปแบบที่กำหนดไว้

3) ขั้นเสนอผลการทดลอง เป็นการนำเสนอผลการทดลองด้วยการสรุปขั้นตอนและผลการทดลอง รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะโดยกลุ่มของนักเรียนเองหรือผู้สอนร่วมกับนักเรียน

ข้อดีของการสอนแบบทดลอง

- 1) ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และสามารถสรุปผลการทดลองได้ด้วยตนเอง
- 2) ใ้ใจใ้หายากเรียนรู้และค้นหาคำตอบ
- 3) มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ฝึกความมีเหตุผลและการมีระบบ

ข้อจำกัดของการสอนแบบทดลอง

- 1) ใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรมการทดลอง
- 2) ต้องระมัดระวังการทดลองบางอย่างที่อาจเกิดอันตรายหรือความผิดพลาด

อุป้ติเหตุ

35. การสอนแบบบูรณาการ (Integration Instruction)

การสอนแบบบูรณาการ (Integration Instruction) เป็นการสอนที่นำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ี่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเข้ามาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน จุดเน้นของการบูรณาการคือการองค์รวมของวิชามากกว่ารายละเอียดของวิชาการบูรณาการจำแนกเป็นบูรณาการตามจำนวนผู้สอน ได้แก่ บูรณาการแบบผู้สอนคนเดียวแบบคู่ขนาน แบบเป็นทีม บูรณาการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการแบบสหวิทยาการและแบบพหุวิทยาการ ขั้นตอนของการบูรณาการมี ดังนี้ (kroobannok, 2565, ออนไลน์)

1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม และวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จากนั้นจึงกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2) จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กันในแต่ละศาสตร์สาขาวิชาและทำแผนการเรียนรู้

36. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบแอล.ที. (L.T.)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบแอล.ที. (L.T.) หรือกระบวนการ “L.T.” คือ “Learning Together” ี่มีกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อน ดังนี้ (เพ็ญญา เพ็งวิสาภาพพงษ์, 2565)

- 1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

2) กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คน ศึกษาเนื้อหาพร้อมกันโดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ ตัวอย่าง เช่น

สมาชิกคนที่ 1 อ่านคำสั่ง

สมาชิกคนที่ 2 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 3 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ

3) กลุ่มสรุปคำตอบพร้อมกัน และส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม

4) ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนนั้นเท่ากันทุกคน

36. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.) หรือกระบวนการ “G.I.” คือ “Group Investigation” รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันไปสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ (Neric-club, 2564, ออนไลน์)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

2) กลุ่มย่อยศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน โดย

ก. แบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูลหรือคำตอบ

ข. ในการเลือกเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน

3) สมาชิกแต่ละคนไปศึกษาหาข้อมูล /คำตอบมาให้กลุ่ม กลุ่มอภิปรายร่วมกันและสรุปผลการศึกษา

4) กลุ่มเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

37. การเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (STAD)

การเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (S.T.A.D.) หรือ “STAD” คือ “Student Teams Achievement Division” กระบวนการดำเนินการมี ดังนี้ (ชิตพงษ์ ชื่นตา, 2561, ออนไลน์)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home Group)

2) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกัน เนื้อหาสาระนั้นอาจมีหลายตอนซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอนและเก็บคะแนนของตนไว้

3) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอดและนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ (Improvement Score) ซึ่งหาได้ ดังนี้

คะแนนพื้นฐาน ได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบย่อยหลาย ๆ ครั้งของผู้เรียน แต่ละคนทำได้ คะแนนพัฒนาการ : ถ้าคะแนนที่ได้คือ

- 11 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 0
- 1 ถึง -10 คะแนนพัฒนาการ = 10
- +1 ถึง +10 คะแนนพัฒนาการ = 20
- +11 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 30

4) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรานำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รางวัล

38. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) มีกระบวนการ ดังนี้ (Wordpress, 2565)

1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คนและเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (Home Group)

2) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน (เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

3) สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปรวมกับสมาชิกกลุ่มอื่นซึ่งได้รับเนื้อหาเดียวกัน ตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) ขึ้นมา และร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นอย่างละเอียด และร่วมกันอภิปรายหาคำตอบประเด็นที่ผู้สอนมอบหมายให้

4) สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลับไปสู่กลุ่มบ้านของเรา แต่ละกลุ่มช่วยสอนเพื่อนในกลุ่ม ให้เข้าใจสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเช่นนี้ สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ภาพรวมของสาระทั้งหมด

5) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้คะแนนเป็นรายบุคคล และนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรามารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

39. รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Models of Cooperative Learning)

ก. ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือพัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการเรียนรูปแบบร่วมมือของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1974, pp. 213-240) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขันกันเพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของ การแพ้-ชนะ ต่างจากการร่วมมือกัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการชนะ-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญาหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการประกอบด้วย (ธนิตย์ สุวรรณเจริญ, 2564, ออนไลน์)

- 1) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive Interdependence) โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน
- 2) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน (Face to Face Interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ
- 3) การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน
- 4) การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ที่ใช้ในการทำงาน
- 5) การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual Accountability) หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกันนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้น และลึกซึ้งขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

ข. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ

ค. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีวิธีการดำเนินการหลัก ๆ ซึ่งได้แก่ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนน และระบบการให้รางวัล แตกต่างกันไปเพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต่างก็ใช้หลักการเดียวกันคือหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ และมีวัตถุประสงค์มุ่งตรงไปในทิศทางเดียวกันคือเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุดโดยอาศัยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ความแตกต่างของรูปแบบแต่ละรูปจะอยู่ที่เทคนิคในการศึกษาเนื้อหาสาระและวิธีการเสริมแรงและการให้รางวัลเป็นประการสำคัญ

40. การสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized Instruction)

การสอนแบบเอกัตภาพ การเรียนการสอนแบบนี้ในระดับโรงเรียนเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เอง ในประเทศไทยเริ่มการสอนภาษาอังกฤษแบบนี้ในระดับมัธยมต้น ในปีการศึกษา 2523 และการสอนแบบเอกัตภาพนี้ยึดหลักการสอนแบบบุคคล นั่นคือเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

ถือว่าคนทุกคนมีความสามารถไม่เท่ากัน ใครที่เรียนดี เรียนได้เร็วควรจะไปรุดหน้ากว่าคนที่อ่อนและช้า บทเรียนที่จัดขึ้นมีทั้งบทเรียนธรรมดาและบทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Lessons) การสอนแบบนี้ เป็นพัฒนาการของการจัดการศึกษาตามแนวทางใหม่ เป็นการปฏิรูประบบการเรียน การสอน และการจัดห้องเรียนจากแบบเดิมที่มีครูเป็นผู้นำแต่ผู้เดียวมาเป็นระบบที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ โดยการแบ่งออกเป็นมุมต่าง ๆ เช่น มุม Oral, Reading และ Writing แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ สัก 3-5 กลุ่มอาจจะใช้ครูผู้สอน 2 หรือ 3 คนช่วยกันสอนเป็น Team Teach hearing วิธีการเรียนการสอนแบบเอกัตภาพนี้ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2523 โดยใช้ชื่อเรียกสื่อการเรียนการสอนชุดนี้ว่า “ชุดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Learning Kit)” (krupatom, 2565, ออนไลน์)

วิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

- 1) ครูสอนสิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนพร้อมกันที่เดียวทั้งห้องหรือครึ่งห้อง เป็นต้นว่าการออกเสียง ไวยากรณ์ หรือคำศัพท์สัก 10-15 นาที
- 2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยสัก 3-5 กลุ่ม มีหัวหน้าดูแลความเรียบร้อยแต่ละกลุ่มทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ทำด้วยตนเอง ถ้ามีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือจะเข้ามาปรึกษาครูได้เป็นราย ๆ ไป ในครั้งหนึ่ง ๆ นักเรียนอาจจะเลือกทำกิจกรรมมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ตามความสนใจของตน แต่ครูจะต้องเป็นผู้รับรู้ด้วย
- 3) การเรียนอ่านและเขียนนั้นเป็นการเรียนด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ อธิบายอย่างคร่าว ๆ นักเรียนคนใดเรียนได้เร็ว ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ครูจะให้ช่วยเหลือหรือแนะนำหรือดูแลการทำแบบฝึกหัดของนักเรียนที่อ่อน
- 4) แต่ละครั้งนักเรียนเอางานที่สำเร็จแล้วมาให้ครูดู แล้วไปเขียนในสมุดหรือกระดาษรายงานส่วนตัวที่เรียกว่า “Progress Chart” เพื่อเป็นหลักฐานว่าในครั้งนั้น ๆ ตนได้ทำงานอะไรไปแล้วบ้าง

ข้อเสียของวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

- 1) ถ้ามีนักเรียนหลายคนในห้องเรียน จะต้องอาศัยครูหลายคนจึงจะดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง
- 2) จะต้องอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ซื่อตรงต่อตนเอง สามารถบังคับใจให้ทำงานได้เองโดยไม่มีใครบังคับ
- 3) บทเรียนที่ใช้มักจะมีราคาแพง เพราะต้องบรรจุกิจกรรมมากอย่างเพื่อเร้าหรือกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
- 4) ครูจะต้องมีความสนใจต่อนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง จึงจะช่วยทำให้การเรียนเป็นผลสำเร็จ

5) ในห้องเรียนที่นักเรียนมีความสามารถต่างกันมาก ทำให้ยากต่อการเตรียมการสอนในส่วนของบริษัทเรียนที่จะต้องเรียนร่วมกัน เพราะนักเรียนเก่งจะเรียนรู้เกินหน้านักเรียนที่อ่อนไปมากแล้ว แต่จะต้องมาเรียนบทเรียนย้อนหลัง ดังนั้น ครูจึงต้องเตรียมบทเรียนเป็นหลายระดับและสอนแต่ละกลุ่มด้วยเนื้อหาที่ต่างกันออกไป ทำให้ครูทำงานหนักมาก

ข้อดีของวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ

- 1) สามารถจะแก้ปัญหาที่นักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่างกันได้
- 2) นักเรียนได้รับการฝึกภาษาอย่างทั่วถึงกัน เพราะแต่ละกลุ่มเป็นกลุ่มเล็ก
- 3) นักเรียนอ่อนไม่รู้สึกมีปมด้อยในการเรียน เพราะได้เรียนตามความสามารถของตนเป็นการแข่งขันกับตนเองมากกว่าแข่งกับคนอื่น
- 4) นักเรียนที่เรียนเก่งไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการที่จะต้องรอให้นักเรียนที่เรียนช้า มีโอกาสที่จะเลือกกิจกรรมได้มากอย่างตามความสนใจของแต่ละคน
- 5) ฝึกให้นักเรียนรู้จักการให้และการรับ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้น เป็นการฝึกนิสัยในการที่จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

41. การสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษา (Content-Based Instruction)

จากประสบการณ์ทั้งด้านการสอนและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนชี้ให้เห็นว่าการเรียนภาษาต่างประเทศจะได้ผลมากที่สุดถ้าครูสอนให้ผู้เรียนใช้ภาษาในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ทั้งครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ จะจัดการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เหมือนจริง ครูสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยส่วนใหญ่สอนทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลในระดับพื้นฐาน (Basic Interpersonal Communication Skills) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหน้าที่ (Functions) ในสถานการณ์ซึ่งครูจำลองให้เหมือนชีวิตประจำวันมากที่สุด เช่น วิธีการซื้อของใช้ การถาม หรือการบอกทิศทาง การแนะนำตัวเอง เป็นต้น การสอนลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวนมากจะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ไม่ว่าจะศึกษาต่อในสาขาวิชาใดก็ตามผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (Academic English) เพื่อศึกษาหาความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ การสอนภาษาโดยเน้นเพียงการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงไม่สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการใช้ภาษาอังกฤษในการศึกษาหาความรู้ต่อไป (Kruchiangrai, 2564, ออนไลน์)

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษา ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคล และการเรียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ สรุปว่า ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในระดับพื้นฐานได้ หลังจากการเรียนในระยะเวลา 2 ปี แต่ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาเชิงวิชาการได้

(Grabe และ Stoller, 1997, Cummins, 1983, 1989) ซึ่งถ้าผู้เรียนต้องการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาในเชิงวิชาการด้านพุทธิพิสัย หรือ Cognitive Academic Language Proficiency (CALP) จะต้องใช้เวลาเรียนถึง 7 ปี (Cummins, 1983) นอกจากนี้ Cummins ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ถึงแม้ผู้เรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาอังกฤษ แต่ผู้เรียนย่อมจะมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงควรเริ่มสอนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการโดยเน้นวิธีการสอนที่ใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาในระดับมัธยมศึกษา

Brinton, Snow และ Wesche (1989) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษา หรือที่เรียกว่า “Content-Based Instruction (CBI)” ว่าเป็นการสอนที่ประสานเนื้อหาเข้ากับจุดประสงค์ของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการศึกษาเนื้อหาพร้อมกับพัฒนาภาษาอังกฤษเชิงวิชาการผู้สอนที่ใช้แนวการสอนแบบนี้เห็นว่าครูไม่ควรใช้เนื้อหาเป็นเพียงแบบฝึกหัดทางภาษาเท่านั้น แต่ครูควรฝึกให้ผู้เกิดความเข้าใจสาระของเนื้อหาโดยใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือ ครูจะใช้เนื้อหากำหนดรูปแบบของภาษา (Form) หน้าที่ของภาษา (Function) และทักษะย่อย (Sub-Skills) ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้เพื่อที่จะเข้าใจสาระของเนื้อหาและทำกิจกรรมได้ การใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษานี้จะทำให้ครูสามารถสร้างบทเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงได้มากที่สุด ทั้งนี้ครูจะต้องเข้าใจการสอนแบบบูรณาการหรือทักษะสัมพันธ์ ตลอดจนเข้าใจเนื้อหาและสามารถ ใช้เนื้อหาเป็นตัวกำหนดบทเรียนทางภาษา (Brinton, Snow, Wesche, 1989, ออนไลน์)

แนวการสอนแบบนี้ ครูจะประสานทักษะทั้งสิ้นให้สัมพันธ์กับหัวเรื่อง (Topic) ที่กำหนดในการเลือกหัวเรื่องครูจะต้องแน่ใจว่าผู้เรียนมีทักษะและกลวิธีการเรียน (Learning Strategies) ที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ การสอนภาษาแนวนี้เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะเป็นการฝึกกลวิธีการเรียนภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความหมายของภาษาและสามารถนำกลวิธีนี้ไปใช้ได้ตลอด ส่วนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน ครูสามารถปรับแต่งให้มีความหลากหลายมากขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนในแนวนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านการฝึกทักษะทางภาษา กิจกรรมเป็นแบบทักษะสัมพันธ์ที่สมจริง ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เรียนได้ฟังหรืออ่านบทความที่ได้จากสื่อจริง (Authentic Material) แล้วผู้เรียนไม่เพียงแต่ทำความเข้าใจข้อมูลเท่านั้น แต่จะต้องตีความและประเมินข้อมูลนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะสามารถพูดหรือเขียนเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้จะเห็นได้ว่าผู้เรียนจะได้ฝึกทั้งทักษะทางภาษา (Language Skills) และทักษะการเรียน (Study Skills) ซึ่งจะเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการในสถานการณ์จริงในอนาคต

การสอนแบบ CBI มุ่งเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อหาความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างไปจากการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารโดยมีแนวการเรียนการสอนที่สำคัญดังนี้ คือ

- 1) การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach)
- 2) การสอนที่คำนึงถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา (Whole Language Approach)
- 3) การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)
- 4) การสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการทำโครงการ (Project-Based Learning)

นอกจากนี้ยังเน้นหลักสำคัญว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดี ถ้ามีโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์ที่เหมือนจริง และผู้เรียนจะใช้ภาษามากขึ้นถ้ามีความสนใจในเนื้อหาที่เรียน ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องนำเนื้อหาที่เป็นจริงและสถานการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงมาให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจสาระของเนื้อหาโดยผู้เรียนสามารถใช้พื้นความรู้เดิมของตนในภาษาไทยมาโยงกับเนื้อหาของวิชาในภาษาอังกฤษ และที่สำคัญที่สุดคือแนวการสอนแนวนี้ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลที่ได้จากเนื้อหาที่เรียน และใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้ ฉะนั้น การเรียนการสอนวิธีนี้จึงเหมาะสมกับการสอนภาษาในระดับประถมศึกษา

42. วิธีธรรมชาติ (Natural Method)

วิธีธรรมชาติ นี้ใช้วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนพบปะคลุกคลีกับเจ้าของภาษาโดยตรงเป็นวิธีที่จะต้องลงทุนมาก เพราะจะต้องจ้างครูอังกฤษหรืออเมริกาหรือครูไทยที่พูดภาษาอังกฤษเก่ง ๆ มาสอน หรือส่งผู้เรียนไปยังประเทศเจ้าของภาษา การสอนใช้วิธีพูดเป็นหลัก และผู้สอนจะเน้นเรื่องคำศัพท์มาก โดยถือว่าการเรียนภาษานั้นคือการเรียนคำศัพท์ ถ้านักเรียนรู้จักคำศัพท์มากก็ถือนักเรียนคนนั้นรู้ภาษาดี ส่วนไวยากรณ์ที่เรียนนั้นก็จะเป็นแบบให้คำจำกัดความและกฎเกณฑ์ และเนื้อเรื่องที่เรียนก็มักจะยึดเอาเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นเกณฑ์ เช่น วันที่อากาศครึ้มฝนตกครุ้มักจะคุยกับนักเรียนเรื่องฝนหรือเรื่องอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจอยู่ในขณะนั้น การเรียนด้วยวิธีนี้ ถ้าได้ครูที่สามารถ นักเรียนจะเรียนภาษาใหม่ได้เร็วและได้เปรียบวิธีสอนอื่น ๆ ตรงที่ผู้เรียนได้มีโอกาสคลุกคลีกับภาษาอังกฤษโดยตรง (krupatom, 2565, ออนไลน์)

ข้อเสียของวิธีสอนแบบนี้มีอยู่หลายประการ เช่น

- 1) เป็นวิธีที่ต้องลงทุนมาก
- 2) ครูมักจะเป็นผู้พูดเสียเองเป็นส่วนมาก ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีโอกาสได้ฝึก ถึงแม้จะพูดก็พูดไม่ได้ดีจริง และอาจจะพูดผิดไวยากรณ์ เพราะครูผู้สอนมักจะถือหลักว่าพูดพอให้เข้าใจกันได้เท่านั้น ไม่ต้องถูกทั้งหมดก็ใช้ได้

3) เนื่องจากการสอนไม่ได้เน้นโครงสร้างของภาษา ไม่มีการคัดเลือกรูปแบบประโยค (Pattern) มาสอนตามลำดับ และไม่ย่ำรูปแบบประโยครูปใดรูปหนึ่งมาทำการฝึกจนนักเรียนทำได้ อย่างแม่นยำ จึงปรากฏว่านักเรียนไม่สามารถจะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นบางประเด็นทางการศึกษาและการจัดการเรียน การสอนตามรูปแบบการสอนไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้ว ประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อ ศึกษาวิจัยต่อไป

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการฝึกงาน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่กระทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ เพื่อให้ นักศึกษาได้ความรู้ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสถาน ประกอบการสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือระดับบัณฑิตศึกษาก็เพื่อมุ่งหวังการผลิตกำลังคน (Manpower) และพัฒนามนุษย์ (Manhood) ในระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) หรือระดับกึ่ง วิชาชีพชั้นสูง (Semiprofessional) วิชาชีพชั้นสูงนั้นจะเน้นคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ คือ

- 1) มีสำนึกของการบริการสาธารณะมีความผูกพันในหน้าที่ของวิชาชีพ
- 2) มีองค์ความรู้และทักษะที่อยู่เหนือความเข้าใจของคนทั่วไป
- 3) ใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนความชำนาญในวิชาชีพ
- 4) มีอิสระในการตัดสินใจตามขอบข่ายของงานที่กำหนด
- 5) มีการควบคุมมาตรฐานของการออกไปอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- 6) มีจรรยาบรรณเป็นกรอบในการประกอบวิชาชีพ

จากเกณฑ์ทั้ง 6 ประการ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นภาควิชาชีพใดก็ตาม กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องสามารถสร้างดุลยภาพระหว่างด้านองค์ความรู้ด้านทักษะปฏิบัติและ ด้านคุณธรรม การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการบูรณาการด้านต่าง ๆ ให้ เป็นหนึ่งเดียวและมีความประสานกลมกลืนเสริมสร้างคุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษาที่พึง ประสงค์

2.5.1 หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2563, หน้า 23-25) ได้อธิบายถึงหลักการสำคัญของการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ โดยภาพรวมสรุปประเด็นไว้ดังนี้

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนางานในสาขานั้น ๆ กระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลักหรืองานรองที่ตนสนใจในภาควิชาซีพนั้น ๆ ได้

2) การจัดการเน้นการจัดการอย่างมีระบบและอาศัยกระบวนการที่ต่อเนื่องเน้นทฤษฎีประสานปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงเน้นการฝึกจากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด

3) การพัฒนาความสัมพันธ์เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคลากร องค์กรระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ที่เอื้อต่อการได้รับความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการมีงานทำของนักศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ เจ้าของธุรกิจและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร หรือจัดการและจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในขอบเขตที่เหมาะสมส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในการทำงานเป็นหมู่เป็นคณะ

2.5.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาการภาควิชาซีพของตน

2) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาควิชาของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3) เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4) เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานของตนเองให้ดียิ่งขึ้นได้

5) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือสามารถสร้างงานให้กับตนเอง

6) เพื่อให้ นักศึกษาเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่สอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

7) เพื่อให้ นักศึกษามีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย

8) เพื่อให้ นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่องานตามภาควิชาซีพของตน

2.5.3 ขอบข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามุ่งให้นักศึกษาได้ฝึกงานในลักษณะงานที่ตรงตามหลักสูตรที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่ซึ่งบางหลักสูตรมีลักษณะงานที่กว้างขวางมาก นักศึกษามีข้อจำกัดในการฝึกปฏิบัติงานที่จะให้ครอบคลุมทุกลักษณะงานได้ คณะวิทยาการจัดการจึงให้โอกาสนักศึกษาเลือกฝึกปฏิบัติงานที่นักศึกษาสนใจ และประสงค์จะแสวงหาประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบในหลักสูตร และหัวหน้าภาควิชาที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม

ก็ตามคณะศึกษาศาสตร์จัดให้มีการพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพร้อมกับสถานประกอบการศึกษา/โรงเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยในการส่งนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเป็นไปตามความต้องการของสถานประกอบการด้านการศึกษา/โรงเรียน

2.5.4 การนิเทศงานนักศึกษา

การนิเทศงานนักศึกษาเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1. ลักษณะการนิเทศงานนักศึกษา

การนิเทศงานมีหลายลักษณะตั้งแต่การเตรียมตัวนักศึกษาจากภาควิชาหรือหลักสูตรวิชาในรายวิชา การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การปฐมนิเทศก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การประชุมแนะนำเป็นกลุ่ม การซักถามหรือการพูดคุยเป็นรายบุคคล การแนะนำเอกสารและการเสาะแสวงหาความรู้ความสามารถเพิ่มเติม การสัมมนาระหว่างการฝึกประสบการณ์ รวมทั้งวิธีการด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2. ผู้นิเทศงานนักศึกษา

ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศงานแก่นักศึกษา เรียกว่า “ผู้นิเทศก์” ซึ่งในส่วนงานที่รับผิดชอบจะประกอบไปด้วย 2 ฝ่าย ได้แก่

1) ผู้นิเทศก์ฝ่ายมหาวิทยาลัย หมายถึง อาจารย์นิเทศจากภาควิชาที่คณะได้ดำเนินการแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพตลอดจนผู้ที่ควบคุมดูแลนักศึกษาในการจัดทำรายงานทางวิชาการ ภาคนิพนธ์ ปริญญาานิพนธ์ เพื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

2) ผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงาน หมายถึง หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าฝ่ายงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้รับผิดชอบนักศึกษาฝึกงาน เป็นต้น

3) จำนวนครั้งในการนิเทศนักศึกษาอยู่ในดุลพินิจของผู้นิเทศฝ่ายมหาวิทยาลัยและผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงานจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรได้รับการติดต่อประสานงานกันโดยตลอด หรืออาจประสานผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรงก็ได้

4) การบันทึกการนิเทศงานนักศึกษาผู้นิเทศก์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งสองฝ่ายควรบันทึกการนิเทศงาน หรือแสดงความข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาในแบบบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประจำวันของนักศึกษาซึ่งนักศึกษาทุกคนจะต้องมีแบบบันทึกประจำวันตามเอกสารในคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

3. บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงาน

1) ปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์ในหน่วยงาน เพื่อชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงลักษณะงานการบริหารงานในหน่วยงาน และระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติ

2) ทำการนิเทศงานแก่นักศึกษา โดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การชี้แจงข้อบกพร่องของนักศึกษา และช่วยแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3) การควบคุม ดูแลความประพฤติของนักศึกษา และให้ความคุ้มครองรักษาในด้านความปลอดภัยแก่นักศึกษาตามสมควร

4) การประเมินผลการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา เมื่อครบตามกรอบระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

5) การช่วยเสนอแนะแนวทางการฝึกประสบการณ์หรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

1) นักศึกษาต้องเข้ารับการปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ และการประชุมสัมมนาทุกครั้ง ตามปฏิทินที่คณะเป็นผู้กำหนด

2) นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติในงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ตนเอง

3) นักศึกษาต้องบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของตนเองเป็นประจำทุกวันลงในแบบบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประจำวัน

4) มีความสนใจ ตั้งใจปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย

5) สร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6) ให้ความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

7) ประพฤติตนอยู่ในระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานฝึกประสบการณ์

8) ประพฤติตนอยู่ในระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยว่าด้วย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

9) ต้องมีเวลาฝึกประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของระยะเวลาการฝึกที่ครบกำหนด

5. บทบาทคณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาดำเนินไปด้วยดี คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ตั้ง

“คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร โดยปฏิบัติงานตามหน้าที่ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสาขาวิชา รวมทั้งงานด้านธุรการที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ

2. การจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์ เช่น หนังสือขอความอนุเคราะห์ฝึกงาน หนังสือส่งตัวฝึกงาน คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฯลฯ

3) การจัดทำหนดการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

4) การจัดปฐมนิเทศ สัมมนา ปัจฉิมนิเทศให้แก่นักศึกษาโดยประสานงานกับคณาจารย์ในภาควิชา

5) การให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6) การประเมินผลรูปแบบและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

7) การแสวงหาแนวทางจัดดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ขั้นตอนหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Post Field Experience)

สำหรับกระบวนการหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นกระบวนการขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา และมีการประเมินระดับคะแนนผลการศึกษาในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมโครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงาน (งานปัจฉิมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปกติ) การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากหน่วยงาน หรือสถานประกอบการ ผ่านระบบออนไลน์ของคณะศึกษาศาสตร์และการประเมินระดับคะแนนผลการศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น เมื่อนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานตามวิชาชีพครบระยะเวลาที่คณะได้กำหนดแล้วนั้น หน่วยงานหรือสถานประกอบการจะดำเนินการส่งตัวนักศึกษากลับมายังมหาวิทยาลัย บางแห่งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีจดหมายส่งตัวกลับนักศึกษาหรือบางหน่วยงานอาจจะปัจฉิมนิเทศนักศึกษาก่อนส่งตัวกลับมหาวิทยาลัย แล้วส่งแบบประเมินในระบบออนไลน์ ซึ่งแต่ละแห่งจะมีกระบวนการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบงานทำงานของแต่ละแห่ง

7. โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกปฏิบัติการสอน

โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกปฏิบัติการสอนหรือการจัดกิจกรรมโครงการปัจฉิมนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปกติ จัดโดยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะ ซึ่งจะมีนักวิชาการศึกษาผู้รับผิดชอบ ดูแลกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งจะมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดประชุมหารือวางแผนเตรียมจัดโครงการ โดยคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งจะมีการประชุมหารือ เตรียมจัดงานและกำหนดวันจัดงานกิจกรรม

การกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดงาน การกำหนดหัวข้อ การบรรยายความรู้และวิทยากรที่จะมาให้ความรู้แก่นักศึกษา

2) การจัดกิจกรรมโครงการตามวันเวลาที่กำหนด เนื่องจากคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกภาคการศึกษาของแต่ละปีการศึกษา ดังนั้น ตามแผนการเรียนเสนอแนะของหลักสูตร นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของภาคการศึกษาจำเป็นต้องผ่านกิจกรรม อบรม สัมมนา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษานั้น ๆ โดยทีมงานจัดกิจกรรมจะต้องให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาชีพชีวิตจากผู้ประสบความสำเร็จหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการมาให้ความรู้แก่นักศึกษาก่อนที่จะเป็นว่าที่บัณฑิตของคณะวิทยาการจัดการและก้าวสู่แรงงานตลาดอย่างชาญฉลาดในสังคมต่อไป

3) การประเมินติดตามโครงการ ในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ แต่ละครั้งผู้จัดงานจะต้องมีการประเมินผลโครงการ ตามตัวบ่งชี้ของวัตถุประสงค์โครงการ วัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมหรือเข้าร่วมโครงการ วัดระดับความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมโครงการในด้านต่าง ๆ ตามตัวบ่งชี้หรือวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนการจัดทำรูปแบบรายงานประเมินผลโครงการเพื่อนำส่งสรุปการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวมของโครงการและเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของการประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาของคณะและมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4) การนำผลจากการประเมินติดตามโครงการ นำไปพัฒนาปรับปรุงเตรียมการวางแผนการดำเนินงานโครงการครั้งต่อไป โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมโครงการไปปรับใช้หรือนำไปพัฒนาหัวข้อการอบรมเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในรุ่นต่อไป

8. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เกณฑ์การประเมินนั้นจะแบ่งออกเป็นหัวข้อหลัก เพื่อให้ผู้ประเมินพิจารณาความเหมาะสมที่สุดเพียงช่องเดียวในการเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงเกณฑ์การประเมินที่ส่งเสริมคุณลักษณะบัณฑิตตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ 5 ประการ ตามแบบฉบับของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินดังรายการ ดังนี้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- 1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 2) ความมีจิตใจหนักแน่นมั่นคง อดทน อดกลั้น
- 3) ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
- 4) ประพฤติตนตามหลักศาสนาและหลักจริยธรรม

2. ด้านความรู้

- 1) มีความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในวิชาชีพ
- 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

3. ด้านทักษะทางปัญญา

- 1) ความสามารถในการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้สิ่งใหม่
- 2) ความสามารถในการจำแนกและระบุปัญหา
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) มีทักษะการคิดเป็นระบบ วิเคราะห์ และการเสนอแนะ

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

- 1) ความมีมนุษยสัมพันธ์ การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
- 2) บุคลิกภาพด้านการแต่งกาย การรู้กาลเทศะ การวางตัว
- 3) ความสามารถในการประนีประนอม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 4) การปฏิบัติงานตรงตามเวลา
- 5) การมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- 1) ทักษะในการใช้ตัวเลข วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลได้
- 2) ทักษะด้านการสื่อสารถูกต้องและเหมาะสม
- 3) ทักษะด้านภาษาต่างประเทศในการทำงาน
- 4) ทักษะความสามารถด้านเครื่องมือเทคโนโลยีทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในด้าน

การปฏิบัติและการติดต่อสื่อสาร

9. การประเมินผลระดับคะแนนในรายวิชา

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเมื่อสิ้นสุดกระบวนการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาผู้นิเทศก์ ทั้งสองฝ่ายจะประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย ระดับคะแนนจาก อาจารย์นิเทศก์ จะเป็นผู้ประเมินโดยมีแบบฟอร์มที่คณะวิทยาการจัดการกำหนดผลการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจากกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับระดับคะแนนประเมินจากหน่วยงาน หรือสถานประกอบการตามแบบประเมินที่คณะกำหนดให้เกณฑ์การประเมินผลจากรายวิชาการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาภาคปกติ ระดับผลคะแนนวัดจากคะแนน สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

- 1) การเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ 10 คะแนน
- 2) การประเมินจากหน่วยงาน 30 คะแนน
- 3) การนิเทศงานจากอาจารย์นิเทศก์ 20 คะแนน

4) การจัดทำรายงานภาคินิพนธ์หรือปริญญานิพนธ์ 40 คะแนน

ระดับคะแนนการประเมินผลฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

A	ระดับคะแนน	80 ขึ้นไป
B+	ระดับคะแนน	75-79
B	ระดับคะแนน	70-74
C+	ระดับคะแนน	65-69
C	ระดับคะแนน	60-64
D+	ระดับคะแนน	55-59
D	ระดับคะแนน	50-54
F	ระดับคะแนน	0-49

ทั้งนี้การประเมินต้องไม่ต่ำกว่าเกรด C ถ้าต่ำกว่านี้ถือว่า “ไม่ผ่านเกณฑ์”

จากแนวคิดขั้นตอนระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยด้านระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ส่งผลต่อความประทับใจในการบริการ การศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านการวิเคราะห์และศึกษา ทบทวนตามกระบวนการของระบบ ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และขั้นตอนหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต่อไป

หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดขั้นตอนระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้น บางประเด็นทางการศึกษา ไปวิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) เชิงวิชาการแล้ว ประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อ ศึกษาวิจัยต่อไป

2.6 พื้นที่ที่ศึกษา

2.6.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ มีสถานะส่วนงานทางการศึกษาเป็นระดับ “วิทยาลัย” ขึ้นตรง ต่อมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับดูแลของกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนทั้งในระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เสนอขออนุมัติจัดตั้ง “วิทยาลัย ศาสนศาสตร์โยธธ” ต่อสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีพระราชธรรมมา นุวัตร (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระประภัสสรมุณี) เป็นรองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด จากมติที่ ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 3/2541 วันที่ 23 มีนาคม 2541 อนุมัติจัดตั้ง “ศูนย์โยธธ” มีฐานะ

เป็นห้องเรียนหนึ่งของวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยมี “พระครูศรีวิริยโสภณ” เป็นหัวหน้าศูนย์การศึกษา เป็นรูปแรก (คนที่ 1) ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2550 (ข้อมูลงานทะเบียนและวัดผล วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร, 2565)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 ได้เปิดทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ณ วัดศรีธรรมาราม (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยใช้ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์ยโสธร” โดยความอนุเคราะห์ของพระเทพสังวรญาณ (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชาธรรมสุธี) เจ้าอาวาสวัดศรีธรรมารามและรองเจ้าคณะภาค 10 (ธ) เป็นปฐมาจารย์และองค์อุปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2547 วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ดำเนินเปิดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และในปี พ.ศ. 2548 ได้เปิดสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และสาขาวิชาการจัดการศึกษา โดยมี “ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย ประจำศูนย์ยโสธร” เป็นผู้ดูแล

ปี พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) โดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 8 และ มาตรา 9 วรรคแรก และมาตรา 19 (2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 27 เดือน เมษายน พ.ศ. 2550 ให้ตราข้อกำหนดไว้ในข้อ 4 ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีส่วนงานเพิ่มเติมคือ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร”

วันที่ 26 ตุลาคม 2550 สำนักงานอธิการบดี ได้แจ้งคำสั่งมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดตั้งส่วนงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนพิเศษ 96 ง ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2550 และแต่งตั้งให้พระราชปรีดีวิมล (ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุทธิสารโสภณ) รองอธิการบดีวิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นรูปแรก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้เปิดทำการเรียนการสอน หลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต (ปริญญาตรี) มีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะศาสนาและปรัชญา
  - สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. คณะสังคมศาสตร์
  - สาขาวิชาการปกครอง
3. คณะศึกษาศาสตร์
  - สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

2.6.2 วัตถุประสงค์หลักวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

- 1) ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
- 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความรู้คู่คุณธรรม
- 3) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และวิจัย
- 4) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสามัคคีที่ให้อภัยซึ่งกันและกันป้องกัน
- 5) สร้างระบบบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

และนำไปสู่ความเป็นสากล

2.6.3 วิสัยทัศน์วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิต ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม เป็นศูนย์กลางความรู้ตลอดถึงผู้ชำนาญการ ในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำพาสังคมรวมถึงสร้างความสามัคคี และรวมถึง การสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถาบันที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตรงตามมาตรฐานสากล

2.6.4 พันธกิจวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ได้ดำเนินการพันธกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ไว้ ดังนี้

- 1) ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการในทางพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยความประพฤติที่ดีงาม เพื่อให้ตรงตามคตินิยมและปรัชญาของวิทยาลัย พร้อมทั้งขยายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร และประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น
- 2) สร้างเสริมให้บริการด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต อันจะนำมาซึ่งสันติสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม สามารถนำพาสังคมสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกรณีเกิดข้อขัดแย้งด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาผลงานทางด้านวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น
- 4) ปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการของวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ ให้เป็นระบบและตรงตามมาตรฐานสากล

2.6.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

ในปีพุทธศักราช 2543 พระเดชพระคุณ พระราชญาณเวที (บัวศรี ชุตินฺธโร) เจ้าอาวาสวัดประชาานิยม เจ้าคณะจังหวัดกาฬสินธุ์ (ธรรมยุต) (ปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 ดำรงสมณะศักดิ์พระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพสารเมธี) พร้อมด้วยคณะสงฆ์ ทายก ทายิกา ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับปริญญา เป็นโอกาสอันดีที่พระภิกษุสามเณรและฆราวาสภายในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียงจะได้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จึงได้ขออนุมัติจัดตั้งศูนย์การศึกษากาฬสินธุ์ ภายใต้สังกัดของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด และได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษากาฬสินธุ์ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2/2544 มติที่ 15/2544 เรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ (ข้อมูลงานทะเบียนและวัดผล วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์, 2565)

ศูนย์การศึกษากาฬสินธุ์ได้เปิดรับสมัคร พระภิกษุ สามเณร และบุคคลทั่วไป เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี เมื่อวันที่ 18 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2544 มีจำนวนนักศึกษา 2 ห้องเรียน โดยเปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตร 4 ปี (ภาคปกติ วันจันทร์- ศุกร์) ต่อมาในปีการศึกษา 2545 ศูนย์การศึกษากาฬสินธุ์ได้เปิดรับสมัครนักศึกษาภาคพิเศษ จัดการเรียนการสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ และเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรรายวิชาชีพครู (ปวค.)

ปัจจุบัน ในปีพุทธศักราช 2565 วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ เปิดสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ดังนี้

1. ระดับปริญญาตรีภาคปกติ (เรียนจันทร์-ศุกร์) เปิดสอน 2 คณะ 3 สาขาวิชา ดังนี้
  1. คณะศึกษาศาสตร์
    - สาขาวิชาการสอนภาษาไทย หลักสูตร 4 ปี
    - สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หลักสูตร 4 ปี
  2. คณะสังคมศาสตร์
    - สาขาวิชาการปกครอง หลักสูตร 4 ปี
2. ระดับปริญญาตรีภาคพิเศษ (เรียนเสาร์-อาทิตย์) เปิดสอน 1 คณะ 1 สาขาวิชา ดังนี้
  1. คณะสังคมศาสตร์
    - สาขาวิชาการปกครอง หลักสูตร 4 ปี
3. ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายมหาวิทยาลัย
  - ปรัชญามหาวิทยาลัย (Philosophy)
  - “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา”
  - Academic Excellence based on Buddhism

4. ปณิธาน (Aspiration)

มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตบัตินิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา พัฒนาการระบวนการดำรงชีวิตในสังคมด้วยศีลธรรม ชี้นำและแก้ไขปัญหาสังคมด้วยหลักพุทธธรรมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

2.6.6 วิสัยทัศน์ (Vision Statements)

- 1) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ
- 2) เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิตแบบพุทธ
- 3) เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม
- 4) เป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่งศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

2.6.7 พันธกิจ (Mission Statements)

- 1) ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนาให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและกระจายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น
- 2) ให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่นโดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งเน้นการเผยแผ่พุทธธรรม การแก้ปัญหาสังคม การนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันให้เกิดสันติสุขการชี้นำสังคมในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการพระพุทธศาสนา
- 3) วิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและเผยแผ่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย
- 4) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม

2.6.8 เป้าหมาย (Targets)

- 1) มีการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ระบบการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในปรัชญา
- 2) มีการจัดหลักสูตรที่เน้นทางด้านพระพุทธศาสนาเถรวาทและเน้นภาษาบาลีเชิงลึกเพื่อการศึกษาวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนา

- 3) มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการสร้างประสบการณ์จริง
- 4) มีการเน้นพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ทางการใช้ภาษาอังกฤษและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- 5) การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพรวมถึงรูปแบบปกติ (ระบบเข้าห้องเรียน) การศึกษาทางไกลและรูปแบบอื่นที่เปิดโอกาสทางการศึกษาแก่มวลชน ให้สามารถเข้าถึงได้
- 6) เป็นการให้บริการแก่มวลชน รวมตลอดถึงผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม (ไม่เพียงแต่ตลาดแรงงานเท่านั้น)
- 7) การมีความเป็นเลิศทางวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาทในระดับชาติและนานาชาติ
- 8) สภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ คณะกรรมการบริหารงานบุคคล คณะกรรมการการเงินและทรัพย์สิน คณะกรรมการวิทยาเขตฯ จะต้องให้ทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง และส่วนต่าง ๆ ของประชาคมมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมตัดสินใจอนาคตของมหาวิทยาลัย
- 9) การบริหารจัดการเป็นแบบเครือข่าย ร่วมมือประสานกับมหาวิทยาลัยและสถาบันต่างทั้งภายในและต่างประเทศขณะเดียวกันมุ่งสร้างพันธมิตรและระดมทรัพยากรจากภายนอก
- 10) คำนึงถึงความคุ้มค่า ประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตและผลลัพธ์

2.6.9 พันธกิจ

- พันธกิจที่ 1 ผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ควบคู่คุณธรรม
- พันธกิจที่ 2 วิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อสังคม
- พันธกิจที่ 3 บริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม
- พันธกิจที่ 4 ทะนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- พันธกิจที่ 5 บริหารจัดการตามกรอบธรรมาภิบาลและพัฒนาองค์กรสู่องค์กร

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นววรรณ ถกจตุรัส (2560) ศึกษาเรื่อง “การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่าการศึกษานวทางการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมระดมสมองจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ และสถานประกอบการ โดยแยกประเด็นคำถามเป็น 3 ช่วง และสรุปประเด็นปัญหาเพื่อนำไปพัฒนาการจระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้

1) การเตรียมการและดำเนินงานในขั้นก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปได้ว่า โปรแกรมหรือหลักสูตรควรมีการเตรียมพร้อมและคัดเลือกสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้นักศึกษาเบื้องต้น และมีการจัดกิจกรรมเตรียมทักษะความพร้อมแก่นักศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2) การดำเนินงานในขั้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า ควรจัดทำคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางให้ทุกหลักสูตรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3) การดำเนินงานในขั้นสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า คณะควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาที่ผ่านประสบการณ์วิชาชีพ ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ส่วนประเด็นด้านความพึงพอใจจากการใช้ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลังจากดำเนินการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพเรียบร้อยแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความพึงพอใจในระดับมาก

นันทวัฒน์ ภัทรกรนนท์ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งออกแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานและพี่เลี้ยงหน่วยงานที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 ร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประเมินรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม พื้นที่การศึกษาคือหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 10 หน่วยงาน เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยคือการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการกระทำฝึกปฏิบัตินอกห้องเรียน เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สอนให้นักศึกษาเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ วิธีการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความเหมาะสม มีการกำหนดเกณฑ์และคะแนนที่ชัดเจน เนื้อหาและกิจกรรมที่ต้องให้กับนักศึกษาก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความรู้เรื่องโปรแกรม Excel การสนทนาภาษาอังกฤษ การพัฒนาบุคลิกภาพ การเตรียมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการฝึก

วิชาชีพ ควรให้นักศึกษาได้ศึกษาจากสภาพจริงและให้นักศึกษากลับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนด้านงบประมาณ เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เวลาและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การออกนิเทศ การแนะนำแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ นักศึกษาได้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติ สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและหน่วยงาน นักศึกษาต้องเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2) ผลการร่างและประเมินรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดทั้งในและนอกห้องเรียน ตามรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนเพื่อสร้างและเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับสถานการณ์ใหม่

ขั้นตอนที่ 2 การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแบ่งปันประสบการณ์จากขั้นที่ 1 มาเล่าให้เพื่อนหรือสมาชิกหน้าห้องเรียนฟังการอภิปรายอย่างอิสระหรือการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 สรุปความคิดรวบยอด ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปหลักการ ทฤษฎี เป็นประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้ผู้เรียนทำความเข้าใจและร่วมกับผู้สอนสรุปหลักการ ทฤษฎี และสามารถอ้างอิงความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มานี แสงหิรัญ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์” การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และเพื่อตรวจสอบโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 136 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Lisrel 8.72

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์นักศึกษาพบว่าความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีตัวแปรสังเกตคือ ความพึงพอใจในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เจตคติต่อวิชาชีพครู และเกรด

เฉลี่ยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งสองภาคเรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีทั้งหมด 4 ตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝงแรก คือ คุณลักษณะนักศึกษาซึ่งมีตัวแปรสังเกตคือบุคลิกภาพของนักศึกษา เกรดเฉลี่ยวิชาเอกและเกรดเฉลี่ยวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน 1, 2 และ 3

ตัวแปรแฝงที่สอง คือ การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ที่มีตัวแปรสังเกต 2 ตัว คือ ระบบการนิเทศและการสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สำหรับตัวแปรแฝงที่สาม คือ คุณภาพโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยมีตัวแปรสังเกต คือ ความเอาใจใส่ของครูพี่เลี้ยงและการสนับสนุนของคณะผู้บริหารโรงเรียน

ส่วนตัวแปรแฝงสุดท้าย คือ อุปนิสัยเพื่อนร่วมหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งมีตัวแปรสังเกตคือความมีน้ำใจช่วยเหลือกันและความสามัคคี

หลังจากนำโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=56.74$, $P = 0.1521$, $RMSEA=0.39$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$) และปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือคุณลักษณะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งมีอิทธิพลทั้งหมด 0.61 รองลงมาคือการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ซึ่งมีอิทธิพลทั้งหมด 0.56 ส่วนคุณภาพของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอุปนิสัยเพื่อนร่วมหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีเพียงอิทธิพลทางตรง 0.13 และ 0.33 ตามลำดับ

ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 16 คน อาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัย จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยการสอนงานและการสอนงานของครูพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยง จำนวน

34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ (t-test) Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นและข้อค้นพบ

ส่วนผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบันในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะมีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล กำกับ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนักศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม ซึ่งปัญหาที่พบในการนิเทศ คือ ระบบนิเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันครูพี่เลี้ยงจะเป็นผู้ออกแบบวิธีการนิเทศด้วยตนเอง ส่วนแนวโน้มการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเป็นไปแบบร่วมพัฒนานักศึกษา

2) รูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงครูของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยง เนื้อหาในการนิเทศตามรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบแนวปฏิบัติของครูพี่เลี้ยงและแนวปฏิบัติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า คุณภาพของร่างรูปแบบมีความมาตรฐานรายข้อด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้อง มีค่าระหว่าง 0.85-1.00

3) การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า (1) สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงหลังการใช้รูปแบบสูงขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 สมรรถนะด้านด้านทักษะในการนิเทศโดยการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก (2) ครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด

เทอดทูน คำชาย และคณะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอนตามการรับรู้ของนักศึกษา

2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การสอน และจำแนกตาม

สังกัดโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปีการศึกษา 2560 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จำนวน 69 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักศึกษามีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้และมีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์นิเทศและด้านครูพี่เลี้ยง

2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า สภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านเพศ ประสบการณ์การสอนและสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

นุชจนาถ สิงห์ฮ้อย และคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ในด้านคุณลักษณะความเป็นครู ด้านงานในหน้าที่ครูสอน และด้านกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 6 คน อาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 11 คน นักเรียน จำนวน 101 คน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป การวิจัยประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561 โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการออกฝึกสอนของนิสิตซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า มีผู้บริหารโรงเรียนตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.61 อาจารย์พี่เลี้ยงตอบแบบสอบถามจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.46 นักเรียนตอบแบบสอบถามจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 77.69 และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับกิจกรรมที่ประเมินกิจกรรมที่ประเมินซึ่งแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะความเป็นครู ด้านงานในหน้าที่ครูและกิจกรรม พบว่า

1) ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครูเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานในหน้าที่ครูเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร อาจารย์พี่เลี้ยง, นักเรียน และใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนไม่เบื่อ และจัดทำป้ายนิทรรศการ (Exhibition) ในวันสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) อาจารย์พี่เลี้ยงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียน มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย ปฏิบัติตนตามระเบียบของโรงเรียนและสถาบัน มาปฏิบัติงานตรงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนวางตัวได้เหมาะสมกับสมณสาธิตและความเป็นครู อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าจัดทำแผนการสอนตามรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ส่งแผนการสอนให้ตรวจก่อนทำการสอนทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามคำแนะนำของผู้บริหาร อาจารย์พี่เลี้ยง นักเรียนผลิตสื่อใช้ประกอบแผนการสอนทุกครั้ง ใช้เทคนิคหรือนำความรู้จากเหตุการณ์ปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เหมาะสม ประเมินผลการเรียนได้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในการจัดกิจกรรมได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหาร, อาจารย์พี่เลี้ยงทุกครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) นักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านงานในหน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและโดยรวมก็อยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จัดให้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสม่ำเสมอ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4) ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะความเป็นครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความรับผิดชอบต่องานที่ทางโรงเรียนมอบหมาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านงานใน

หน้าที่ครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

สุมาลี ศรีพุทธรินทร (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยง

2) ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 196 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .39-.86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยรวมและจำแนกเชิงระบบในระดับมาก ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยนครพนม จำแนกตามสถานภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเชิงระบบ ด้านปัจจัยนำเข้า คือ ควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทั้งด้านความเป็นครู ด้านความรู้และสมรรถนะการสอนให้มากขึ้นควรมีความพร้อมครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้ ทักษะ และเข้าใจบทบาทตนเองให้มากขึ้น ด้านกระบวนการคือนักศึกษาควรจัดทำเอกสารการสอนให้เสร็จและให้ครูพี่เลี้ยงตรวจก่อนสอน ควรบริหารจัดการชั้นเรียนให้ทั่วถึง อาจารย์นิเทศก์ควรเพิ่มเวลานิเทศมากขึ้น ควรมีระบบการติดต่อประสานงานและถูกต้องมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ โดยเฉพาะทักษะการสอนโดยความร่วมมืออย่างเข้มแข็งทั้งจากโรงเรียนร่วมผลิตและคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

สมปอง ขาสิงห์แก้ว และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ

บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556

2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจและผลการดำเนินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ปีการศึกษา 2561 ประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 26 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Ratio) 5 ระดับของ Likert (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการประมวลความคิดเห็นและการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาพบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกเป็นรายด้าน มีดังนี้

1) ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารนโยบาย และกลยุทธ์ทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ในระดับมากที่สุด และการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการฝึกประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ แก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมและความดีต่อผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและการวางแผน และดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

3) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการวางตัวดีมีมารยาท วาจาเหมาะสมกับกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีมนุษยสัมพันธ์รับฟังและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

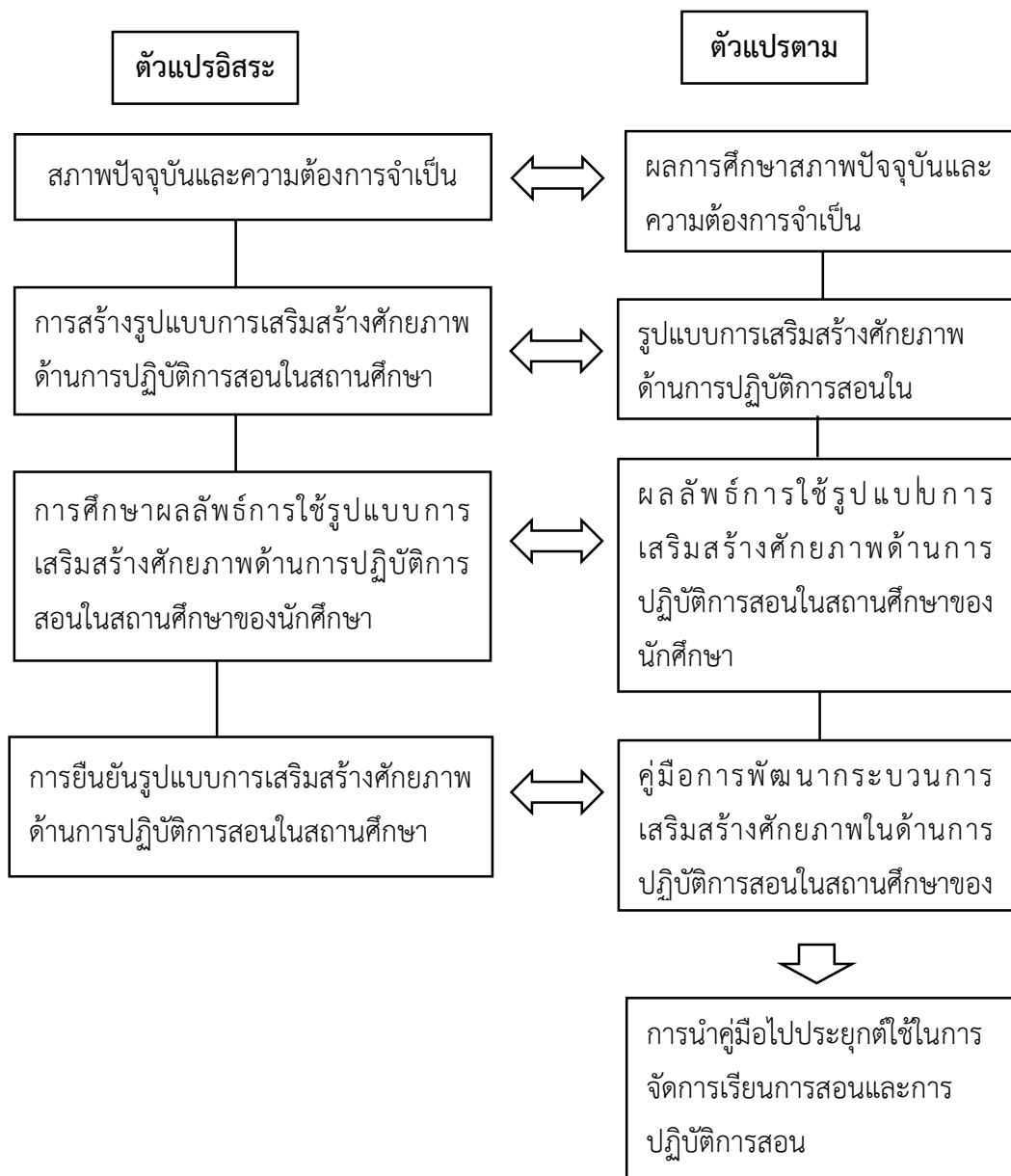
2. ความพึงพอใจและผลการดำเนินโครงการ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจโดยรวมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การดำเนินโครงการมีความ

เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและเอกสารประกอบการโครงการมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย (□) อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

ฐานา จ้อยเจริญ และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยผู้นิเทศ คือ อาจารย์นิเทศ 96 คน ครูพี่เลี้ยง 100 คน และผู้รับการนิเทศ คือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 335 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ ชุดที่ 1 สำหรับผู้นิเทศ และชุดที่ 2 สำหรับนักศึกษา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (□) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้นิเทศก่ได้นิเทศนักศึกษาตรงตามวิชาเอก อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 4 คนต่อครูพี่เลี้ยง 1 คน และอัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 6 คนต่ออาจารย์นิเทศก่ 1 คน จากการศึกษาพบว่า ผู้นิเทศก่มีความเชื่อมั่นด้านความรู้ในการนิเทศระดับมากและมีขั้นตอนการนิเทศแตกต่างกัน นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการสอนจากครูพี่เลี้ยงมากกว่าอาจารย์นิเทศก่และมีการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ ทั้งนี้ปัญหาในการนิเทศ ประกอบด้วย (1) ผู้นิเทศมีภาระงานนอกเหนือจากการนิเทศมาก (2) ผู้นิเทศมีความรู้เรื่องการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงพอ (3) การขาดรูปแบบการนิเทศที่เฉพาะเจาะจงในวิชาวิทยาศาสตร์ (4) การขาดสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการนิเทศเป็นการเฉพาะ (5) การขาดการปรับปรุงคู่มือการนิเทศ และ (6) เบี่ยงเบนไม่เพียงพอต่อการนิเทศ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า มุมมองสภาพและปัญหาของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก่ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สอดคล้องกันคือ การนิเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีรูปแบบ แนวทาง และกระบวนการนิเทศที่ชัดเจนและมีความเฉพาะต่อการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงควรมีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตารางภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาหรือรูปแบบการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1. ประชากร
- 3.2. การสุ่มตัวอย่าง
- 3.3. กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร
- 3.4. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
- 3.6 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวัดค่าตัวแปร
- 3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1. ประชากร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1.1 ประชากร (Population)

จากผลการสำรวจกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 1,500 รูป/คน ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดยโสธร ในภาคอีสานตอนล่าง 2 จังหวัด คือ จังหวัดยโสธร และกาฬสินธุ์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 15,000 รูป/คน มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 1 (Research 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (ในรูปแบบสอบถาม) เพื่อทำการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (Need

Assessment) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 1,500 รูป/คน ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดยโสธร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 1 โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม จำนวน 306 ชุด ตามสูตรตารางการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 1-4) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน และสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยการหาค่าความตรง (Validity) ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถามแบบประเมิน (Content Validity) โดยใช้สูตรของ โรวีเลลีและเฮมเบิลตัน (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1977) (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการรวบรวมประเด็นข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามที่มีความคล้ายคลึงกันแล้ว นำเสนอเชิงพรรณนา รวมทั้งรวมทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 รูป/คน กับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 40 รูป/คน

ระยะที่ 2 (Development 1) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 รูป/คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 18 รูป/คน โดยการพิจารณาคัดเลือกแบบเจาะจง (Specific) เช่น เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1) ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อสกัดข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีประสบการณ์ตรง หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พร้อมทั้งการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Data Triangulation)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แบบสนทนากลุ่ม (2) แบบประเมินรูปแบบด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ผู้วิจัยและคณะได้ทำการชี้แจงประเด็นการสนทนากลุ่ม การบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกครั้ง

3) การรวบรวมข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) การสนทนากลุ่ม (2) การส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา (3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลผู้สนทนากลุ่ม และ (4) การประเมินรูปแบบการประเมินโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้คืน ดำเนินการวิเคราะห์และแปลความหมายโดยใช้แนวทางของ Sinjaru Thanin (2009, หน้า 10) ทั้ง 5 ฉบับ

4) ผู้วิจัยได้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Specific) พิจารณาจากความรู้ ประสบการณ์ และการได้รับการยอมรับในวงวิชาการ และใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคู่มือรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวน 5 รูป/คน เป็นต้น

5) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) มีดังนี้ (1) การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data) ผู้วิจัยได้อ่านบันทึกการสนทนาให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ตรวจสอบว่ามีความถูกต้องหรือข้อบกพร่องหรือไม่ อย่างไร จนได้รับฉันทามติ (Consensus) ในความสมบูรณ์ของข้อมูล (2) การตรวจสอบด้านบุคคล (Person) โดยการทิ้งช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมและตรวจสอบความเสถียรหรือความคงเส้นคงวาของข้อมูลที่เคยให้ไว้ว่าเหมือนเดิมหรือไม่ และ (3) การตรวจสอบด้านสถานที่ (Place) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบขนาดของโรงเรียน (ขนาดใหญ่-กลาง-เล็ก) ว่าได้ส่งผลต่อการฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

6) คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลความต้องการจำเป็นในการในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา (ข้อมูลเชิงปริมาณ) และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (ข้อมูลเชิงคุณภาพ) นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และใช้ในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) รวมทั้งการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาโครงการวิจัยได้วินิจฉัย ตรวจสอบก่อนนำ (รูปแบบ/นวัตกรรมทางการศึกษา) ไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 (Research 2) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาด้วยการศึกษาผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2565-2566 และการประเมินความพึงพอใจจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 176 รูป/คน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) โดยกำหนดเป็นร้อยละของประชากรในการพิจารณาว่าถ้าขนาดประชากรเป็นหลักพัน ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% (ธีรฤติ เอกะกุล, 2543, หน้า 56)

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert Scale

2) การรวบรวมข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) การใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ จำนวน 176 ชุด (2) การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และ (3) การวิเคราะห์-สังเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 4 (Development 2) การยืนยันรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ขั้นตอนการยืนยันรูปแบบและคู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน ดังนี้

1) การวิเคราะห์การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 5 การนำคู่มือ/รูปแบบการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไปขยายผลและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 306 รูป/คน ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดยโสธร

3.1.3 กลุ่มเป้าหมาย (Target Group)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากการตัดสินใจจากคุณลักษณะของกลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอาศัยความรู้ (Attainments) ความชำนาญ (Competence) และประสบการณ์ (Experience) ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76) และนำไปใช้ในงานวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 13 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน รวมทั้งรวมทั้งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 รูป/คน กับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน จำนวน 40 รูป/คน

2. การประเมินผลลัพธ์การใช้รูปแบบ/คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาด้วยแบบสอบถามข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยการศึกษาผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2565-2566 และการประเมินความพึงพอใจจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) จำนวน 176 รูป/คน โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์

3.2. การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) แบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นการศึกษาถึงรูปแบบ/คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาในจังหวัดยโสธรและจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่าง (Sample) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สังกัดอยู่หรือส่งถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stockholder) กับการวิจัยโดยตรงเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพหรือข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยตนเองและคณะ จำนวน 350 ชุด (ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเกินมา จำนวน 44 ชุด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการสูญหาย หรือความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามและป้องกันการลงพื้นที่เก็บเพิ่มเติมในกรณีจำเป็น) คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด คณะผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาสมบูรณ์คืนกลับมา จำนวน 350 ชุด (แต่ในขั้นตอนการแปลผลทางสถิติผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 306 ชุด เท่านั้น) ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากจังหวัดยโสธรและกาฬสินธุ์ จำนวน 40 รูป/คน และทำการตรวจสอบสามเข้าข้อมูล (ด้านบุคคล ด้านเนื้อหา และด้านเวลา)

3.3. กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร

สำหรับกรอบแนวคิดการกำหนดตัวแปร (Variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าวผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

- (1) สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น
- (2) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
- (3) การศึกษาผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

ในสถานศึกษาของนักศึกษา

3.3.2 ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (Dependent Variables) ตามที่เกิดจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน (Current Condition) หรือความต้องการจำเป็น (Needs) และผลจากการวิจัยขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- (1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น
- (2) รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
- (3) ผลลัพธ์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนใน

สถานศึกษาของนักศึกษา

(4) คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3.4. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทของข้อมูล (Data) ที่ใช้ในกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความ และการสรุปผล ประกอบด้วย ดังนี้

ประเภทของข้อมูล (Data) ที่ใช้ในกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความ และการสรุปผล ประกอบด้วย ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นข้อมูลเชิงวิชาการตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการวิจัยในครั้งนี้

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ในเชิงวิชาการซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

- 1) ตำรา หนังสือ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature)
- 2) เอกสาร บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

3) วารสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการทั้งที่ใช้ระบบเอกสาร (Document) และสื่อในระบบออนไลน์ (Internet)

3.5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.5.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ควบคุมกัน) จากตัวอย่าง (Sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.5.1.1 ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (Internet) แปลความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.5.1.2 การสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542
- 2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา
- 3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน
- 4) ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน
- 6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน
- 7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการ

ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.5.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์)

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

2) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา

3) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน

4) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการนิเทศงานนักศึกษา

6) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน

7) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3.6 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ควบคุมกัน) จากตัวอย่าง (Sample) และกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ใน 2 จังหวัด คือ ยโสธร และกาฬสินธุ์ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.6.1 การทบทวนวรรณกรรม

ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราและงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (Internet) แปลความหมาย (Interpretation) วิเคราะห์ (Analyze) สังเคราะห์ (Synthetic) แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.6.2 การสร้างแบบสอบถาม

กระบวนการออกแบบ (Design) และกระบวนการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire Creation Process) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน คือ

1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา

3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน

4) ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน

6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน

7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.6.3 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

2) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา

3) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน

4) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับการนิเทศงานนักศึกษา

6) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับประเมินตนเองของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน

7) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3.6.4 การตรวจสอบเครื่องมือ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแล้วนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยโดยการนำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นแล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อคำถามเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ในด้านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

1) พระครูประสิทธิ์ศีลคุณ, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
2) พระครูสุธีรสาร, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรง
3) ดร. สมปอง จันทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
4) ดร. สุวิมล สมไชย	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง และความเหมาะสมด้านเนื้อหา

5) ดร. พูนศักดิ์ วิเศษแก้ว

ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น

และความเที่ยงตรง

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้พิจารณาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ซึ่งเป็นการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุมและสอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ ตลอดจนการใช้ภาษาไทยในการเขียนข้อคำถาม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.02-1.00 และการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป ได้จำนวน 37 ข้อ โดยข้อคำถามครอบคลุมนิยามที่กำหนดไว้ ส่วนข้อมูลรายละเอียดเพิ่มของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล คุณวุฒิทางด้านการศึกษา ตำแหน่ง การงาน อาชีพ ประสบการณ์ รางวัล และความเชี่ยวชาญ เป็นต้น ที่ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะขอนำไปปรากฏในภาคผนวก

3.6.5 การสร้างความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

3.6.6 การปรับปรุงเครื่องมือ

หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 30 ชุด ทั้งนี้ เพราะวิทยาเขตร้อยเอ็ด มีบริบทและการจัดการศึกษาที่ใกล้เคียงกับกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่จริง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3.6.7 การทดสอบเครื่องมือ

หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 30 ชุด ทั้งนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีบริบทและ สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ทางสถิติของเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) อีกครั้งหนึ่งก่อนลงพื้นที่จริง

3.6.8 การทดสอบผลของเครื่องมือ

นำแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Package Software) ผลการทดสอบมีค่าอำนาจจำแนก (Item-Total Correlation) อยู่ระหว่าง 0.06-0.75 และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (Item-Total Correlation) ตั้งแต่ 0.02 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละประเด็น และได้ค่าแห่งความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่าง .706-.879 นอกจากนี้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นยังได้ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน รวมค่าของ IOC คือ .801 เรียบร้อยแล้ว จึงได้สรุปว่าแบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ แล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถามจริง

3.6.9 การใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว และผ่านคณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปลงพื้นที่เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (Sample) และกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.6.10 วิธีการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สำหรับวิธีการสร้างและการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยทั้งแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบบสอบถามการวิจัยจะใช้คำถาม 2 ลักษณะ คือ ข้อคำถามแบบปลายปิดและข้อเสนอแนะ (Closed-ended Questions) ส่วนแบบข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาพร้อมประเมินค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ส่วนการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) เป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาและทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ซึ่งคณะผู้เชี่ยวชาญจะใช้ดุลยพินิจพิจารณา (Discretion) ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีเกณฑ์ในการให้ค่าคะแนน ดังนี้

คะแนน -1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน 0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้ว ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน +1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

พร้อมนี้ การตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พิจารณาความถูกต้อง (Correctness) ความสมบูรณ์ (Perfection) และจากค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบัค อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ดังนี้

ส่วนของคำถาม	ค่าอัลฟาแสดงความเชื่อมั่น
1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	.811
2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา	.706
3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน	.807
4) ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	.784
5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน	.768
6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน	.852
7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพ ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	.879
รวม	.801

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละประเด็น และได้ค่าแห่งความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่าง .706–.879 นอกจากนี้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นยังได้ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน รวมค่าของ IOC คือ .801 เรียบร้อยแล้ว จึงได้สรุปว่าแบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.7. องค์ประกอบของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีมาสรุปเป็นปัจจัยและสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) และกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ที่ผู้วิจัยและคณะได้สร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List Form) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และสถานะ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 7 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542
- 2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา
- 3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน
- 4) ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน
- 6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน
- 7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

สอนในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ในบริบทของการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเชิงคุณภาพ (Qualitative Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) จำนวน 40รูป/คน ใน 2 จังหวัด คือ ยโสธร และกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยวิธีการเจาะจง (Specific Method) ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเด็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 มุมมองด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ประเด็นที่ 2 มุมมองด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษาที่มีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ประเด็นที่ 3 . มุมมองด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ประเด็นที่ 4 มุมมองของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาและปัจจัยที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ประเด็นที่ 5 เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และความคาดหวังที่จะได้รับจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาระหว่างชั้นปีที่ 1-4

ประเด็นที่ 6 เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และความคาดหวังที่จะได้รับจากกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ประเด็นที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

3.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) แบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นการศึกษาถึงรูปแบบ/คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาในจังหวัดยโสธรและจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่าง (Sample) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สังกัดอยู่หรือส่งถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stockholder) กับการวิจัยโดยตรงเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพหรือข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยตนเองและคณะ จำนวน 350 ชุด (ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเกินมา จำนวน 44 ชุด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการสูญหาย หรือความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามและป้องกันการลงพื้นที่เก็บเพิ่มเติมในกรณีจำเป็น) คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด คณะผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาสมบูรณ์คืนกลับมา จำนวน 350 ชุด (แต่ในขั้นตอนการแปลผลทางสถิติผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 306 ชุด เท่านั้น) ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากจังหวัดยโสธรและกาฬสินธุ์ จำนวน 40 รูป/คน และทำการตรวจสอบสามเข้าข้อมูล (ด้านบุคคล ด้านเนื้อหา และด้านเวลา)

3.8 การวัดค่าตัวแปร

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นข้อคำถามเป็นรายข้อ ถ้าในกรณีที่แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลใหม่มาเพิ่มเติมจนเกิดความสมบูรณ์และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะ โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด ใน 7 ด้าน สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความ

ตรง (Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Data Triangulation) การตีความ (Interpretation) วิเคราะห์ (Analyze) สังเคราะห์ (Synthetic) แล้วอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Description)

สำหรับการแปลผลของข้อมูล ผู้ทำวิจัยได้กำหนดค่าอันตรภาคชั้น สำหรับการแปลผลข้อมูล โดยคำนวณค่าอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เพื่อกำหนดช่วงชั้น ด้วยการใช้สูตรคำนวณและ คำอธิบายสำหรับแต่ละช่วงชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550, หน้า 78-79)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

การให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ระดับ	5 หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ	4 หมายถึง	มาก
ระดับ	3 หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ	2 หมายถึง	น้อย
ระดับ	1 หมายถึง	น้อยที่สุด

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปรความหมายคะแนน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2545 หน้า 12 -13) ซึ่งมีค่าคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ (Integrity) ของประเด็น คำถามต่าง ๆ ในกรณีที่จำนวนแบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และแจกแบบสอบถามเพิ่มเติมจำนวนเท่าที่ขาดไปและดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะ แปรค่าของข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน จำนวน 7 ด้าน สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความตรง (Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการตีความ (Interpretation) วิเคราะห์ (Analyze) สังเคราะห์ (Synthetic) แล้วอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Description)

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยเว้นระยะเวลา 3 เดือน แล้วซักถามในประเด็นเดิมและตรวจสอบเทียบเคียงว่ากาลเวลาต่างกัน ข้อมูลที่ได้รับจะแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ข. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากพื้นที่วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ กับพื้นที่ที่เก็บข้อมูลอื่น เช่น สถานที่นอกมหาวิทยาลัย เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล มีบรรยากาศที่เป็นอิสระและมีความส่วนตัวสูง หรือสถานที่ตามนัยหมายที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก เป็นต้น

ค. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลหรือผู้บันทึกข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้นำบทบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยมาเปรียบเทียบกัน รวมทั้งการให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความด้วยการอ่านให้ฟังและให้ตรวจสอบความถูกต้องซ้ำ

4) การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลในเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) การสรุปและประมวลผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้มาจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Methods) ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความ (Interpretation) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthetic) และอธิบายเชิงพรรณนา

3.10 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ

3.10.1 สถิติเชิงพรรณนา

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการอธิบายผลการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าได้และผู้วิจัยต้องการบรรยายเพื่อให้ทราบถึงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติเท่านั้น ดังนั้น สถิติที่เหมาะสม คือ ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ด้านระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านบริบทการศึกษาเป็นข้อมูลที่ใช้มาตราวัดอันตรภาค (Interval Scale) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนของแต่ละระดับความคิดเห็นของตัวอย่าง สถิติที่ใช้จึงได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.10.2 สถิติเชิงอ้างอิง

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2) ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณโดยรวมของสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน สำหรับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3) การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สำหรับนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

4) ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณโดยรวมของการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

5) การตรวจสอบปัจจัยแต่ละข้อที่สามารถทำนายการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

6) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

7) ผลการประเมินรูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) แบบผสมผสานระหว่างข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการศึกษาวัตกรรมการศึกษา/รูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันชัดเจนในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ
df	แทน	องศาความเป็นอิสระ (degree of freedom)
N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
P	แทน	ค่า p (ค่า significance ที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation)
$\bar{0}$	แทน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
St. Error	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์
t	แทน	การทดสอบค่า t
y	แทน	สมการในรูปคะแนนดิบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
Z	แทน	สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

χ^2 แทน ค่าไคสแควร์ (Chi-Square)

χ^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์การอธิบาย

4.2 ลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถามความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตรวัดมีลักษณะปลายปิด (Closed-ended Questions) โดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert rating scales) ตั้งแต่น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะที่ 1 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 1 (Research 1) การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประชากร (Population) หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและนักศึกษา จำนวน 1,500 รูป/คน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดยโสธร ซึ่งนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ทั้งหมด 4 ระยะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 1 โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 306 ชุด กำหนดตามตารางการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, PP. 1-4) และแปรผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ (n = 306)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1) บรรพชิต	38	12.41
1) คฤหัสถ์ชาย	122	39.86
2) คฤหัสถ์หญิง	146	47.72
รวม	306	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นคฤหัสถ์หญิง จำนวน 146 คน (คิดเป็นร้อยละ 51.00) คฤหัสถ์ชาย จำนวน 122 คน (คิดเป็นร้อยละ 31.00) และเป็นเพศบรรพชิต จำนวน 38 รูป (คิดเป็นร้อยละ 18.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ (n = 306)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
1) อายุระหว่าง 20-25 ปี	118	38.56
2) อายุระหว่าง 26-30 ปี	59	19.28
3) อายุระหว่าง 31-35 ปี	30	9.80
4) อายุระหว่าง 36-40 ปี	28	9.15
5) อายุระหว่าง 41-45 ปี	26	8.46
6) อายุระหว่าง 46-50 ปี	20	6.35
7) อายุระหว่าง 51-55 ปี	15	4.90
8) อายุระหว่าง 56-60 ปี	7	2.28
9) อายุตั้งแต่ 61 ปี ขึ้นไป	3	0.98
รวม	306	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 306 รูป/คน ตามข้อมูลตั้งนี้ อายุตั้งแต่ 15-60 จำนวน 303 รูป/คน อายุตั้งแต่ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 118 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 38.56) มีอายุระหว่าง 26-30 ปี จำนวน 59 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 19.28) อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 30 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 9.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ (n = 306)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับสถานะ		
1) ผู้บริหารสถานศึกษา	22	7.18
2) ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา	86	28.10
3) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา	16	5.22
4) ผู้ปกครองนักศึกษา	65	21.24
5) นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน	117	38.23
รวม	306	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 306 รูป/คน จำแนกตามสถานะ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ มีสถานะเป็นนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนมากที่สุด จำนวน 117 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 38.23) รองลงมา คือ ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 86 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.10) และรองลงมา คือ มีสถานะเป็นผู้ปกครองนักศึกษา จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.24 ตามลำดับ พร้อมนี้สถานะที่มีน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.18)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ก. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและการแปลผล

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยเป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน 7 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา (3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน (4) ด้านหลักการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครู (5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน (6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน และ (7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และผู้วิจัยได้แปลผลข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (n = 306)

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในระดับใด	3.45	1.85	มาก
2	การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	3.40	1.84	ปานกลาง
3	บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและอื่น ๆ มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ในระดับใด	4.00	1.41	มาก
4	สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนมีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ในระดับใด	3.45	1.73	มาก
5	การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	3.00	1.73	ปานกลาง
	รวม	3.40	1.84	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านการจัดการ

เรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ 3.40) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและอื่น ๆ มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ 4.00) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ 3.45) และรองลงมา คือ การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ 3.40) ตามลำดับ ส่วนประเด็นการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ($\bar{x}$ 3.00)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา (n = 306)

ข้อที่	ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา	($\bar{x}$)	(S.d.)	แปลผล
1	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาสารัตถนิยมที่มีแนวคิดหลักเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.33	2.08	มากที่สุด
2	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญารัตถนิยม ที่มีแนวความเชื่อที่ความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	3.51	1.87	มาก
3	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาพิพัฒน์นิยม ที่แนวความเชื่อว่ามีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลองเพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.40	2.09	มากที่สุด
4	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาปฏิรูปนิยม ที่มีแนวความเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.42	2.10	มากที่สุด

5	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาการศึกษากลุ่มภาวะนิยม ที่มีแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรี มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.41	2.10	มากที่สุด
	รวม	4.21	2.05	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (□ 4.21) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาปฏิรูปนิยม ที่มีแนวความคิดว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด (□ 4.42) รองลงมา คือ อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและเป็นอาชีพที่ชี้แนวทางให้กับเด็ก ๆ ในอนาคต มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด (□ 4.41) และรองลงมา คือ การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาการศึกษากลุ่มภาวะนิยม ที่มีแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรี มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด (□ 4.40) ส่วนประเด็นการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญานิตินิยม ที่มีแนวความคิดเชื่อว่าความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด (□ 3.51)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน (n = 306)

ข้อที่	ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA MODEL มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.30	2.07	มากที่สุด
2	วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	3.52	1.87	มาก
3	วิธีการสอนแบบการพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.42	2.10	มากที่สุด
4	วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง (Laboratory Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.40	2.09	มากที่สุด
5	วิธีสอนแบบสาธิต มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด	4.41	2.10	มากที่สุด
	รวม	4.21	2.05	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.21) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA MODEL มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.42) รองลงมา คือ วิธีสอนแบบสาธิต มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.41) และรองลงมา คือ วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง (Laboratory Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติ

การสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.40) ส่วนประเด็นวิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ 3.52)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (n = 306)

ข้อที่	ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลักหรืองานรองที่ตนสนใจ	3.52		มาก
2	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาการภาควิชาชีพของตน	3.40		ปานกลาง
3	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาควิชาของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น	4.00		มาก
4	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3.20		ปานกลาง
5	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือสามารถสร้างงานให้กับตนเอง	4.20		มาก
	รวม	3.66	0.420	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.66) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือสามารถสร้างงานให้กับตนเอง มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.20) รองลงมา คือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาควิชาของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.00) และรองลงมา คือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลักหรืองานรองที่ตนสนใจ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ 3.52) ตามลำดับ ส่วนประเด็น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ 3.20)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน (n = 306)

ข้อที่	ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	การนิเทศงานนักศึกษาเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ	3.25	1.80	ปานกลาง
2	การเตรียมความพร้อมของภาควิชาหรือหลักสูตรวิชาในรายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการฝึกปฏิบัติการสอน	4.00	2.00	มาก
3	ผู้บริหารหลักสูตร ผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ผู้นิเทศก์เป็นผู้ที่มีบทบาทความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	4.25	2.06	มากที่สุด
4	อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพตลอดจนผู้ที่ควบคุมดูแลนักศึกษาในการจัดทำรายงานทางวิชาการเป็นต้น เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการฝึกปฏิบัติการสอน	4.30	2.07	มากที่สุด
5	จำนวนครั้งในการนิเทศนักศึกษาอยู่ในดุลพินิจของผู้นิเทศฝ่ายมหาวิทยาลัยและ ผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงานจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรได้รับการติดต่อประสานงานกันโดยตลอด หรืออาจประสานผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรงได้	3.00	1.73	ปานกลาง
	รวม	3.80	1.94	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.80) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อาจารย์นิเทศที่ทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพตลอดจนผู้ที่ควบคุมดูแลนักศึกษาในการจัดทำรายงานทางวิชาการเป็นต้น เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ 4.30) รองลงมา คือ ผู้บริหารหลักสูตร ผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ผู้นิเทศเป็นผู้ที่มีบทบาทความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 4.25) และรองลงมา คือ การเตรียมความพร้อมของภาควิชาหรือหลักสูตรวิชาในรายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 4.00) ตามลำดับ ส่วนประเด็น จำนวนครั้งในการนิเทศนักศึกษาอยู่ในดุลพินิจของผู้นิเทศฝ่ายมหาวิทยาลัยและ ผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงานจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรได้รับการติดต่อประสานงานกัน โดยตลอด หรืออาจประสานผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรงได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ 3.00)

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน (n = 306)

ข้อที่	ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	ปัจจัยด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	3.20 3.25	1.78	ปานกลาง
2	ปัจจัยด้านความรู้ด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	4.00	1.80	ปานกลาง
3	ปัจจัยด้านทักษะทางปัญญา มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	3.10	2.00	มาก

4	ปัจจัยด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	3.00	1.73	ปานกลาง
5	ปัจจัยด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา		1.73	ปานกลาง
	รวม	3.29	1.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 3.29) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัจจัยด้านทักษะทางปัญญามีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ 4.00) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความรู้ด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 3.25) และรองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 3.20) ตามลำดับ ปัจจัยด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X}$ 3.00)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.d.) เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (n = 306)

ข้อที่	ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	กิจกรรมการปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์ ในหน่วยงานเพื่อชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงลักษณะงาน การบริหารงานในหน่วยงาน และระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติ ส่งผลต่อการเสริมสร้าง ศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด	4.00	2.00	มากที่สุด
2	การนิเทศงานแก่นักศึกษาโดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่ นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การชี้แจง ข้อบกพร่องของนักศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหอันอาจจะ เกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการ เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในระดับใด	4.10	2.01	มากที่สุด
3	การควบคุม ดูแลความประพฤติของนักศึกษาและให้ความ ค้ำครองรักษาในด้านความปลอดภัยแก่นักศึกษาตาม สมควร ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด	4.20	2.02	มากที่สุด
4	การช่วยเสนอแนะแนวทางการฝึกประสบการณ์หรือวิธีการ ปรับปรุงแก้ไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการ เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในระดับใด	3.45	1.85	มาก
5	การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์ วิชาชีพและการจัดกิจกรรมหลังการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายหรือ ความสำเร็จของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	3.40	1.87	ปานกลาง
	รวม	4.00	2.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญา

ตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.00) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า การนิเทศงานแก่นักศึกษาโดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานการชี้แจงข้อบกพร่องของนักศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ 4.20) รองลงมา คือ การนิเทศงานแก่นักศึกษาโดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การชี้แจงข้อบกพร่องของนักศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ 4.10) และรองลงมา คือ กิจกรรมการปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์ในหน่วยงานเพื่อชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงลักษณะงานการบริหารงานในหน่วยงาน และระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}$ 4.00) ส่วนประเด็น การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการจัดกิจกรรมหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 3.40)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

จากการสรุป ประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันแล้วสรุปเชิงพรรณนา (Descriptive) ได้ในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กลไกการตอบรับที่ไม่เพียงพอ กล่าวคือการตอบรับที่สร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการฝึกปฏิบัติการสอน สถาบัน/โรงเรียนต่าง ๆ สามารถใช้ระบบผลตอบรับที่มีโครงสร้าง เช่น การประเมินจากเพื่อนร่วมงานหรือการทบทวนตนเองเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ไตร่ตรองวิธีการสอนของตน และรับผลตอบรับจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน

ประเด็นที่สอง การเปิดรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างจำกัด นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอาจได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมการสอนที่จำกัดเท่านั้น ซึ่งอาจ

ขีดความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มนักเรียนที่แตกต่างกัน สถาบัน/โรงเรียนต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกับโรงเรียนและชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าการฝึกสอนจะได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และข้อมูลประชากรของนักเรียนที่หลากหลาย

ประเด็นที่สาม การบูรณาการเทคโนโลยีไม่เพียงพอ หมายถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีในการศึกษา นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องคุ้นเคยกับการบูรณาการในห้องเรียน สถาบัน/โรงเรียนต่าง ๆ สามารถเสนอการฝึกอบรมและเวิร์คช็อป (workshop) เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์ม (Platform) เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อยกระดับการเรียนการสอน

ประเด็นที่สี่ การจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกัน หลักสูตรที่สอนในสถาบันการศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดในทางปฏิบัติของการฝึกสอนเสมอไป สถาบันสามารถสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นกับโรงเรียนเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรจะเตรียมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้พร้อมสำหรับความเป็นจริงของห้องเรียนอย่างเพียงพอ

ข. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและการแปลผล

ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 รูป/คน เป็นคำถามประเด็น “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นข้อคำถามแบบเปิดให้ตอบได้แบบอิสระ แล้วผู้วิจัยทำการตี (Interpretation) ความคำตอบที่ได้ วิเคราะห์ (Analyze) สังเคราะห์ (Synthetic) แล้วอธิบายเชิงพรรณนาพบประเด็นข้อเสนอแนะ (Suggestions) การตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ช่วยให้นักศึกษาครูที่กำลังฝึกปฏิบัติการสอนได้รับประสบการณ์การสอนที่สมบูรณ์และเติมเต็มให้มากขึ้น ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่หนึ่ง การพัฒนาทางวิชาชีพเปิดโอกาสการฝึกอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะการสอนและติดตามแนวทางปฏิบัติทางการศึกษาล่าสุด

ปัจจัยที่สอง การบริหารแบบสนับสนุน ฝ่ายบริหารของโรงเรียนที่ให้คำแนะนำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวกสำหรับครู

ปัจจัยที่สาม โปรแกรมการให้คำปรึกษา การเข้าถึงที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ซึ่งสามารถให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการสนับสนุนตลอดเส้นทางการสอน

ปัจจัยที่สี่ แหล่งข้อมูลในชั้นเรียน สื่อการสอนที่เพียงพอและหลากหลาย รวมถึงหนังสือเรียน เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อสร้างบทเรียนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ห้า พื้นที่ทำงานร่วมกัน โอกาสสำหรับครูในการทำงานร่วมกันและแบ่งปันแนวคิดกับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมความรู้สึกเป็นชุมชนและเติบโตทางอาชีพ

ปัจจัยที่หก บริการสนับสนุนนักศึกษา การเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ผู้ให้คำปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และบริการสนับสนุนด้านภาษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน

ปัจจัยที่เจ็ด คำติชมและการประเมินผล คำติชมและการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานและนักเรียน เพื่อช่วยครูระบุด้านที่ต้องปรับปรุงและเฉลิมฉลองความสำเร็จ

ปัจจัยที่แปด ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายถึงความท้าทายและไตร่ตรองแนวทางปฏิบัติในการสอน

ปัจจัยที่เก้า เวลาสำหรับการวางแผนและการไตร่ตรอง: เวลาที่เพียงพอระหว่างสัปดาห์ทำงานสำหรับการวางแผนบทเรียน การให้เกรดและการไตร่ตรองเพื่อให้แน่ใจว่าการสอนมีคุณภาพ

ปัจจัยที่สิบ ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน นโยบายสนับสนุนที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานที่ดี โดยตระหนักว่าครูต้องการเวลาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและการฟื้นฟูร่างกาย

4.3 การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	Y
X ₁	1							
X ₂	.598**	1						
X ₃	.751**	.518**	1					
X ₄	.784**	.592**	.787**	1				
X ₅	.724**	.529**	.881**	.837**	1			
X ₆	.793**	.544**	.086**	.771**	.841**	1		
X ₇	.748**	.529**	.766**	.764**	.787**	.762**	1	
Y	.528**	.402**	.450**	.465**	.448**	.467**	.455**	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรทั้ง 7 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.12 ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของสมการถดถอยเชิงพหุคูณโดยรวมของการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

Model	R	R Square	Adjusted R	Std. Error of the Estimate
1	.589 ^a	.358	.349	.504

a. Predictors: (Constant), m5, m3, m4, m2

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ตัวแปรอิสระ 7 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ .598 ตัวแปรทั้ง 7 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของระดับผลของการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ได้ร้อยละ 35.8 ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .349

ตารางที่ 4.13 การตรวจสอบปัจจัยแต่ละข้อที่สามารถทำนายการพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง ศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี(หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

Model	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	P
1	41.686	4	10.422	41.068	.000*
Regression	74.827	295	.254		
Residual					
total	116.513	299			

a. Predictors: (Constant), X₅, X₃, X₁, X₂, X₆, X₇

b. Dependent Variable: รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

จากตารางที่ 4.13 อธิบายได้ว่า มีตัวแปรที่ศึกษาอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.14 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
1. (Constant)	1.526	.234		6.531	.000
ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (X ₁)	6.420	1.631	.231	3.936	.000*
ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา (X ₂)	.228	.066	.245	3.476	.001*
ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน (X ₃)	.127	.063	.152	2.002	.044*
ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (X ₄)	.169	.045	.220	3.733	.000*
ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน (X ₅)	.106	.062	.105	1.716	.001*
ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน (X ₆)	.250	.047	.283	5.307	.000*
ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (X ₇)	6.624	1.887	.238	3.511	.001*

a. Dependent Variable: การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 สามารถเขียนสมการพยากรณ์การพัฒนาระบบการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.526 + 6.420X_1 + 0.228X_2 + 0.127X_3 + 0.169X_4 + 0.106X_5 + 0.250X_6 + 6.624X_7$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.231Z_1 + 0.245Z_2 + 0.152Z_3 + 0.220Z_4 + 0.105Z_5 + 0.283Z_6 + 0.238Z_7$$

ค่า b ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เท่ากับ 6.420 หมายความว่า การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 6.420 แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา เท่ากับ 0.228 หมายความว่า ปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 0.228 แสดงว่าปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน เท่ากับ 0.127 หมายความว่า ความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 0.127 แสดงว่าความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติ

การสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เท่ากับ 0.169 หมายความว่า หลักการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการ ปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 0.169 แสดงว่าด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมี อิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน เท่ากับ 0.106 หมายความว่า การนิเทศ งานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน เพิ่มขึ้น 1 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการ ปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 0.106 แสดงว่าการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนมี อิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน เท่ากับ 0.250 หมายความว่า การประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง ศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 0.250 แสดงว่าการสนับสนุนของ ครอบครั้วและคนรอบตัว มีอิทธิพลต่อมีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้ำน การปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย

ค่า b ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา เท่ากับ 6.624 หมายความว่า รูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพ ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ ในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะ ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา การสอนภาษาไทย จะเพิ่มขึ้น 6.624 แสดงว่ารูปแบบของกิจกรรมทาง การศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนา

กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระ 7 ตัว ที่ร่วมทำนายตัวแปรตาม สามารถอธิบายตัวแปรต้นได้สูงมาก เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปร พบว่า ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ดีที่สุดและมีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และ (3) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน

4.4 รายงานการประเมินเครื่องมือ

ก. การประเมินผลลัพท์การใช้รูปแบบ/คู่มือ

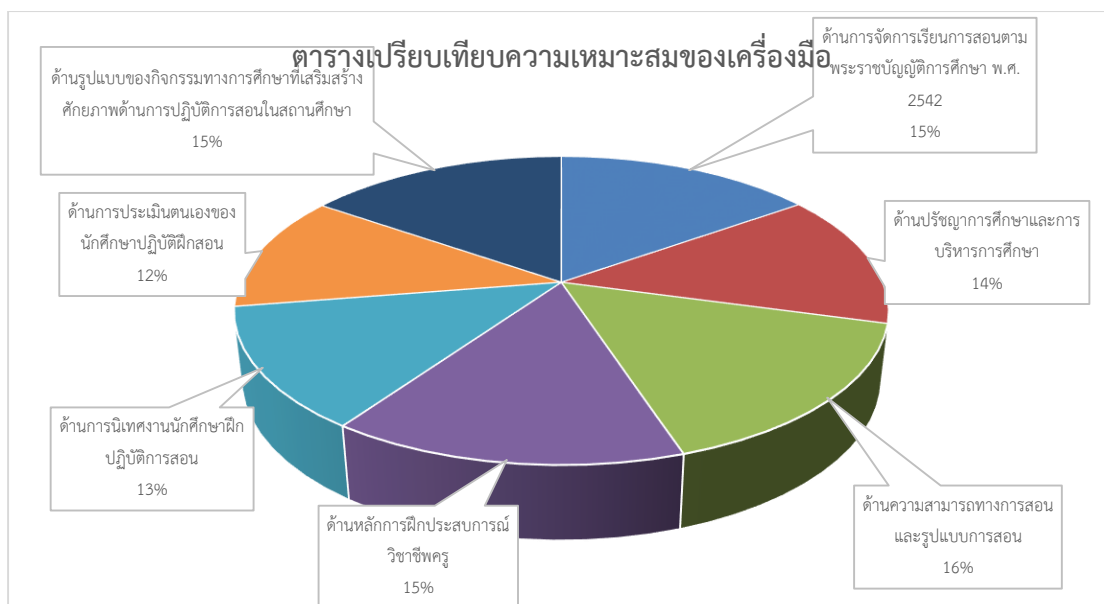
การประเมินผลลัพท์การใช้รูปแบบ/คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาด้วยแบบสอบถามข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) การศึกษาผลลัพท์การใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยการศึกษาผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2565-2566 และการประเมินความพึงพอใจจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) จำนวน 176 รูป/คน โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543, หน้า 75-76) และโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific) อธิบายผลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ผลการประเมินรูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (n= 176)

ข้อที่	ความเหมาะสมคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (หลักสูตร 4 ปี)	($\bar{X}$)	(S.d.)	แปลผล
1	ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542	3.98	1.99	มาก
2	ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา	3.66	1.91	มาก
3	ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน	4.10	2.02	มาก
4	ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	3.88	1.96	มาก
5	ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน	3.32	1.82	ปานกลาง
6	ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน	3.17	1.78	ปานกลาง
7	ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	4.02	2.00	มาก
	รวม	3.86	1.96	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.86) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.10) รองลงมาคือ ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.02) และรองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.98) ตามลำดับ ดังตารางภาพต่อไปนี้

ตารางภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบความเหมาะสมของเครื่องมือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีรายละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Qualitative Data) วิธีการสืบค้นข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและคณะได้เลือกใช้วิธีการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบออนไลน์ (Internet Online) และการลงพื้นที่สำรวจ (Survey) ความคิดเห็น ความต้องการจำเป็นของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคทฤษฎี ชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์การฝึกสอน (รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและการสำรวจความต้องการหรือการยินยอมให้ศึกษาวิจัยในเบื้องต้นก่อนการทำวิจัย และในช่วงเวลาของการวิจัยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาตามกระบวนการของระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ด้านข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จำนวน 306 ชุด และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพิ่มเติมด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) คณะผู้วิจัยรายงานผล สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการและความต้องการจำเป็นในฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการดังนี้

ก. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและการแปลผล

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในจำนวน 7 ด้าน และแปลผลได้ ดังนี้

1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับมาก ($\bar{x}$ 3.40)

2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ 4.21)

3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ 4.21)

4) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในประเด็นการปฏิบัติการสอน ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับมาก ($\bar{x}$ 3.66)

5) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในประเด็นการปฏิบัติการสอน ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับปานกลาง ($\bar{x}$ 3.22)

6) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในประเด็นการปฏิบัติการสอน ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับปานกลาง ($\bar{x}$ 3.29)

7) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในประเด็นการปฏิบัติการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้บรรยาย ค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับมาก ($\bar{x}$ 3.41)

และจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุป (Summarize) ประมวลผล (Process) วิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthetic) ประเด็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันแล้วสรุปเชิงพรรณนา (Descriptive) ได้ในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กลไกการตอบรับที่ไม่เพียงพอ กล่าวคือการตอบรับที่สร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการฝึกปฏิบัติการสอน สถาบัน/โรงเรียนต่าง ๆ สามารถใช้ระบบผลตอบรับที่มีโครงสร้าง

ประเด็นที่สอง การเปิดรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างจำกัด นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอาจได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมการสอนที่จำกัดเท่านั้น ซึ่งอาจขัดขวางความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มนักเรียนที่แตกต่างกัน

ประเด็นที่สาม การบูรณาการเทคโนโลยีไม่เพียงพอ หมายถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีในการศึกษา นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องคุ้นเคยกับการบูรณาการในห้องเรียน

ประเด็นที่สี่ การจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกัน หลักสูตรที่สอนในสถาบันการศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดในทางปฏิบัติของการฝึกสอนเสมอไป สถาบันสามารถสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นกับโรงเรียนเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรจะเตรียมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้พร้อมสำหรับความเป็นจริงของห้องเรียนอย่างเพียงพอ

ข. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและการแปลผล

ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ (perfection) ของข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 รูป/คน เป็นคำถามประเด็น “การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นข้อคำถามแบบเปิดให้ตอบได้แบบอิสระแล้วผู้วิจัยทำการตีความหมาย (Interpretation) ตีความคำตอบที่ได้ วิเคราะห์ (Analyze) สังเคราะห์ (Synthetic) แล้วอธิบายเชิงพรรณนาประเด็นข้อเสนอแนะ (Suggestions) การตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ช่วยให้นักศึกษาครูที่กำลังฝึกปฏิบัติการสอนได้รับประสบการณ์การสอนที่สมบูรณ์และเติมเต็มให้มีมากขึ้น ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่หนึ่ง การพัฒนาทางวิชาชีพเปิดโอกาสการฝึกอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะการสอนและติดตามแนวทางปฏิบัติทางการศึกษาล่าสุด

ปัจจัยที่สอง การบริหารแบบสนับสนุน ฝ่ายบริหารของโรงเรียนที่ให้คำแนะนำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวกสำหรับครู

ปัจจัยที่สาม โปรแกรมการให้คำปรึกษา การเข้าถึงที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ซึ่งสามารถให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการสนับสนุนตลอดเส้นทางการสอน

ปัจจัยที่สี่ แหล่งข้อมูลในชั้นเรียน สื่อการสอนที่เพียงพอและหลากหลาย รวมถึงหนังสือเรียน เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อสร้างบทเรียนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ห้า พื้นที่ทำงานร่วมกัน โอกาสสำหรับครูในการทำงานร่วมกันและแบ่งปันแนวคิดกับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมความรู้สึกเป็นชุมชนและเติบโตทางอาชีพ

ปัจจัยที่หก บริการสนับสนุนนักศึกษา การเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ผู้ให้คำปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และบริการสนับสนุนด้านภาษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน

ปัจจัยที่เจ็ด คำติชมและการประเมินผล หากมีคำติชมและการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานและนักเรียน เพื่อช่วยครูระบุด้านที่ต้องปรับปรุงและเฉลิมฉลองความสำเร็จ

ปัจจัยที่แปด ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายถึงความท้าทายและไตร่ตรองแนวทางปฏิบัติในการสอน

ปัจจัยที่เก้า เวลาสำหรับการวางแผนและการไตร่ตรอง: เวลาที่เพียงพอระหว่างสัปดาห์ทำงานสำหรับการวางแผนบทเรียน การให้เกรดและการไตร่ตรองเพื่อให้แน่ใจว่าการสอนมีคุณภาพ

ปัจจัยที่สิบ ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน นโยบายสนับสนุนที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานที่ดี โดยตระหนักว่าครูต้องการเวลาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและการฟื้นฟูร่างกาย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้าน การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการศึกษาดำเนินการ 4 ระยะ การตามกรอบวิธีวิทยาการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 1 (Research 1) การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน และความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้าน การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

ระยะที่ 2 (Development 1) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้าน การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

ระยะที่ 3 ขอบเขตการวิจัยขั้นที่ 2 (Research 2) การศึกษาผลลัพธ์การใช้อยู่แบบ การเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ กาฬสินธุ์

ระยะที่ 4 (Development 2) การยืนยันรูปแบบ (Confirmative) การเสริมสร้าง ศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ขั้นตอนการยืนยันรูปแบบและคู่มือการเสริมสร้าง ศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อสร้างคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพใน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะ ศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และสร้างรูปแบบ/คู่มือการเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ดังนี้

ก. การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพใน ด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะ ศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย พบว่า

1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรที่นำมาศึกษาการพัฒนากระบวนการ เสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์ การสอนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มีค่าอยู่ระหว่าง .402 ถึง .528 โดยตัวแปรทั้ง 7 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2) ตัวแปรอิสระ 7 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ .598 ตัวแปรทั้ง 7 ตัว สามารถอธิบายความผันแปรของระดับผลของการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพใน ด้าน การปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย ได้ร้อยละ 35.8 ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .349

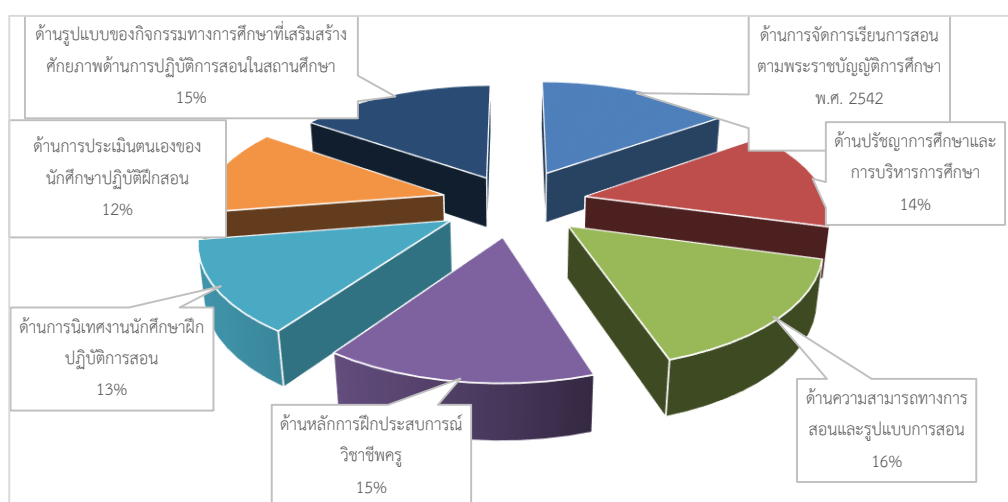
3) มีตัวแปรที่ศึกษาอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง ศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของ นักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ตัวแปรอิสระ 7 ตัว ที่ร่วมทำนายตัวแปรตาม สามารถอธิบายตัวแปรต้นได้สูงมาก เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปร พบว่า ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ดีที่สุดและมีนัยสำคัญ

3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพ (Potential) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และ (3) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อนำคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ผลการดำเนินงาน ดังนี้ การประเมินรูปแบบ/คู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ 3.86) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ 4.10) รองลงมาคือ ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพ ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ 4.02) และรองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ 3.98) ตามลำดับ ดังตารางภาพต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบความเหมาะสมของเครื่องมือ

ตารางภาพที่ 5.1 เปรียบเทียบความเหมาะสมของเครื่องมือ/รูปแบบการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การฝึกปฏิบัติการสอนมีประเด็น คือ (1) กลไกการตอบรับที่ไม่เพียงพอต่อการสร้างประสบการณ์การสอน (2) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอาจได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อม

การสอนที่จำกัด (3) การบูรณาการเทคโนโลยีไม่เพียงพอ (4) การจัดหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น แนวทางการกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน ควรพัฒนาผ่านปัจจัย 7 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (2) ด้านปรัชญา การศึกษาและการบริหารการศึกษา (3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน (4) ด้าน หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน (6) ด้านการ ประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน และ (7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่ เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับ **เทอดทูน คำชาย และคณะ (2560)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล” ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษามีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้และมีสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านสังกัดของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านอาจารย์นิเทศและด้าน ครูพี่เลี้ยง และ (2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า สภาพปัญหา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านเพศ ประสบการณ์การสอนและสังกัดของโรงเรียนที่ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู มีสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพใน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะ ศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรเสริมสร้างศักยภาพ คือ (1) การพัฒนาทาง วิชาชีพเปิดโอกาสการฝึกอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะการสอนและติดตาม แนวทางปฏิบัติทางการศึกษาล่าสุด (2) การบริหารแบบสนับสนุน ฝ่ายบริหารของโรงเรียนที่ให้ คำแนะนำ ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวกสำหรับครู (3) มีโปรแกรมการให้ คำปรึกษา การเข้าถึงที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ซึ่งสามารถให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการ สนับสนุนตลอดเส้นทางการสอน (4) มีแหล่งข้อมูลในชั้นเรียน สื่อการสอนที่เพียงพอและหลากหลาย รวมถึงหนังสือเรียน เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อสร้างบทเรียนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ (5) มีพื้นที่ ทำงานร่วมกัน โอกาสสำหรับครูในการทำงานร่วมกันและแบ่งปันแนวคิดกับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริม ความรู้สึกเป็นชุมชนและเติบโตทางอาชีพ (6) บริการสนับสนุนนักศึกษา การเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ผู้ให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และบริการสนับสนุนด้านภาษาเพื่อตอบสนองความ ต้องการที่หลากหลายของนักเรียน (7) คำติชมและการประเมินผล คำติชมและการประเมินผลอย่าง สม่าเสมอจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานและนักเรียน เพื่อช่วยครูระบุด้านที่ต้องปรับปรุงและเฉลิมฉลอง

ความสำเร็จ (8) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายถึงความท้าทายและไตร่ตรองแนวทางปฏิบัติในการสอน (9) เวลาสำหรับการวางแผนและการไตร่ตรอง: เวลาที่เพียงพอระหว่างสัปดาห์ทำงานสำหรับการวางแผนบทเรียน การให้เกรดและการไตร่ตรองเพื่อให้แน่ใจว่าการสอนมีคุณภาพ และ (10) ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน นโยบายสนับสนุนที่ส่งเสริมความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานที่ดี โดยตระหนักว่าครูต้องการเวลาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและการฟื้นฟูร่างกาย ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ **สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2562)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเชิงระบบ ด้านปัจจัยนำเข้า คือ ควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาทั้งด้านความเป็นครู ด้านความรู้และสมรรถนะการสอนให้มากขึ้น ควรเตรียมความพร้อมครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้ ทักษะ และเข้าใจบทบาทตนเองให้มากขึ้น ด้านกระบวนการคือ นักศึกษาควรจัดทำเอกสารการสอนให้เสร็จและให้ครูพี่เลี้ยงตรวจก่อนสอน ควรบริหารจัดการชั้นเรียนให้ทั่วถึง อาจารย์นิเทศก์ควรเพิ่มเวลานิเทศมากขึ้น ควรมีระบบการติดต่อประสานงานและถูกต้องมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ นักศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ โดยเฉพาะทักษะการสอนโดยความร่วมมืออย่างเข้มแข็งทั้งจากโรงเรียนร่วมผลิตและคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

และสอดคล้องกับ **ฐาปนา จ้อยเจริญ และคณะ (2563)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้นิเทศก์ได้นิเทศนักศึกษาตรงตามวิชาเอก อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 4 คนต่อครูพี่เลี้ยง 1 คน และอัตราส่วนจำนวนนักศึกษาเฉลี่ย 6 คนต่ออาจารย์นิเทศก์ 1 คน จากการศึกษาพบว่า ผู้นิเทศก์มีความเชื่อมั่นด้านความรู้ในการนิเทศระดับมากและมีขั้นตอนการนิเทศแตกต่างกัน นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการสอนจากครูพี่เลี้ยงมากกว่าอาจารย์นิเทศก์และมีการใช้เทคโนโลยีในการนิเทศ ทั้งนี้ปัญหาในการนิเทศ ประกอบด้วย (1) ผู้นิเทศก์มีภาระงานนอกเหนือจากการนิเทศมาก (2) ผู้นิเทศก์มีความรู้เรื่องการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงพอ (3) การขาดรูปแบบการนิเทศที่เฉพาะเจาะจงในวิชาวิทยาศาสตร์ (4) การขาดสื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการนิเทศเป็นการเฉพาะ (5) การขาดการปรับปรุงคู่มือการนิเทศ และ (6) เบียดเบียนไม่เพียงพอต่อการนิเทศ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า มุมมองสภาพและปัญหาของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์สอดคล้องกันคือ การนิเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีรูปแบบแนวทาง และกระบวนการนิเทศที่ชัดเจนและมีความเฉพาะต่อการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ดังนั้น จึงควรมีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์

ในการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อสร้างคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นคณะผู้วิจัยได้สร้างนวัตกรรมการศึกษาคือ รูปแบบ/เครื่องมือกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผ่านการศึกษาลักษณะการใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จำนวน 250 เล่ม และไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Document)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อนำคู่มือการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไปเมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นคณะผู้วิจัยได้สร้างนวัตกรรมการศึกษาคือ รูปแบบ/เครื่องมือกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผ่านการศึกษาลักษณะการใช้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จำนวน 250 เล่ม และไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics) การนำผลการวิจัยไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในฐาน TCI (Thai-Journal Citation Index) รวมทั้งนำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

3.5.1 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ควรมีการจัดให้มีโปรแกรมการให้คำปรึกษาหรือสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาที่ครูที่มีประสบการณ์สามารถชี้แนะและสนับสนุนนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนเพิ่มมากขึ้น และมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกันหรือสร้างวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีมภายในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้ช่วยครูมีส่วนร่วมกับเพื่อนร่วมงาน แบ่งปันแนวคิดและขอคำแนะนำ การวางแผนการทำงานร่วมกัน โอกาสในการสอนเป็นทีม และการประเมินจากเพื่อนร่วมงานเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

1. ตำรา หนังสือ เอกสาร

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *แนวทางการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุ, สภาลาดพร้าว.
- _____ . (2538). *แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550*. กรุงเทพฯ: (เอกสารอัดสำเนา).
- _____ . (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542*. แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____ . (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. (เอกสารอัดสำเนา).
- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ. 2). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัส นองมาก. (2544). *ปฏิบัติการประเมินคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชันพรีนติ้ง.
- จำเริญ จิตรหลัง, (2562). *กลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.
- ทิตนา แคมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2550). *เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2541). *ระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายนอกระบบอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร*. กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *พรมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรจง จันทร์สา. (2522). *การศึกษา-ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.

- ประเสริฐ สุทธิสิทธิ์. (2545). *การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ส่วนวิจัยและพัฒนา, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา.
- พระราชบัญญัติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542* แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2). พ.ศ. 2545.
- พระราชบัญญัติ. (2547). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา* พ.ศ. 2547. (เอกสารอัดสำเนา).
- ไพบูลย์ เปาณิล. (2543). *การประกันคุณภาพการศึกษา : ISO 9000*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตบัณฑิตธรรม.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2529). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2557). *เติบโตตามศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)*. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาการเรียนการสอน สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2540). *การประเมินผลการเรียน*. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.
- ภาวดา ธาราศรีสุทธิ. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2563). *หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู*. เอกสารอัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2564). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย* พ.ศ. 2564-2568. (เอกสารอัดสำเนา)
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2565). *การศึกษา*. (เล่มที่ 38). สารานุกรมไทย. รัฐธรรมนูญ. (2540). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. (เอกสารอัดสำเนา)
- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2544). *การประเมินทักษะกระบวนการและการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- วันชัย ศิริชนะ. (2540). *การประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *องค์แห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: ตลาดฟ้าปกคอกซ์.

- วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ.* เอกสารอัดสำเนา. งานทะเบียนและวัดผล วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ.
- วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์.* เอกสารอัดสำเนา.งานทะเบียนและวัดผล วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์.
- สมชาย รัตน์ทองคำ. (2556). *การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษากายภาพบำบัด.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ ภูวิภาตวรธน์. (2544). *เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สังต์ อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรสา สุขเปรม. (2541). *ประวัติการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- Bloom, Benjamin S. (1976). *Taxonomy of Education Objective, Handbook I : Cognitive.Domain.* NewYork : David Mckay. Cook.
- Jonassen, D. H. (1992). *Evaluation Constructivist Learning.* In T. M. Duffy (ED.), *Constructivism and the Technology of Instruction.* New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Krejcie & Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research.* University of Minnesota, Duluth. USA.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based Education: Critical Issues and Answers.* Arlington, VA: American Association of School Administrators.

- Sinjaru, Tanin. (2009). *Research and Statistical Data Analysis by SPSS covering*.
Version. (in Thai). 10th ed. Bangkok: C-education. Tongpan.
- Sutherland, T.E., and Bonwell, C.C. eds. (1996). *Using Active Learning in College
Classes: A Range of Options for Faculty*. San Francisco: Jossey-Bass
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological
Processes*. Massachusetts: Harvard University Press.

2. งานวิจัย/บทความวิชาการ/บทความวิจัย/วารสาร

- กฤษกร ไพคำนาม และสุรางคณา มัณยานนท์. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะ
การเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
2(1), 55-68.
- ชาตรี ฝ้ายคำตา. (2553). กระบวนการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนในการทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
การเรียนการสอน, *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(1), 145-165.
- ฐาปนา จ้อยเจริญ และคณะ. (2563). สภาพและปัญหาการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารชุมชนวิจัย. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา*, 14(3), 192-207.
- เทอดทูน คำชาย และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. *Sikkha Journal of Education*. 6(2), 33-46
- ณัฐนากร รักชาติ และสุชาวดี เกษมณี. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง
การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์กับการจัดการเรียนการรู้แบบออนไลน์วิชาภาษาไทยของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn. 16(2), 81-90.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูแลชีวิต คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*.
ฉบับภาษาไทย, 10(2), 1317-1329.
- นววรรณ ถกจตุรัส. (2560). การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา
คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- Journal of Educational Measurement.* 34(96),
 นุชจนาถ สิ่งห้งอย และคณะ (2561). การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต
 วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สาขาวิชาสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2561.
วารสารธาตุพนมปริทรรศน์. 2(1), 1-10.
- นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บันเย็น เพ็งกร. (2561). การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน
 สารสาสนวิเทศ คลองหลวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกริก.
- บุหงา วัฒนะ. (2546). Active Learning. *วารสารวิชาการ.* 6(9), 30-34
- พระมหาบัณฑิต ปณิตติเมธี. (2564). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา
 ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้สถานการณ์ COVID 19. *วารสารวิจัยวิชาการ.* 5(4), 255-270.
- พิทยา ดาคม และคณะ. (2565). ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก
 สัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.
Journal of Modern Learning Development. 7(6), 223-235.
- ภารดี ขาวนรินทร์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์
 สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. *The Journal of Research and Academic*
 5(1), 113-128.
- ปารณีย์ ขาวเจริญ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็น
 พี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์.* 19(1) 125-136.
- มานี แสงหิรัญ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University.*
ฉบับภาษาไทย, 11(1), 879-894.
- เรณูมาศ มาอุ้น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ.
วารสารวารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 9(2), 169-176.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2545). การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 สำหรับนักศึกษากายภาพบำบัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

- สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมสกุล เทพประทุน และศักดิ์พันธ์ ต้นนิมลรัตน์. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่องลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในอำเภอบ้านโป่ง. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 9(2), 124-138.
- สมปอง ชาสิ่งแก้ว และคณะ. (2562). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษา และการบริหารสถานศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. *Dhammathas Academic Journal*. 19(3), 113-122.
- สารแพทย์ศาสตร์ศึกษา. (2559). Active Learning. *วารสารแพทย์ศาสตร์ศึกษา*. 2(4). 1-6.
- สุมาลี ศรีพุทธรินทร. (2562). การบริหารจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 “นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไทยแลนด์ 4.0”* pp. 685-694.
- สุพล วังสินธ์. (2545). การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา. *วารสารวิชาการ*. 5(6), 29-30.
- สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล. (2561). *ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อติญาณ์ ศรีเกษตรริน. (2543). *สร้างหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาล*. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อติพร เกิดเรือง และคณะ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสาร มจ. อุบลปริทรรศน์*. 6(1), 781-790.
- อัญญาณี มุ่งพิงกลาง และดินตา ดวงวิไล. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชนิดของประโยคระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*. 5(1), 85-100.

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กัญญาพัชร ยอดกลาง. (2565). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน*. สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2565. จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/677637>.
- ครูเชียงราย. (2565). *ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning*.

สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2565.

จาก <https://www.kruchiangrai.net/2019/07/09/active-learning-3>.

ชิตพงษ์ ชื่นตา. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบ STAD*. สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2565.

จาก: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q>.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2565) *สรุปย่อ พรบ. การศึกษา* (ออนไลน์)

สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565.

จาก <https://www.kruchiangrai.net/2016/11/22/>.

เพ็ญภา เพ็งวิสาภาพพงษ์. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้แบบร่วมมือ*

เทคนิค LT (Learning Together). สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565.

จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/598284>.

ทิพาภรณ์ ชูเรือง. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน*.

สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565. จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/410733>.

ธนิตย์ สุวรรณเจริญ. (2564). *การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)*.

สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565. จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/209790>.

นรรชต์ ฝันเชียร. (2565). *เทคนิคการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role playing)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565.

จาก: <https://www.truelookpanya.com/education/content/76456>.

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. (2565). *การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565.

จาก: <https://oldweb.western.ac.th/index.php/th/chaqa-jd/qa-jd/qa-jd-2>.

ภาณุมาศ พร้อมวงษ์. (2565). *วิธีสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท (Explicit Teaching Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565. จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/677651>.

วิชัย ต้นศิริ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาไทย*. ศูนย์ประมวล

และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ, กองนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ:

สืบค้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.kroobannok.com/24213>.

สุเมธ แยมุ่น. (2558). *การดำเนินการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3*

(พ.ศ. 2560-2574) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565. จาก: <https://so03.tci-thaijo.org>

ศิริลักษณ์ เรืองรุ่งโรจน์. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565. จาก: <https://fmt.surin.rmuti.ac.th/2017/>.

Blogspot.com. (2557). *ยุทธการเปลี่ยนครูเฉยสู่ครูยุคศตวรรษที่ 21*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563.

จาก: http://55111636078.blogspot.com/2014/11/21_56.html.

Beebee.com. (2564). วิธีสอนการสอนแบบสาธิต(Demonstration Method).

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563. จาก: <https://beebeecom.wordpress.com>.

Discovery-Method. (2565). วิธีสอนแบบค้นพบ-discovery-method.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563.

จาก: <https://coggle.it/diagram/X198Vk4r0hkmN76N/t>.

Kroobannok.com. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565. จาก: <https://www.kroobannok.com/3735>.

kroobannok.com. (2565) การปฏิรูปการศึกษาไทย.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565. จาก: https://www.krupatom.com/education_1780

kroobannok.com. (2565) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565. จาก: https://www.krupatom.com/education_1780

krupatom.com. (2565). วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน.

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1780.

krupatom.com. (2565). วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1780.

krupatom.com. (2565). วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

krupatom.com. (2565). วิธีสอนตามคาดหวัง (Expectation Method).

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

krupatom.com. (2565). วิธีสอนแบบดัลตัน (Dalton Laboratory Plan)

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

krupatom.com. (2565). วิธีสอนแบบทีม (Team Teaching Method)

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

krupatom.com. (2565). การสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized Instruction)

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

krupatom.com. (2565). *วิถีธรรมชาติ (Natural Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: https://www.krupatom.com/education_1795.

Kruchiangrai. (2564). *การสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ภาษา (Content-Based Instruction)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: <https://www.kruchiangrai.net/2022/02/27/cbi/>.

kru-mon. (2565). *เรียนแบบฮาร์วาร์ด เรียนแบบโสเครตีส (Socratic method & Harvard style)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: <https://kru-mon.com/2010/02>.

Kroobannok. (2565). *วิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต (Herbart Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565. จาก: <https://www.kroobannok.com/15707>

OK. NATION BLOG. Posted by kunwee. (2565). *ปรัชญาการศึกษา*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kunwee/2007/10/10/entry-9>.

Narong Kanchana. (2565). *วิธีสอนโดยใช้การอุปนัย (Induction Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: http://skruteachingmethods.blogspot.com/p/blog-page_32.html

Narong Kanchana. (2565). *วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture Method)*

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565.

จาก: http://skruteachingmethods.blogspot.com/p/blog-page_32.html

Neric-club.com. (2564). *กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2565.

จาก: http://www.neric-club.com/data.php?page=40&menu_id=76.

Nursemoobin. (2565). *การสอนแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2565. จาก: <https://nursemoobin.wordpress.com>.

Starfish Academy. (2565). *เครื่องมือช่วยวัดประเมินผลการเรียนรู้*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2565.

จาก: <https://www.starfishlabz.com/blog/741>.

Skruteachingmethods. (2564). *วิธีสอนโดยใช้การทดลอง (Experimental Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2565.

Suwanan. (2565). *การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2566.

จาก: <http://baknong.blogspot.com/2015/08/deductive-httpnappy131.html>

UNESCO. (2000). *World education report, 2000: The right to education; towards education for all throughout life*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565.

จาก: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000119720>.

Wittaya Nonkratok. (2561). *วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self-study Method)*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2566.

จาก: <http://065wittaya.blogspot.com/2018/08/self-study-method.html>.

Wordpress.com. (2565). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Jigsaw*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2566.

จาก: <https://sornordon.wordpress.com/2012/02/21>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการ
จำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง
ศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอน 7 ด้าน คือ

- 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542
- 2) ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา
- 3) ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน
- 4) ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 5) ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน
- 6) ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน
- 7) ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการ

ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้นๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบ
รายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (โปรดได้อ่านคำชี้แจงก่อนตอบ
แบบสอบถาม)

4. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อดัวท่านและผู้อื่น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษ วิจัยและการสร้างความรู้ในด้านการฝึกประสบการณ์ การสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะ จึงขอความกรุณาท่านได้โปรดให้ข้อมูลแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระมหาจิริรายุทธ ปโยโค, ผศ.

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียวและโปรดกรอกข้อความในช่องว่าง

1. เพศ 1. บรรพชิต 2. คฤหัสถ์ชาย 3. คฤหัสถ์หญิง
2. อายุ 20-25 ปี 26-30 ปี 31-35 ปี
 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี
 51-55 ปี 56-60 ปี 61 ปี ขึ้นไป
3. สถานะ ผู้บริหารสถานศึกษา
 ครูพี่เลี้ยง/บุคลากรทางการศึกษา
 คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา
 ผู้ปกครองนักศึกษา
 นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์การสอนของนักศึกษา 7 ด้าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดในแต่ละคำถาม โดยที่ระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ (5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ที่	ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542						
1.	การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในระดับใด					
2.	การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
3.	บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและอื่น ๆ มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ในระดับใด					
4.	สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนมีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ในระดับใด					

5.	การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
2. ด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษา						
1.	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาสารัตถนิยม ที่มีแนวคิดหลักเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
2.	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญานิรันดรนิยม ที่มีแนวความเชื่อว่าความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
3.	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาพัฒน์นิยม ที่แนวความเชื่อว่ามีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลองเพื่อพัฒนาประสบการณ์และความรู้อยู่เสมออย่างไม่หยุดนิ่ง มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
4.	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาปฏิรูปนิยม ที่มีแนวความเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือโดยตรงสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
5.	การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาการศึกษากลุ่มภาวะนิยม ที่มีแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรี มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
3. ด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอน						
1.	วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา CIPPA MODEL มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					

2.	วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
3.	วิธีการสอนแบบการพัฒนาทักษะ/กระบวนการให้เหตุผล มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
4.	วิธีสอนแบบปฏิบัติการหรือการทดลอง (Laboratory Method) มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
5.	วิธีสอนแบบสาธิต มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในระดับใด					
4. ด้านหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู						
1.	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลักหรืองานรองที่ตนสนใจ					
2.	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาการภาควิชาชีพของตน					
3.	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในภาควิชาของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น					
4.	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
5.	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพหรือสามารถสร้างงานให้กับตนเอง					
5. ด้านการนิเทศงานนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน						
1.	การนิเทศงานนักศึกษาเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ					

2.	การเตรียมความพร้อมของภาควิชาหรือหลักสูตรวิชาในรายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพระดับปริญญาตรีมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการฝึกปฏิบัติการสอน					
3.	ผู้บริหารหลักสูตร ผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ผู้นิเทศก์เป็นผู้ที่มีบทบาทความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
4.	อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่ในการดูแลให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพลดจนผู้ที่ควบคุมดูแลนักศึกษาในการจัดทำรายงานทางวิชาการเป็นต้น เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการฝึกปฏิบัติการสอน					
5.	จำนวนครั้งในการนิเทศนักศึกษาอยู่ในดุลพินิจของผู้นิเทศฝ่ายมหาวิทยาลัยและ ผู้นิเทศก์ฝ่ายหน่วยงานจะกำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรได้รับการติดต่อประสานงานกันโดยตลอด หรืออาจประสานผ่านนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรงก็ได้					
6. ด้านการประเมินตนเองของนักศึกษาปฏิบัติฝึกสอน						
1.	ปัจจัยด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
2.	ปัจจัยด้านความรู้ด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
3.	ปัจจัยด้านทักษะทางปัญญา มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
4.	ปัจจัยด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
5.	ปัจจัยด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความจำเป็นและสามารถส่งเสริมศักยภาพในการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					
7. ด้านรูปแบบของกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา						
1.	กิจกรรมการปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์ในหน่วยงานเพื่อชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงลักษณะงานการ					

	บริหารงานในหน่วยงาน และระเบียบหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด					
2.	การนิเทศงานแก่นักศึกษาโดยให้คำแนะนำปรึกษาในงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การชี้แจงข้อบกพร่องของนักศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด					
3.	การควบคุม ดูแลความประพฤติของนักศึกษาและให้ความคุ้มครองรักษาในด้านความปลอดภัยแก่นักศึกษาตามสมควร ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด					
4.	การช่วยเสนอแนะแนวทางการฝึกประสบการณ์หรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในระดับใด					
5.	การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการจัดกิจกรรมหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง การพัฒนา
กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

*****

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่าน ในฐานะที่เป็นผู้แทนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์การสอน
ชั้นปีที่ 1-4 ได้กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ
ในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับไม่ส่งผลกระทบ
ใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยจะนำมารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์เชิงวิชาการในภาพรวม
เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ต่อไป

1. มุมมองด้านการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่เชื่อมโยงกับ
การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

2. มุมมองด้านปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษาที่มีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกับการ
พัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

3. มุมมองด้านความสามารถทางการสอนและรูปแบบการสอนที่เชื่อมโยงกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

4. มุมมองของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาและปัจจัยที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

5. เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และความคาดหวังที่จะได้รับจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาระหว่างชั้นปีที่ 1-4

.....

.....

.....

.....

6. เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และความคาดหวังที่จะได้รับจากกิจกรรมทางการศึกษาที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ลำดับที่.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้บันทึกข้อมูล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

สถานที่.....

ผู้ตรวจสอบข้อมูล.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๓๓๘/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปฏิบัติ การสอนในสถานศึกษาของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี(หลักสูตร 4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

TITLE : THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TEACHING EXPERIENCE POTENTIALITY FOR
BACHELOR'S PROGRAM COLLEGIAN IN FACULTY OF EDUCATION MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระมหาจรรย์ทศ ปโยโค

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๔๘๕/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี
ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง
และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผล
การพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหาชวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

พระมหาจिरายูท ปโยโค, ผศ.

- 1. สถานที่ทำงาน**   มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวารีราชเดช บ้านทุ่งแต่ ตำบลทุ่งแต่
อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร
โทร. 086-007-6355
e-mail jirayut_yut111@hotmail@com
- 2. ประวัติการศึกษา**   ศน.ม. (การจัดการศึกษา)
ศน.บ. (การสอนภาษาไทย)
- 3. ประวัติการทำงาน**   :   ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
    อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
    มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
- 4. ผลงานทางวิชาการ**

พระมหาจिरายูท ปโยโค. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และผู้ที่จะสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. ปีที่ 13 (ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2560)

พระมหาจिरายูทปโยโค. (2561). การบริหารงานสมัยใหม่ตามแนววิถีพุทธเพื่อความมั่นคงขององค์กร. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบานชีวิต* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 18 (ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2561)

พระมหาจिरายูท ปโยโค. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 5: กรณีศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ประจำปีการศึกษา 2560. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 10 ธันวาคม 2562)

Phramahajirayuth Payoko, (2021). The Roles and Achievements of Students in Faculty of Education Major in Thai Language Teaching of 5 th year Student School Year on 2020: A Case Study of Yasothon Buddhist College. *3rd International Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research Institute For Engineering Research and Publication (IFERP)*

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

- ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคพื้นอีสาน

**ประวัตินักวิจัย
ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โทอิน**

1. สถานที่ทำงาน   มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
เลขที่ 174 หมู่ 3 ถนนวาริราชเดช บ้านทุ่งแต้ ตำบลทุ่งแต้
อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร
โทร. 089-218-6064
e-mail : worachet.th@mbu.ac.th

2. ประวัติการศึกษา   ร.ด. (รัฐศาสตร์)
รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
รป.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์)
กศ.บ. (การวัดและประเมินผล)
ร.บ. (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ)

3. ประวัติการทำงาน   พ.ศ.2554 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์
สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

4. ผลงานทางวิชาการ
พิเชฐ ศรีหล้า, ชัชพงศ์ เทียมทันวนิช, วรเชษฐ์ โทอิน และณัฐพล จินดารัมย์. (2562). การประยุกต์ใช้
หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัด
กระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น. 6 (3), หน้า
665-686 (TCI 1)
ชัชพงศ์ เทียมทันวนิช และวรเชษฐ์ โทอิน. (2561). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนบ้านห้องพอก ตำบลน้ำคำใหญ่ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 9 (2), หน้า 212-226.
(TCI 1)
วรเชษฐ์ โทอิน, ณัฐพล จินดารัมย์ และชัชพงศ์ เทียมทันวนิช. (2560). การศึกษาความคิดเห็นของ
นักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ. วารสารมจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์. 6 (2-พิเศษ), หน้า 113-125. (TCI 1)

วรเชษฐ์ โทอิน (2562). สองทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงกับทิศทางการพัฒนาทางการเมืองของไทย.

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 8 (1), หน้า 318-331. (TCI 2)

วรเชษฐ์ โทอิน (2565). รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. วารสารคณะ

สังคมศาสตร์. 8 (1), หน้า 569-586. (TCI 2)

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

ภาษาอังกฤษ

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน